

Lessen Leiders en Leven

Leen & Ria La Rivière

LESSEN, LEIDERS EN LEVEN

door

Leen & Ria La Rivière

Een boek over leiding geven,
moeilijke en mooie situaties, keuzes en standpunten.
Opgedragen aan iedereen die verantwoordelijkheid draagt:
oudsten, voorgangers, jeugdleiders, ouders.

ISBN 90-70126-87-7

Lay-out: Willem La Rivière
Tekstverwerking: Miranda van Andel

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Eerste druk © 1997

Tweede druk © 2005

Aangevuld en als copybook ©2019

Continental Sound/Christian Artists

Postbus 81065, 3009 GB Rotterdam

Tel.010-4212592

www.continentalsound.org www.christianartists.org
info@continentalsound.org info@christianartists.org

Inhoud:

Inleiding door Leen & Ria La Riviere

Onze zonen zeggen

Introductie door Jeff & Romkje Fountain

Hoofdstuk 1 - Ria spreekt	blz. 7	Hoofdstuk 22 - Genieten en ontspannen	blz. 49
Hoofdstuk 2 - De man van Ria	blz. 8	Hoofdstuk 23 - De God, die er niet is	blz. 50
Hoofdstuk 3 - Kleding	blz. 12	Hoofdstuk 24 - In vrede gaan	blz. 52
Hoofdstuk 4 - Muziek	blz. 14	Hoofdstuk 25 - Ontmoeting	blz. 53
Hoofdstuk 5 - Naakt	blz. 16	Hoofdstuk 26 - Oordeel	blz. 54
Hoofdstuk 6 - Zoeken	blz. 18	Hoofdstuk 27 - Zegenen	blz. 55
Hoofdstuk 7 - Valse zekerheid	blz. 20	Hoofdstuk 28 - Ontbinden	blz. 56
Hoofdstuk 8 - Misbruik	blz. 22	Hoofdstuk 29 - Homosexualiteit	blz. 58
Hoofdstuk 9 - Kansje geven	blz. 25	Hoofdstuk 30 - Kritiek	blz. 60
Hoofdstuk 10 - In de Heer	blz. 27	Hoofdstuk 31 - Het elfde gebod	blz. 62
Hoofdstuk 11 - Kinderen, een kruis	blz. 29	Hoofdstuk 32 - De dichte deur	blz. 63
Hoofdstuk 12 - Carrière	blz. 31	Hoofdstuk 33 - Verschillen	blz. 64
Hoofdstuk 13 - Telefoonterreur	blz. 33	Hoofdstuk 34 - Tolerantie	blz. 65
Hoofdstuk 14 - Management: zegen en vloek	blz. 35	Hoofdstuk 35 - Motivatie	blz. 66
Hoofdstuk 15 - De brandkast-verklaring	blz. 38	Hoofdstuk 36 - communicatie	blz. 69
Hoofdstuk 16 - Omgaan met	blz. 40	Hoofdstuk 37 - De 'horny' teens	blz. 70
Hoofdstuk 17 - Identiteit	blz. 42	Hoofdstuk 38 - 'Roaring' twenties	blz. 72
Hoofdstuk 18 - Intolerantie	blz. 44	Hoofdstuk 39 - De 'boaring thirties'	blz. 73
Hoofdstuk 19 - Duizendpoot	blz. 46	Hoofdstuk 40 - Hoera, 'midlife' crisis	blz. 74
Hoofdstuk 20 - Luisteren	blz. 47	Hoofdstuk 41 - 'Relaxed over the hill'	blz. 76
Hoofdstuk 21 - Help, hulpverlening	blz. 48	Hoofdstuk 42 - onze zestiger jaren	blz 75
		Nawoord	blz 77
		Naschrift	blz 78
		Contact	blz 79
		Aanvullingen (doordenkers)	blz 80 - 123

Opgedragen aan Marianne,
die doorging, ook al vielen alle zekerheden om haar weg;
die bleef geloven, ook al werd ze door de dominee mis-
bruikt; die een goede moeder en vrouw is geworden,
ook al werd ze te jong wees.

Inleiding

Een boek voor leiders of leidinggevenden! Wat moet je daar nu mee? Er is al zoveel geschreven! En hebben die boeken betere leiders en gezondere situaties opgeleverd? Soms wel, soms niet. Desondanks is dit boek een uitdaging!

Dit jaar zijn wij 50 geworden en hebben Abraham & Sara gezien. Zo'n leeftijd leek ons aardig om eens terug te kijken.

De organisatie, waaraan wij sinds het begin in 1969 leiding mogen geven is zeer groot geworden. Er hebben zich vele situaties in ons persoonlijke leven en in het leven van de organisatie voorgedaan, waar iets van te leren valt. Er waren hele mooie dingen en verdrietige zaken. Wij hebben er zeker veel van geleerd! En vooral: hoe ga je met verantwoordelijkheid om; hoe draag je verantwoordelijkheid; hoe oefen je het uit! Want let op: een beetje macht, corrumpeert een beetje; veel macht of invloed kan ontzettend veel corrumperen!

Met dit boek willen we absoluut niet zeggen: dit is nu het beste recept! We willen ons juist heel kwetsbaar opstellen en we laten eerlijk zien hoe wij in bepaalde situaties gereageerd hebben. We hopen dat dit iedereen creatief mag maken om leiding te geven en om verantwoord verantwoordelijkheid te dragen.

Leen & Ria La Rivière

Januari, 1997

N.B. Alle situaties zijn waar gebeurd. Namen en situaties werden veranderd om de personen te beschermen. Herkent men iets: het is slechts fictie.

Onze zonen zeggen

Dit boek geeft eerlijk weer, hoe onze ouders door allerlei situaties heen gekomen zijn. Hun leven is niet altijd even makkelijk geweest. Tegen de stroom ingaan valt niet mee. Het had voor ons als kinderen ook de nodige gevolgen. Zo vaak waren er mensen en nog eens mensen over de vloer. Dat hebben ze gelukkig op zeker moment gestopt. En altijd die drukte, dat viel ook niet mee. Pa was veel weg. Toch had hij tijd voor ons en was hij er altijd, als we hem nodig hadden.

Nu we volwassen geworden zijn, begrijpen we een en ander beter. Het doet ons deugd in dit boek veel terug te vinden, wat we ons herinneren. Sommige situaties in het verleden zouden pa en ma nu anders aangepakt hebben. Er is dus nog hoop voor onze ouders. Eigenlijk zijn wij heel trots op onze ouders. Hun inzet, hun eigen koers heeft veel tot stand gebracht.

Wat wij zeer waarderen is, dat ondanks hun positie, zij onze eigen mening en ons eigen leven geheel respecteren.

Magiel, Willem and Gijs,
(zonen van Leen & Ria)

Introductie door Jeff en Romkje Fountain

Kortgeleden bezochten we samen de tentoonstelling "Vier Eeuwen Domineesland". Deze tentoonstelling verhaalt de rol en de invloed die dominees hebben gehad als geestelijk leiders in dit land sinds de Reformatie. Omdat de dominee vaak de meest gestudeerde persoon in het dorp was, was zijn (de "haar" kwam pas in deze eeuw) woord gewoonlijk het laatste woord over een bepaald onderwerp. Geestelijk leiderschap werd uitgeoefend vanaf de hoge kansel en hoofdzakelijk door het gepredikte woord. Zelfs tot in deze eeuw kleedden dominees zich gedistingeerd in een pak met zwarte kniekousen en een driekante hoed. Voor de tentoonstelling was een kleine kapel gebouwd in het Catharijne Convent, waar je in houten kerkbanken kon zitten en luisteren naar de stemmen van welbekende dominees van vroeger, die via een koptelefoon tot je spraken met de autoriteit van Mozes, die van de berg afdaalde. Lachbuien, die af en toe de bijna gewijde stilte van het museum verbraken, kwamen van hen die met deze koptelefoons luisterden naar de "vrome" uitdrukkingen en accenten, zo geheel in strijd met de egalitaire maatschappij van vandaag. Op de muur van de kapel stonden deze woorden uit een gedicht: "Gij Prediker, daar in de lucht, hebt gij dan geen woordje voor mijn hart?"

Dit boek gaat over een zeer nuchtere kijk op geestelijk leiderschap. Niemand kan Leen en Ria beschuldigen dat ze "predikers in de lucht" zijn.

"Vroom" is wel het laatste woord, dat op hen van toepassing is. Op deze pagina's confronteren ze ons met een vloed van echt-leven situaties, waarvan de antwoorden van gisteren niet altijd meer voldoen; situaties waarvoor de echte geestelijke leiders niet kunnen vluchten naar de veiligheid van hun studeerkamer; situaties die we soms graag zouden willen beschouwen als niet bestaand. Maar de wereld van vandaag is anders dan die van gisteren. En we hebben een generatie leiders nodig, die de tijden waarin we leven begrijpen en weten hoe we God's onveranderlijke Woord kunnen toepassen op een nuchtere manier.

De wereld van vandaag is zelfs heel verschillend van die van twintig jaar geleden, toen we voor het eerst Leen en Ria ontmoetten. Jeff was manager van de Shekinah Company van zangers, dansers en musici. Deze groep kwam uit Canada en stond onder leiding van Merv en Merla Watson. Hij ontmoette Leen voor het eerst in Engeland als voorbereiding voor de tournee van Shekinah in Holland in 1974. Jaren later vertelde Ria ons van de schok, die het voor velen en voor haar was geweest om dans als een vorm van aanbidding te ervaren. Tijdens onze eerste concerten in Holland, vertelde ze, wisten mensen en ook zijzelf niet precies welke kant ze op moesten kijken! Natuurlijk hebben sindsdien Leen en Ria zelf vele andere vormen van artistiek uitdrukken gepioneerd zowel in aanbidding als evangelisatie. Toch werden ze vaak niet begrepen of bekritiseerd voor hun initiatieven, zoals de verhalen in dit boek vertellen. Toch hebben ze voor velen de weg geopend.

De passie die hen beiden drijft, is het verlangen het Koninkrijk van Jezus te zien komen in iedere uithoek van onze wereld - niet alleen in het evangelische of charismatische

ghetto. Ze verlangen ernaar het soort geestelijk leiderschap te zien, dat nodig is in onze na-christelijke en post-moderne maatschappij, een leiderschap dat onderscheid kan maken tussen de vorm en inhoud van het evangelie. Terwijl de essentie van het evangelie nooit veranderd, heeft de uitdrukking door de eeuwen heen vele veranderingen ondergaan. Paulus probeerde alles te zijn voor allen, zonder zijn boodschap te verwateren. Zoals ze zeiden bij Youth for Christ: "geankerd in het Kruis en verbonden aan de tijd". In een eeuw met veranderde tijden, betekent dat voortdurend aanpassing.

Leen en Ria hebben inderdaad de weg geleid bij het aanpassen aan de tijden. Vanuit hun gecombineerde eeuw van ervaring, delen ze hun inzichten waar ze vaak op pijnlijke manier bij zijn terecht gekomen. Ze zeggen zelf dat ze "stevige karakters" hebben. Dat komt ook tot uitdrukking in hun schrijfstijl. Ze geven zelf toe, dat ze het niet altijd met elkaar eens zijn. Ze verwachten ook niet dat jij en wij het in alles met hen eens zijn. Er zijn bijvoorbeeld bepaalde gedeeltes op deze bladzijden met name over de tolerantie met betrekking tot sexuele praktijken, die wij heel anders zouden uitdrukken. Toch moeten we worstelen met de levensechte, heel praktische onderwerpen die zij aansnijden. De korte hoofdstukken in dit boek geven een goed startpunt voor persoonlijke overdenking en zelfs discussie in een leidersgroep. U kunt tot verschillende conclusies komen dan Leen en Ria.

Maar als u deze onderwerpen met dezelfde mate van eerlijkheid en openheid benadert en met een toewijding aan Gods wegen, zult u beter voorbereid zijn voor de valkuilen in de wereld van vandaag.

Te veel leiders kleedden zich, figuurlijk gesproken, nog steeds in de pakken van gisteren, als predikers "in de lucht van hun hoge kansel". Maar dit boek zal eerlijke lezers helpen een praktisch woordje te brengen aan het hart van onze naaste.

Jeff en Romkje

1. Ria spreekt

De geadchten in dit boekje zijn geen theorie. Met vallen en opstaan hebben we onze lessen in de praktijk geleerd.

Nu Leen en ik samen 100 jaar zijn en onze 'centennial' vieren, wilden wij onze ervaringen om leiding te geven opschrijven in de hoop dat het tot hulp zal zijn. Leen schrijft heel eerlijk over zijn tienerervaringen. Zelf heb ik ook het nodige gesol meegemaakt. (Daarover kan men lezen in mijn eigen boeken).

We hebben ons desondanks niet afgezet tegen anderen maar getracht er lering uit te halen.

In dit boek zijn we zeer open en stellen we ons kwetsbaar op. Ik hoop dat deze openheid zal helpen voor de komende generatie beter leiding te ontwikkelen.

Ria,

vrouw van Leen

2. De man van Ria

Ik ben de man van Ria.

Wie ik tenslotte geworden ben, is duidelijk een gevolg van haar invloed in mijn leven. Dat wil ik graag op dit moment duidelijk melden. Die invloed was soms heel mooi, uitdagend, stimulerend. Maar ook was die invloed wel eens destructief, het huwelijk kan ook het laagste in je boven halen. En daar Ria en ik stevige karakters hebben, konden we momenten van diepe passie hebben, maar ook was er een periode, dat we dachten dat de tegenstellingen onoverbrugbaar waren. Die tegenstellingen waren zo enorm, dat we na 3 jaar huwelijk besloten te scheiden. Een wonder heeft dat voorkomen.

Wie ik ben geworden is ook een resultaat van het hebben van kinderen. Hun wel en wee hebben ons veel geleerd en zeker mij.

Wie ik ben, is ook een resultaat van opvoeding, een bekering, het volgen van Jezus, het ontdekken van je opdracht en roeping. Het verstoren van de status quo, aanvaringen met z.g. geestelijke leiders.... Maar ook diepe, mooie ervaringen en bevestigingen voegden toe.

Is mijn verhaal een successtory? Ben ik een geestelijke of artistieke Rambo? Nee. Alleen ben ik trouw en consequent geweest in het ontwikkelen van mijn talenten en opdracht. Zeker als je denkt, dat de Heer voor je zal zorgen en het geld uit de hemel zal regenen, kom je van een koude kermis thuis. Dát manna heb ik nooit gezien. Het was vallen en opstaan, groeien en snoeien. Drie keer bijna failliet, drie keer gelouterd uit de as herrezen. Dat we nog bestaan is werkelijk een wonder. Dankbaar ben ik voor de steun, die we in moeilijke momenten kregen. Die kwam alleen niet van wie je het zou mogen verwachten. Steun was er van een paar vrienden, het CNV en de bank. Zoals zij in mij en ons werk geloofden! Hoe meer moet God in mij en ons werk geloven. Later kwam er wel steun van onze achterban.

Ben ik bitter geworden vanwege oppositie, nooit aflatende kritiek, teleurstellingen? Bijna in mijn tienertijd tot halverwege mijn 20-ger jaren. Dat verhaal wil ik vertellen, want het heeft het begin van ons huwelijk en de start van ons werk sterk beïnvloed.

Ik groeide op in een goed gezin. Ouders hervormd, pa ingenieur bij Philips. Al heel jong interesseerde ik mij voor cultuur, kunst, muziek, tekenen/schilderen, theater en las ik veel, heel veel: een meter boeken per week deed ik, toen ik 10-13 jaar was. Mijn ouders ontdekten meer van God in een opwekkingsbeweging. Voor hen heeft dat een periode een grote waarde gehad.

Toen ik in de eerste klas HBS zat, bezocht ik op aanraden van mijn vader een jeugdweekend van die beweging. Waarschijnlijk was ik de jongste deelnemer. Tijdens dat weekend werd er gesproken over het werk van de Heilige Geest. Als je niet zeker wist, of je de Heilige Geest ontvangen had, kon je naar voren komen en gebed vragen. Daar ik dat niet zeker wist, ging ik naar voren en zat ik op de eerste rij. De sprekers hadden niet

verwacht, dat er een kind naar voren zou komen, en zaten met mij in de maag. Ze gingen overleggen of ze wel met mij konden bidden. Daar zit je dan op de eerste rij, moederziel alleen, terwijl ze het over je hebben! Je voelt je knap opgelaten. Tenslotte hebben ze maar met mij gebeden, nadat ze mij wat vragen hadden gesteld of ik hen wel begrepen had. (Misschien dachten ze dat ik een blanke analfabeet was?) Na dat gebed zag ik geen bijzonder licht, had geen visioen, sprak niet in tongen, ging niet rollen op de grond, was niet bewusteloos, in extase of in de Geest. Leen zat nog op de eerste rij en moest verder maar zien en kon achter in de zaal gaan zitten.

De volgende dagen thuis bleek er toch een verschil te zijn. Was de Bijbel eerst een belangrijk boek, dat ik las; het was nu een levend boek, dat 'praatte'; het communiceerde op een hele nieuwe manier, fascinerend; en dat is zo gebleven. Een ander verschil was, dat ik ontdekte, dat allerlei mogelijkheden en gaven, die blijkbaar in mij sliepen, wakker werden en tot ontplooiing begonnen te komen. Daar ik erg overtuigd was om consequent te zijn, de zin om iets te leren, begon ik aan de geestelijke leiders, voorgangers vragen te stellen. En hiermee zondigde ik tegen het elfde gebod 'Gij zult GEEN vragen stellen aan geestelijke leiders'. Waren de vragen van deze tiener zo opmerkelijk? Welnee, deze tiener probeerde alleen maar meer te weten, meer te begrijpen, meer met God te zijn.

Al snel werd ik gebrandmerkt door de leiders: ik was rebels, ongezeglijk, iemand gaf me zelfs een scheldnaam 'IQ' (want ik stelde vragen, die niemand stelde of durfde te stellen). Toen ik op mijn 16-de een evangelist een zomer lang wilde helpen (circustenten opzetten was een interessante uitdaging) werd hij voor mij gewaarschuwd.... Toen Ria en ik trouwplannen kregen, is ze voor mij gewaarschuwd (Dus pas op, ik ben staatsgevaarlijk). Als 16-jarige had ik door, dat het verhaal van die leiders en voorgangers niet klopte: niet alle gebeden werden verhoord, niet alle zieken werden genezen, de armen en behoeftigen telden niet mee (wel zij die grote giften gaven), theologisch was het niet consistent, want je kon van alles uithalen en God vergaf wel! (Geen plek voor berouw, schuldbelijdenis). En mensen met verdriet? Die waren niet 'in de Heer', die geloofden niet goed. Trouwens als je niet gelijk antwoord op het gebed had of niet gelijk genezen werd, lag het ook aan je geloof. De zonde was tenslotte overwonnen, de dood ook, dus halleluja, glorie: met de ogen op de spoedige wederkomst gericht (uiterlijk in 2000) moest je je niet bekommeren om neveneffecten, onnodige vragen. En: vooral niet gaan studeren, je moest maar gaan evangeliseren en anders maar grote giften geven en vooral doen wat de grote voorgangers zeiden....

Alleen, ik had ontdekt, dat we eenmaal voor God zullen staan en dan alles te verantwoorden hebben. Dan kun je niet terugvallen of je de leiders gedachteloos en gewillig gevolgd had! De volledige verantwoording lag bij mij. Zeker kon ik dat simpele preken niet verantwoorden en die kadaverdiscipline. Toen ik op zeker dag vroeg wat hun opinie was over sex, masturbatie, enz. brak de hel los. Zelden zulke merkwaardige, eenzijdige en tegenstrijdige antwoorden gehad. Er waren toen nog maar 2 mogelijkheden of zij waren gek, of ik. Daar ik niet gek was, bleek er een probleem te zijn met wat waar is. Dus wat was waarheid? Daar zij geen reële antwoorden konden geven en niet open over

waarheid konden spreken, besloot ik op zoek te gaan naar de waarheid. Als die beweging niet echt en waar was, wat dan wel? Met mijn leeslust stortte ik mij op de diverse wereldgodsdiensten. Ik vond veel waarheid in Hindoeïsme, Boeddhisme, Islam, maar niet DE waarheid. Daarna zelfonderzoek: psychologie, analyse. Er was veel waarheid te vinden, maar niet DE waarheid. Toen filosofie. Er was veel waarheid te vinden in alle stromingen. Het laatste was ik las in deze periode van 5 jaar zoeken was Nietzsche. Na 'Also sprach Zarathustra' gelezen te hebben, konden er nog maar 2 mogelijkheden zijn. Of Nietzsche had gelijk, dan kon er geen God zijn, geen liefde bestaan, niets kon ook maar enige zin hebben! Als dat waar was, kan het enige zinvolle in de chaos zelfmoord zijn. Of, Nietzsche had geen gelijk, er moest een levende God zijn, die de bron van waarheid, norm, echtheid, schoonheid, liefde is. Ik zal nooit vergeten, dat op het moment, dat ik op dit punt kwam, als het ware twee armen om mij heen voelde en God zei: 'Jongen, Ik ben trots op je, je bent de waarheid gaan zoeken en je hebt de waarheid gevonden, de waarheid zal je vrijmaken'. Deze 5 jaar waren pijnlijk geweest, het had mij van alle valse zekerheden gestript en daar was opeens God in al Zijn grootsheid. Zo is het gekomen, dat ik niets meer voor zoete koek slikte en maar mijn eigen weg ging.

We trouwden (ondanks diverse waarschuwingen). Door een niet toevallige samenloop van omstandigheden kruisten de Continentals mijn weg. Dat heeft God gebruikt om mij de vraag voor te leggen of ik 'dit' (muziek, kunsten) voor Hem wilde ontwikkelen. Daar heb ik ja op gezegd en alles erna is een consequent gevolg geweest. Concerten, toernees, toen vele stijlen muziek, nog meer toernees, de podiumkunsten, de beeldende kunsten, boeken, bladen, een uitgeverij, de Internationale Federatie Christian Artists, Seminars, symposia, de CNV-kunstenbond (we zitten in vele besturen, commissies, organen), het Continental Art Centre, enz., enz. Het tussen-plaatje in 1996 is zeer indrukwekkend (er worden jaarlijks 500 jongeren getraind, er zijn 300 concerten, 150.000 mensen worden bereikt). Wat zeker gemeld moet worden is, dat iedere keer, als er een belangrijke nieuwe doorbraak was, er van dezelfde z.g. leiders en voorgangers scherpe kritiek was. In 1972/1973 schreef de christelijke pers dat God alleen maar werkte via het 'gesproken' woord en al die evangelisatie-concerten maar onzin waren. (De praktijk wees uit dat ca. 30% van ons publiek niet-christelijk was en wel terdege zo het woord van God begreep; menigeen werd christen; bij deze z.g. leiders kwamen hoofdzakelijk christenen, blijkbaar waren ze jaloers op ons succes; praktisch iedere gemeente werkt nu met muziek). In 1980 startten we de Christian Artists Seminars. Weer probeerden dezelfde figuren dat de grond in te boren. Jammer eigenlijk dat ze nooit zo'n week hebben meegemaakt, het zou hen zeer verrijkt en gezegend hebben. In 1985 begonnen we alle podiumkunsten te stimuleren. Je raadt het: weer tegenstand (nu hebben vele gemeenten iets met dansexpressie, mime o.i.d.). In 1987 legde ik een schets voor over het belang van kunstenaarsgroeperingen, het belang van beeldende kunsten! En ja hoor, weer tegenstand. (Dat men zich nu organiseert of ook met Beeldende Kunsten werkt, is normaal). In 1989 sloten we ons aan bij het CNV en kwam er een democratische bestuursstructuur: weer vragen, opmerkingen en onbegrip van dezelfde personen.

De verleiding is soms heel groot geweest om terug te slaan. Wat we gedaan hebben, is

dan de oppositie te zegenen en voor je vijanden te bidden. Verder hebben we niet toegegeven aan hun druk (als we dat gedaan hadden, was er niets tot standgekomen, van wat nu voor iedereen normaal is). Wel hebben we als verdediging boeken en studies geschreven, welke nu gemeengoed zijn.

Ik voelde me wel eens als een vogel, die altijd maar moest blijven vliegen en nooit kon landen. Het is mij, goddank, gelukt mijn motivatie en geloof levend te houden. Dat is het nog steeds: springlevend en echt en probeer consequent daarvanuit te leven, te werken en leiding te geven. Maar het is ondanks de leidinggevende collega's en jammer genoeg niet dankzij hun voorbede en support.

Hoe staat het nu met die voorgangers en leiders? Van sommigen bleek hun onechtheid, doordat uitkwam, dat ze hoeren bezochten, of fraudeerden of mensen manipuleerden of overspel pleegden. Eén bleek jarenlang de goedgelovigheid van mijn vader te misbruiken. Mijn vader was hier een jaar overspannen van en het heeft zijn overlijden naar mijn mening vervroegd. Bij sommige leiders groeide tenslotte begrip (hoe is het mogelijk!).

De druk om toe te geven en mee spelletjes te spelen is soms groot geweest, zeker in de 80-ger jaren in de muziekwereld. Dat heb ik weerstaan, macht kan je zo makkelijk corrupt maken. Het leverde wel een paar andere vijanden op. Ook dat is nog een verhaal hoe je daarmee om moet gaan.

Veel blijkt dus invloed op je te hebben en je te vormen. Liefde, trouw, geloof, doorzettingsvermogen, luisteren en goed afwegen, tenslotte je eigen keuzen maken en daar dan ook de verantwoordelijkheid voor dragen, maken iemand tot leidinggevend. Of ik een leider wil zijn? Mijn ervaringen met dit soort mensen zijn niet zo best, dus denk ik daar maar nooit over na, en probeer een christen te zijn in de daad. Als een idee goed is, wordt het gedragen door bestuurders, staf, vrijwilligers, leden. De motivatie moet liggen in de kracht en waarheid van de argumenten en vooral niet in manipulatie!

Leen,
de man van Ria

3. Kleding

Sandy was opgegroeid in een pinkstergemeente. Ze had altijd genoten van de zondagschool, het leven in de gemeente, de activiteiten. Ze was wat trots toen ze als 14-jarige mee mocht helpen bij de kleuters en later bij de 6-8 jarigen. Wat vertelde ze graag de Bijbelse verhalen. Hoe mooi waren ze en hoe waar.

Op zekere dag had de zondagschoolleiding een gesprek met Sandy: 'Ze moest eens iets aan haar kleding doen'. Sandy begreep dat niet. Ze was een mooie tiener aan het worden. Ze kleepte zich modern, daar voelde ze zich fijn in. O ja, jongens keken wel eens naar haar, maar dat was toch leuk?

Daar Sandy niet begreep wat de leiding bedoelde, kwam deze situatie tot een dramatische ontknoping. De kinderleiding kaartte de 'onzegelijke' Sandy aan bij de broederraad. De broederraad stuurde een oudste om met dit 'rebelse kind' te praten. Dat gesprek kwam op een mooie lentemorgen na afloop van de dienst. Sandy zag er fantastisch mooi en jeugdig uit, ze was bijna verblindend. De oudste nam Sandy apart en sprak barse woorden over kleding die Godewelgevallig moest zijn; wat Sandy deed, was jongens het hoofd op hol brengen. Als het een keer uit de hand zou lopen, zou dat haar eigen schuld zijn. Ze moest ook een voorbeeld zijn voor de kinderen. Anders mocht ze geen zondagschool meer doen! 'Maar', stamelde Sandy, 'ze kleepte zich juist zo om God te eren, en ze wilde geen enkele knul verleiden!'. De oudste vloog nu geheel uit zijn slof! 'Nog tegenwerpen ook! Misschien moest ze wel onder de tucht geplaatst worden. Het moest afgelopen zijn met dat uitdagende en brutale'.

De schade was gedaan! Sandy ging opeens heel anders naar zichzelf, jongens en die gemeente kijken! Haar onbevangenheid was kapot gemaakt. Het enige wat Sandy kon doen, was trouw aan haar persoonlijke verantwoordelijkheid aan God blijven, ze wist dat ze recht stond, dus bleef er maar één keuze over: het zondagschoolwerk stoppen en diep gekwetst die gemeente verlaten! Af en toe bezoekt Sandy nu als gast een andere kerk!

Ria en ik hebben diverse van deze situaties meegemaakt in verschillende organisaties en gemeenten. Wat een onnodige gekwetstheid en breuken! En hoe jammer. Is er nu geen andere oplossing?

In ons eigen gezin liepen we ook al snel tegen kleding, oorkingen en later piercings aan. Daar we om ons heen zagen, hoe vaak er ruzie gemaakt werd over deze zaken, besloten we een andere route te kiezen en in te zetten op de ontwikkeling van eigen verantwoordelijkheid. Al op de lagere school kregen onze jongens kleedgeld. Dat bleek soms aan van alles op te gaan, behalve kleding. Een winter had de middelste zoon geen winterjas, maar dat hoort erbij, als je kinderen hun eigen verantwoordelijkheid wilt leren. Soms zagen ze er heel merkwaardig uit; er waren lieve broeders en zusters, die dachten dat onze kinderen een kruis voor ons waren, maar deze mensen konden helaas niet de wijsheid erachter zien. Maar met vallen en opstaan gingen ze door de hele ontwikkeling van gescheurde kleren, naar merk-kleding, toen naar hun eigen stijl. De oudste is nu modeontwerper, de middelste is behoudend en de jongste specialist in streetwear. En ze

weten precies wat ze willen, was dat niet de bedoeling: opvoeden tot volwassenheid? Het bezoek aan kledingzaken was altijd vermakelijk: om ons heen boze ouders en boze kinderen die ruzie maakten over wat de kinderen aan moesten, terwijl wij met veel plezier toekeken, hoe onze kinderen de meest merkwaardige keuzes maakten en ons vertelden hoe mooi dat wel niet was.

Datzelfde principe volgden we ook toen de oorkingen mode werden. De jongens vroegen aan Leen of ze oorkingen mochten, dat zag Leen niet zo zitten. Waarop de jongens gebruik maakten van een bepaalde andere afspraak in onze opvoeding: waarom zie je dat niet zitten. Leen moest met de billen bloot en vertelde zijn argumenten. Het kostte de jongens een paar maanden om die argumenten één voor één te ontzenuwen. Wat over bleef was Leens subjectiviteit. Het was alleen maar zijn gevoel dat het niet mooi was. Zijn subjectiviteit kon de confrontatie met objectieve criteria niet aan! Leen kon toen alleen maar stellen dat de jongens gelijk hadden en het zijn eigen visie was en dat er geen reële argumentatie was om te stellen waarom een oorking niet zou mogen. Dus kregen de jongens oorkingen.

Op zeker moment hadden ze er diverse. De jongste (die al volwassen is) heeft piercings en het ziet er allemaal heel interessant en mooi uit. De winst zat hem in het feit, dat geen van onze jongens kleding, oorkingen, piercings en later ook allerlei kleuren haar deden om te protesteren, hun ouders voor aap te zetten of anderen te shockeren. Ze deden het allemaal omdat ze het op dat moment gewoon mooi vonden of omdat het iets van hen uitdrukte.

We zullen nooit vergeten, dat op zekere dag de jongste thuiskwam (hij was toen 16) en vond dat 'het groen voelde'! Waarop hij de badkamer indook en een halfuur later terugkwam met groen haar.

Is leiderschap niet, die situaties scheppen, waarin men tot eigen afgewogen keuzes komt en zelf de consequenties draagt? Dat kan alleen maar, indien de mogelijkheid aanwezig is, dat men andere keuzes maakt als de smaak van ouders, of de opinie van ouderen c.q. oudsten volgt. Het laatste waar je over moet twisten is smaak.

4. Muziek

Henk, net 16 geworden, zat heerlijk op zijn kamer naar muziek te luisteren. Prachtig die muziek van die christelijke artiest Adrian Snell. Dat raakte je! Ongemerkt draaide hij steeds de volumeknop wat harder. Henk zat er midden in; hij wilde die muziek en die diepe Bijbelse woorden met zijn hele lijf beleven!

De ritmische, lage tonen van de basedrum en gitaar begonnen langzaam hoorbaar te worden in de keuken. Ma was daar met het eten bezig. Als ze zo bezig was mijmerde ze over alles, wat haar bezig hield. Ze had de laatste maanden zoveel zorg over haar oudste zoon Henk. Soms was hij totaal ongenietbaar en onhandelbaar. Ach het was natuurlijk zijn puberteit. Maar toch, ze was bezorgd. Hij wilde laatst ook niet mee naar de kerk! Ruzie hadden ze gehad. Zou Henk nog wel geloven? O, als Henk maar op het goede pad van Jezus wilde blijven! En nu had laatst de dominee nog gesproken over hoe muziek jongeren kon verleiden en indoctrineren. Speciaal de rockmuziek met die drums en gitaren. Vreselijk! Hoe kon ze Henk helpen en beschermen! Opeens realiseerde ze zich dat ze 'boem, boem, boem' hoorde. Wat was dat? In haar huis die verderfelijke rockmuziek? Snel, ze moest Henk tegen hemzelf beschermen! Ma rende naar boven, waar ze bij Henks kamer gekomen bijna tegen het geluid kon leunen. Ze knalde de deur open. Snel, voordat het te laat was! Ze greep de LP van de draaitafel en brak Adrian Snell met een triomfantelijk gezicht doormidden! Zo, ze had Henk gered!

De plotselinge stilte was verpletterend, vanwege een volledig verbijsterde Henk, die niet begreep, waarom zijn gelovige moeder, die beroemde christenartiest Adrian Snell trashte.

Twee visies op luisteren, twee visies op smaak, twee geloofsvisies, twee levensstijlen. Hoeveel conflictstof levert dit niet op in gezinnen en gemeenten. Hoe makkelijk escalereert het niet.

Op basis van een bepaalde visie van voorgangers en leiders hebben we op zeker moment al die opinies moeten overwinnen om tot het hart van de zaak te komen, want in een gemeentelijk ghetto weg te kruipen en te zeggen 'rockmuziek is van de duivel' bleek niet veel te helpen.

Leen: opgegroeid te midden van klassieke muziek, had grote moeite om de rock en pop te leren begrijpen. Als tiener af en toe eens in het geheim luisteren naar de eerste popzender: Radio Luxemburg en daarna gewetensnood en wroeging. Dat ritme trok je, het zoog aan je, maar ergens dacht je dat het fout was.

Ria: opgegroeid met Johannes de Heer. Het ritme van de pop trok je aan als tiener. Ze wilde graag dansen, maar dat mocht ze niet van de ouders en zwager (die dominee was). Ook hier een aangebracht vooroordeel t.a.v. eigentijdse muziek.

Het merkwaardige was, dat Leen & Ria wel de eerste christelijk popgroep naar Europa brachten (New Hope, 1974) om te evangeliseren. Dat evangelisatiemotief rechtvaardigde de stijl, immers de Joden een Jood, de Grieken een Griek. Maar om nu te zeggen, dat je ook van die stijl muziek kon genieten?

De confrontatie kwam door de eerste Internationale Christian Artists Seminar in 81, 82. Vanuit een aantal landen waren pop- en rockgroepen afgevaardigd. Het was niet de smaak en keuze van Leen en Ria. Maar waren nu gedwongen om er intens naar te luisteren. De rock van Semaja, Damaris, Joy en Petra was integer, intens, echt, diep, overtuigend en eigenlijk heel mooi. Het was het begin om je grondig te oriënteren t.a.v. rock, pop zowel christelijk als seculier. Die ontdekkingstocht hebben we als gezin meegeemaakt. En zo hebben we leren luisteren naar elkaar: ouders naar kinderen en kinderen naar ouders. Er was wel één voorwaarde: onze vooroordelen opzij zetten! En zo hebben we met elkaar de geniale doorbraak van de liederen van de Beatles ontdekt, of de 'gelikte' arrangementen van de surf-muziek (b.v. Beach Boys) of later de rauwe echtheid van U2; de onvoorstelbare mooie composities en teksten van Queen; de heerlijke soul van Diana Ross; de zo mooie en inspirerende performance van Tina Turner.

Bijbelse normen zijn schoonheid, waarheid, echtheid: een wereld met die inhoud is vele jaren geleden voor ons opengegaan in de pop en rock. Maar er is helaas ook veel christelijke (gospel)muziek die niet aan die norm voldoet: het is kitsch!

Naar onze kinderen toe beëindigde deze ontdekking ook alle ruzie. We gingen o.a. MTV kijken als gezin, er kwamen heel goede gesprekken over compositie, arrangement, taal, beeldend vermogen. Het leerde wederzijds begrip en ons allemaal kritisch vermogen, hoewel we als gezin niet altijd tot dezelfde standpunten kwamen: ook dat hoort er bij: tolerantie en andere opinies respecteren.

Is leiderschap juist niet: je vooroordelen opzij zetten, open zijn en tot het hart van iets willen doordringen?

5. Naakt

Een kunstenaarsteeltje kreeg bezoek van een oudste. Er ging een gerucht in de gemeente, dat er pornografie in het huis was! Dus kwam een oudste langs om poels-hoogte te nemen, eventueel de jongste dochter van 12 in bescherming te nemen en indien nodig de ouders onder tucht te plaatsen.

Wat was het geval? Een vriendinnetje (uit diezelfde gemeente) was komen spelen. Deze kwam uit een preuts gezin. Dat meisje was geschokt toen ze in de woonkamer een naakt-schilderij had zien hangen. Dat meisje had het thuis verteld, de ouders hadden het verhaal wat aangedikt en al snel bereikte dit gerucht de gemeenteleiding.

Het kunstenaarsteeltje was eerst verbouwereerd door deze aanteging, maar ze zagen al snel de humor in en gingen met de oudste op zoek naar porno. Er was nergens porno te vinden. Er was alleen maar dat naaktschilderij in de kamer en dat was gewoon mooi! Hoewel, die oudste keek toch liever een andere kant uit. Er ontstond een interessant gesprek. Hoezeer bleek, dat er mensen waren die spraken over vrijheid en niet vrij waren, want hun zien was vertroebeld! Naakt had automatisch de waarde van slecht, zondig. Voor die kunstenaars was naakt de grootsheid van de schepping van God en naar dat moois mocht je zonder meer kijken, zeker als verlore mensen.

Iets dergelijks maakten we ook een keer mee op één van onze Christian Artists Seminars. Zelden hadden we daar zo'n mooie ballerina en wat kon die fenomenaal dansen! Ze heette Evie. Alleen voor Evie was het plezier er af, toen ze door een oudere zus-ter op de vingers werd getikt, omdat haar hele lichaam zo zichtbaar was in die danskle-ding. Het bracht de mannen maar op slechte ideeën! Evie was in tranen en vroeg een gesprek aan. Dat werd een hele goede discussie!

Door de zondeval is naakt geassocieerd met slechtheid, we gingen ons bedekken; maar als verlore mensen mogen we juist weer van de schoonheid (ook van het lichaam) genieten. Die schoonheid kan misbruikt worden, dan wordt het porno. Die schoonheid kan ook heel esthetisch zijn en dan krijg je prachtige werken van kunst, welke je thuis kunt hebben of in musea kunt gaan zien.

De conclusie was, dat het probleem of de keuze, hoe je met naakt omgaat, een manier van kijken is. Is je oog helder, dan is het mooi en rein; is je oog duister, dan zie je alles vanuit het slechte.

Dat was ook het antwoord op de body-suit van de danseres, functioneel naakt in het theater, of het mopperen van gemeenteleiding dat de rokken weer te kort zijn. Die rok-ken zijn n.l. niet te kort, maar het zegt iets over de manier van kijken van die moppe-raars: zien ze gewoon mooie benen, een mooi lichaam, of hebben ze last van groezelige gedachten. In dat laatste geval moeten ze daarvan verlost worden. Omgaan met naakt, je eigen beleving (hetzij schoonheid, hetzij lusten) heeft ook iets te maken met opvoeding, groei.

In ons gezin is naakt in de kunst nooit een probleem geweest. Die esthetica is zo anders dan porno. Toch bleek dat onze opgroeiende jongens op zeker moment met rode oortjes in pornoboekjes zaten. Wat doe je dan? Ria vond er een paar, toen ze iets in een kast moest stoppen van één van de jongens. Normaal respecteren we ieder laatste en plank van

de kinderen; daar zaten we nooit in of aan. Dus dit was een ongelukkige vondst. Na samen overlegd te hebben, werd niets in beslag genomen en gingen we af en toe wat humoristische toespelingen maken. Op zekere dag kwam toen het hoge woord eruit. Dat was gelijk een goede aanleiding om over het mooie van sex, relaties en commitment te praten. Zonder enige dwang loste het probleem zichzelf op. Volgens ons ziet iedere tie-ner (ook de christelijke) wel eens een pornofilm. Van belang is dan niet van schaamte van je stoel te vallen, maar er creatief mee om te gaan. Met hel en verdoemenis komen helpt helemaal de boel van de wal in de sloot. De tieners op een gezonde manier met naakt en schoonheid om laten gaan is het beste, want het levert gezonde volwassenen op.

Om hierin leiding te geven, moet je wel je eigen preutsheid overwinnen en alles bij de naam kunnen en durven noemen.

6. Zoeken

Jan ging altijd trouw met zijn ouders mee naar de samenkomst. Zijn vader was voorganger. Jan was een voorbeeldige zoon, want hij zette zich vaak in voor gemeentewerk, ook al had hij het druk met zijn studie.

Alles ging goed, totdat Jan op zekere dag meldde, dat hij het allemaal niet meer zo zag zitten en er zelf uit wilde komen. Paniek bij de ouders. Al hun zekerheden verdwenen. Dat werd nog verergerd doordat Jan in een kraakpand terecht kwam, zijn studie nauwelijks nog ging en bijna gedeprimeerd raakte van Nietzsche en andere filosofen...

Daar bij een paar mensen bekend was, dat wij met onze kinderen nogal wat stormen hebben meegemaakt, vroegen deze mensen ons wat te doen.

Allereerst moeten we afstappen van onze verwachtingspatronen. Daarmee laden we een zware last op onze kinderen. Als deze last weg is, kan contact beter gaan lopen. Tevens blijkt het heel zinnig om een kind (of wie dan ook aan onze leiding is toevertrouwd) te bemoedigen in zijn zoektocht en ze juist niet tegen te houden. Dat laatste geeft frustratie, en vaak een breuk. En ze niets verwijten. In liefde bemoedigen, want de waarheid zal hen tenslotte vrijmaken. Dat licht werkt helend, bevrijdend, genezend.

Het laatste wat we moeten doen is hen onze antwoorden geven. Door dat te doen beroven we hen van hun authenticiteit en creativiteit. Wel is het zinnig goede vragen te stellen (en laat ze maar denken en zoeken).

Het allerlaatste wat ze nodig hebben is prekerige conversatie.

Eigenlijk doen we een stap in het duister met dit zoekproces: uit het schip op de golven. Maar wel is er dan 'ergens' de hand van God.

Wat je verder moet doen? In je binnenkamer: bidden, zegenen en iets moois verwachten. En vooral niet vertwijfelen als de zoektocht een paar jaar duurt. Als men dan tot een keuze komt, zijn dit de steunpilaren van de toekomst en zijn het geen halfzachte christenen, die met iedere nieuwe trend meewapperen. Dat soort gelovigen worden nooit volwassen.

Een van onze zonen is 7 jaar op zoek geweest. Wat hebben we hem in stilte gezegend. En hoe vond hij zijn antwoorden. Hij staat nu enorm sterk in zijn leven en geloof. Een andere zoon vertelde op zekere dag aan tafel dat hij niet meer precies wist wat hij geloofde. Wij waren toen enthousiast over zijn opmerking en moedigden hem aan verder te gaan met zijn zoektocht. Deze zoon is een streetskater en voor een groot deel van zijn tijd leeft hij op straat. In dat stadsleven kan alleen maar, wat waar en echt is, overeind blijven, slogans vallen daar heel snel door de mand. Kort geleden was hij in een Ikon-uitzending. Heel duidelijk was, dat hij geloofde, maar ook dat hij respect had voor andersdenkenden en goed zijn standpunt wist te brengen. Deze jongen was volwassen geworden, je zult alleen niet het bekende vrome jargon uit zijn mond horen.

Leiderschap is aandurven mensen te laten zoeken en ze te bemoedigen hierin. Dat geeft groei en diepe wortels. Als er dan eens stormen komen, blijven dit soort bomen over-

eind. Alleen: dit soort mensen worden geen ja-knikkers of van die evangelische hypers die van kick naar kick hollen. Wil je echte steunpilaren in je organisatie of gemeente krijgen, dan zul je ook iets aan de vorm van het leiderschap moeten doen, dat wordt dan open, democratischer, erbijbetrekkend, delegerend. En dat betekent het einde van de one-man-shows en paus-achtige situaties. Zo'n andere vorm van leiderschap, samen met gemeenteleden die hun zoektocht volbracht hebben, geven een gezonde gemeenschap.

7. Valse zekerheid

Kees was in een echte pinkstergemeente opgegroeid. Het derde woordje dat hij als kleuter na 'mama' en 'papa' leerde brabbelen was 'hallelujah' of iets dergelijks. Kees was een echte pinksterknul en draaide braaf mee met het wekelijkse gemeentelijke ritme: kleuterdiensten, toen kinderdiensten, later jeugddiensten. Iedereen was best tevreden over Kees, want hij gaf de goede antwoorden, hij zei op tijd 'Prijs de Heer', hij bad als derde of vierde in de bidstond, hij deed op het juiste moment zijn armen in de lucht. Ieder jaar werd Kees netter en raakte hij meer in het keurslijf. De gemeenteleiding gebruikte Kees wel eens als voorbeeld, want dat was pas eens een jongen, die zich inzet...

Wat niemand in de gaten had, was, dat Kees zo vroom werd; zo vroom, dat het gewoon onecht werd. Dat kwam uit toen een gast spreker in de voorbidstond was, waar ook Kees zijn mooie lesjes opzei. Deze gast spreker had heel wat van de wereld gezien en prikte er prompt doorheen.

In een persoonlijk gesprek, wees hij de voorganger op de schijnvertoning. Deze sputterde wat tegen, waarop de spreker zei: 'Weet je wat die jongen eens moet doen? Gewoon eens tegen het orgel plassen!'

We kennen allemaal in onze omgeving, in bewegingen en gemeenten lieve jongeren of lieve mensen, die gewoon doorslaan. Ze houden niet langer het midden tussen vrome fictie en de werkelijkheid van een nuchter geloof. Vaak lijken deze mensen steunpilaren voor de gemeente, want ze doen zoveel. Maar laten we dan eens eerlijk die activisten onder de loep nemen: doen ze het allemaal uit edele motieven of zijn ze gewoon fanatiek. Stel dat het het laatste is, dan zal op de duur zo'n fanatiek iemand je gemeente alleen maar van de wal in de sloot helpen, daar hij stommiteit op stommiteit zal begaan, omdat deze niet kan relativeren en niets in zijn juiste verhoudingen, relaties of proporties zal zien. Geestelijk gezonde medewerkers zijn beter dan fanatieke medewerkers, ook al rennen deze heel hard voor je.

Ook in deze situatie komt het punt van leiding naar voren. Wat doen we aan deze te vrome, te fanatieke figuren? Nu zijn daar best een aantal scenario's voor te verzinnen: je kunt ze monddood maken, met de bijbel op de kop slaan of iets dergelijks. Dit is alleen niet zo verstandig. Wijs beleid en goede begeleiding is nodig om deze figuren te laten landen, en dat kost tijd. Sommigen willen zich niet laten begeleiden, die blijken dan tenslotte te crashen: een harde, pijnlijke leerschool.

Maar heb je er ook wel eens over nagedacht, hoe deze mensen zo 'vroom', zo onecht, zo fanatiek konden worden? Dat kon alleen maar onder onze leiding! We dragen een grote verantwoordelijkheid! We denken dat iedere leider, oudste, voorganger zich heel goed bewust moet zijn van de signalen die hij uitzendt: hij kan de mensen zo 'vroom', onecht, fanatiek maken. Wij pleiten voor een gezond evaluatie-systeem, waaraan leiders, oudsten, voorgangers zich zouden moeten onderwerpen. Niets is zo gezond om een keer per jaar eens je eigen handelen en spreken onder de loep te nemen: gezonde zelfkritiek helpt je in balans te blijven.

Een andere suggestie kan ook helpen. Zoals het in organisaties en bedrijfsleven normaal is, dat er twee maal per jaar functioneringsgesprekken zijn, zouden er eigenlijk in het gemeentelijk werk, christelijke organisaties en bewegingen ook dit soort functioneringsgesprekken moeten zijn: met full-timers, maar ook met alle vrijwilligers. Zo'n functioneringsgesprek houdt de verhoudingen gezond, correctie is dan mogelijk en klachten van de medewerkers t.a.v. leiding kunnen op een open, frisse wijze behandeld worden. Een functioneringsgesprek werkt n.l. twee kanten op. Maak van zo'n gesprek een verslag, dat door beide partijen getekend wordt en bewaar deze verslagen. Op deze manier komt er een gezond begeleidingssysteem.

Waarom hebben we soms in de bewegingen en organisaties soms mot of zelfs breuken in een cyclus van 5-7 jaar? Vaak blijkt dat te komen, doordat allerlei zaken zich opstapelen en dan bemoeit een bestuur of oudstenraad zich ermee, er is een overreactie en dan: boem!

Is het nooit bij je opgekomen, dat dit soort zaken ontstaan, omdat de stuurstructuur, die je gebruikt, eigenlijk niet goed is?

Binnen onze eigen organisatie is er zo'n volg/functionerings-/begeleidingssysteem. Het is erg gezond, schokkend en helend. De medewerker krijgt iets te horen, maar ook de leiding. Sinds we dit ingevoerd hebben, zijn we in ieder geval verlost van de medewerkers-crashes. Binnen onze organisatie wordt dit systeem ook gebruikt t.a.v. vrijwilligers (en dat zijn er heel wat) en iedereen die in een groep op toernee meegaat (en dat zijn er ca. 450 per jaar). Het houdt beslist de verhoudingen en de inzet van iedereen gezond. Bovendien is het bij ons ook nog, dat zomaar doorgaan van het ene project naar het volgende onmogelijk is; er is eerst een beoordeling. Mogelijke fouten konden zo gecorrigeerd worden. En dat betekent in een enkel geval: dus niet verder! Eerst moest die persoon veranderen, of tot zichzelf komen, of ....

Terug naar het begin van het verhaal. Als we kleine kinderen al gaan dressereren als geestelijk aapjes, kunnen we te vrome, fanatieke volgelingen verwachten. Dus dat betekent eens een kritische blik op het kinderwerk. We kenden een zondagschoolleider, die graag zijn kinderen (van ca. 10-11 jaar) het lied liet zingen: 'Doorgrond mijn hart en ken mijn weg o Heer!' En dan hierna een heel verhaal hield over heiliging, toewijding, enz. Dat dit op de duur averechts werkt, zal duidelijk zijn.

8. Misbruik

De ouders van Lisa waren zo fijn bekeerd! Ze hadden het zo fijn naar hun zin in de baptistengemeente. Lisa was nog op zoek, maar de ouders stuurden Lisa graag naar de jeugddiensten. Daar was zo'n aardige jeugdleader. Lisa had eerst hele fijne gesprekken met hem. Maar op zeker moment werd de teneur anders...

Na enige maanden viel het de ouders op, dat Lisa zo anders ging reageren. Ze begrepen er het fijne niet van. Totdat op een trieste zondag Lisa het uitschreeuwde, dat ze niet meer naar die rotkerk wilde. Want die fijne jeugdleader had haar misbruikt...

De wereld stortte in voor deze ouders. Maar het was nog maar het begin van de hel. De ouders belden de dominee. Die was geschokt. Na een oppervlakkig gesprek met de jeugdleader kwam de dominee langs om te vertellen dat die jeugdleader het niet zo bedoeld had en dat het niet meer zou gebeuren. Als God vergaf, moesten ze het verder met rust laten. Ouders en Lisa waren zo met stomheid geslagen door deze kortzichtige reactie, dat ze die dominee eigenlijk niets wisten te zeggen. Na een paar dagen belden de ouders van Lisa, dat ze hier geen genoegen mee konden nemen. De dominee zou het in de Raad van ouderlingen bespreken. De volgende week kregen Lisa's ouders een brief van de dominee (namens de Raad), dat het hun teleurstelde, dat deze ouders zich zo ongeestelijk opstelden! Ze werden vermaand! Ze moesten stoppen met het onruststoken, want er was een gesprek geweest met de jeugdleader (die ondertussen wel gewoon in functie bleef). Na een paar dagen schreven Lisa's ouders, dat het toch bijbels was, als er ruimte zou zijn voor schuldbelijdenis en boete. Zo'n zonde moest je toch aanpakken? En wie bekommerde zich om hun dochter, die geestelijk, lichamelijk en emotioneel beschadigd was? De dader zou toch zeker schuld moeten belijden en terug moeten treden en behandeld moeten worden voor zijn vreselijke gedrag.

Kort hierna kregen Lisa's ouders een aangetekend schrijven, waarin hun toegang tot het avondmaal en de gemeente werd ontzegd! Ze moesten eerst maar eens tot inkeer komen van dit rebellerende onchristelijke gedrag. Ze moesten geloven in hun leiders en zich aan hen onderwerpen en nu eens geloven dat dominee en raad het goed deden! Lisa was ondertussen onder zware medicijnen, kon vaak niet naar school, durfde niet dichterbij dan 500 meter in de buurt van die kerk te komen en had stevige begeleiding van het Riagg. En de dader? Die was nog steeds jeugdleader. De hel werd een waar inferno!

Lisa's ouders gingen toen maar eens met goede vrienden praten. Daarna een gesprek op het politiebureau. Aangifte werd gedaan. Tenslotte werd de dader veroordeeld en alle plaatselijke en regionale bladen hadden ondertussen geschreven over het meer dan domme gedrag van die dominee en zijn ouderlingen!

En Lisa? Die begint nu na een paar jaar langzaam op te krabbelen. Haar geloof? Kun je in een God geloven, die toelaat, dat een jeugdleader, een dominee en ouderlingen zo vreselijk handelen? De ouders? Die geloven nog wel, maar niet meer in die kerk en zeker niet meer in dat soort leiders. Heel zelden bezoeken ze nog een kerk. En de plaatselijke gemeenschap? Die moet voorlopig niets hebben van christenen, acties of evangelisatie! Het is er hard en kil geworden in dat gebied.

Trieste story. En zo zijn er heel wat meer. Maar, hoe kan nu zo iets eigenlijk gebeuren?

Als je bovenstaande geschiedenis bekijkt, blijkt het een combinatie te zijn van een simpele theologische opvatting (vergeving zonder schuld, belijdenis en boete), van een verkeerde structuur (een klacht werd niet goed in behandeling genomen; geen democratische controle, geen bestuurlijke openheid) en van pure domheid (bedekken is beter dan de zaak aan het licht brengen).

Je mag je afvragen hoe het eigenlijk geregeld had moeten worden? De klacht had goed behandeld moeten worden. De dominee en ouderlingen hadden de kant van het slachtoffer moeten kiezen. De leiding had samen met ouders en meisje de zaak moeten aangeven bij de politie. De dader had duidelijk met zijn daad en de consequenties geconfronteerd moeten worden. De dader had tot erkenning, schuldbelijdenis en boete gebracht moeten worden. Daar slachtoffer en dader niet in dezelfde ruimte e.q. groepsproces kunnen zijn, dient de gemeente de kant van het slachtoffer te kiezen en te zorgen voor goede langdurige begeleiding in nauwe samenwerking met professionele hulpverlening (b.v. Riagg, speciale artsen, etc.). Moet deze kerk de dader uitkotsen? Nee, maar je kunt een dader ook niet in dezelfde gemeente houden. Dat kan een slachtoffer absoluut niet hebben. Nadat de dader tot erkenning is gekomen, zal er voor hem elders ook goede begeleiding, professionele therapie en een geestelijk huis gevonden moeten worden. Ook zo'n dader en diens gezin moeten verder. Komt het tot een gevangenisstraf, dan zullen begeleiders van die andere kerk of gemeente die persoon moeten bezoeken. Er moeten zo weinig mogelijk banden overblijven met het oude leefmilieu, kerk, gemeenschap. Vanuit hulpverlening en een proces tot heelheid kun je niet en het slachtoffer en de dader bijstaan.

Maar, zal men zich afvragen, waarom kunnen dit soort zaken niet intern afgewikkeld worden? Er zijn blijkbaar verschillen in zwaarte van bepaalde overtredingen c.q. zonden. In het O.T. zie je een opklimming van schadevergoeding, tot oog om oog, tot doodstraf. Er zijn dus situaties die je onderling afwikkelt, maar hoe zwaarder het misdrijf, hoe meer het met de openbaarheid te maken heeft. Nooit mag er een situatie zijn, waardoor men beschuldigd kan worden van bedekken. Wat men in een doofpot stopt, gaat tenslotte rotten. Dus is openheid, openheid van zaken, iets in het licht plaatsen het beste.

Er is evenwel meer over te zeggen. En dat heeft te maken met de eigen verantwoordelijkheid. Natuurlijk is het goed als mensen het fijn hebben in een gemeente. Natuurlijk is het fijn als kinderen het naar hun zin hebben op zondagschool of jeugdmeeting. En natuurlijk is het goed om de verantwoordelijken te vertrouwen. En toch ligt hier een kritische grens. Als ouders heb je de verantwoording over je kinderen en je kunt en mag nooit de verantwoordelijkheid volledig overdragen aan derden. Het is van het grootste belang altijd kritisch te blijven t.a.v. wat een kind leert op school; hoe gaat het op school; hoe gaat het t.a.v. docenten. Dezelfde principes gelden ook t.a.v. zondagschool, jeugd, kinderleiders, jeugdleaders, enz.

In de Bijbelse context draagt men ook de verantwoordelijkheid voor zichzelf wat er in een gemeente of gemeenschap gebeurt. De Bijbel houdt ons voor om de geweldenaar in toom te houden, wat te maken heeft met hoe we o.a. politiek participeren. Ook in een

kerkleiding kunnen fouten sluipen, dus dienen mensen op een gemeentevergadering niet hun mond te houden, maar helder stelling te nemen. Oudsten of ouderlingen moeten gekozen worden voor een beperkte termijn en eventueel herkiesbaar zijn. Men moet verantwoording afleggen aan de gemeente. Een oudstenraad brengt evenwicht t.a.v. de invloed, die een voorganger of leider heeft. Ook een voorganger moet voor een beperkte duur leider zijn en zich dan herkiesbaar stellen. Er zijn voorgangers die zelf een bloeiende gemeente hebben opgebouwd. Het getuigt van volwassenheid, indien zo'n leider zich op een bepaald moment aan Bijbelse en democratische principes vrijwillig onderwerpt. Te vaak worden goede leiders kleine dictatoren of pausjes. Te vaak durft men zich niet transparant op te stellen en leidt dit alleen maar tot verharding van standpunten en ten slotte tot breuken.

Toen onze beweging ging groeien benoemden wij al snel een bestuur, waaraan wij verantwoording schuldig zijn. Dit was allemaal mooi voor de pionier-fase in ons werk ('69-'85). Daarna kwam een periode van consolidatie ('85-'95). In deze periode werd iedere sector van de organisatie, waar het maar mogelijk was, veranderd in een democratische verenigingsstructuur. Bestuurders worden daar gekozen, opgeleid, hebben tekst en reken-schap af te leggen in ledenvergaderingen. En er kwamen klachtenprocedures en alle openheid van bestuur. Wij zijn nog steeds leiders, maar onze mogelijkheid tot besluiten is nu volledig onderworpen aan de consensus van bestuurders. En mocht het zijn, dat wij zeer grote fouten maken (ethisch, fraude, geestelijk, etc.) dan kunnen wij weggestemd worden. Dit lijkt voor vele leiders wellicht een griezelig fenomeen. Wij zijn er blij mee, want

- a) we hebben niets te verbergen,
  - b) als we goede leiders zijn, zal dat door bestuurders bevestigd worden,
  - c) op deze wijze wordt onze beweging volwassen, wordt ze gedragen door velen en kan ze verder bestaan, als onze rol uitgespeeld is
  - d) als we echt iets doen, wat niet kan, dan moet onze beweging de mogelijkheid hebben ons te disciplineren of zelfs naar huis te sturen. Het belang van de beweging is nu eenmaal veel essentiëler dan het eigenbelang van leiders,
  - e) niets is zo gezond en zuiverend als ter verantwoording geroepen te worden.
- Vanuit onze eigen ervaring kunnen we alleen maar stellen, dat door zo te handelen mogelijke grote conflicten bespreekbaar werden, dat er geen scheuringen kwamen en goede, verstandige mensen zich als bestuurder konden ontwikkelen. Goed leiderschap is te weten, wanneer je van een pioniersfase, naar een democratische consolidatiefase moet gaan. En dat vormt het fundament voor verdere groei.
- Het is van de zotte, als manke structuren, slechte leiders aan de macht kunnen houden. Leiderschap is ook te weten, hoe je leiderschap moet invullen en dat is veranderend door situaties, ontwikkelingsfasen, de cultuur/maatschappij waarbinnen wij leven.
- Mocht een geval zich binnen onze beweging voordoen, als aan het begin van dit hoofdstuk verteld, is het zeker, dat wij zoiets - onder tranen- aan zouden geven bij de politie en aan de verschillende kanten voor begeleiding zouden zorgen. Waar leiderschap kan, ons inziens, alleen maar in het teken staan van gerechtigheid.

9. Kansje geven

We waren enige keren op leidersconferenties. Die leidersconferenties waren heel zinnig voor contacten, oude banden aan te halen, maar ook brachten die leidersconferenties trieste zaken aan het licht.

Ella was de vrouw van een voorganger. We zaten met zijn vieren aan een tafel te lunchen. Ella zag er keurig uit: een echte voorgangervrouw. Hoe ze steeds op tijd op de juiste manier reageerde op haar man, de voorganger! Fascinerend! De voorganger pakte breed uit: hoe de Heer hem gebruikte, gebeden die verhoord werden, een actieve jeugd, enthousiaste oudsten, een groeiende gemeente. Ja, God bevestigde hem echt. Was het niet fantastisch om voorganger te zijn? Hoe verder het gesprek kwam, hoe meer kriebels we kregen... Toen vertelde die voorganger, dat ze zó modern waren, dat hij zelfs al af en toe zijn vrouw een kansje gaf om in een taak actief te zijn! Tot op dat moment had de voorgangervrouw steeds keurig gereageerd, ze was perfect afgericht. Op dat moment ging er even een lichte rilling door haar heen. Even viel het masker af en in twee ogen zagen we een heel diep verdriet, alsof ze zei: 'Ik ben miskend, misbruikt, mislukt, opgebrand!'. Direct daarna was alles weer in de plooi, ze reageerde door te zeggen: 'Maar Johan, wat is er nu mooier dan om jou te ondersteunen in je weg met God'. Johan had niets in de gaten. Voorganger Johan bralde maar door...

Toen we na de lunch naar onze kamer liepen, waren we verbijsterd over zoveel kortzichtigheid en over zoveel verdriet. Zou dit huwelijk op de lange duur wel standhouden. Die man had gewoon niets in de gaten. (Het is inderdaad jaren later tot een enorme crisis gekomen tussen die twee). We begonnen tijdens die leidersconferentie eens goed om ons heen te kijken, hoe de diverse voorgangers- en leidersechtparen functioneerden.

Het was soms op het lachwekkende af: heel wat mannen, die als macho's rondliepen met in hun kielzog keurige vrouwtjes. Hoe meer de macho's hun evangelische spierballen lieten zien, hoe verstilder die vrouwen waren. Die leidersconferentie hadden we een hele sterke gewaarwording over bevroren, versteende vrouwen en blinde mannen, die ronduit beledigend waren voor hun vrouwen.

Dat beeld en die trieste ervaring lieten ons de maanden erna niet los. We spraken er met diverse vrienden en kunstenaars over. Hoe kan het nu, dat als we in Christus vrij zijn, dat er dan zo'n miskening, onderdrukking of discriminatie is in het evangelische kamp. We kwamen tot een aantal mogelijke conclusies:

- Een theologische misvatting, dat leiderschap een mannenzaak zou moeten zijn! Dat de Bijbel tot iedere taak en functie ook vrouwen roept, ontgaat velen (zie hoofdstuk 27 van het boek 'Het Koninkrijk van Daadkracht, 1995, Kok, Kampen - Leen La Rivière).
- Ongeloof, dat voor God man en vrouw gelijkwaardig zijn, ook al zijn ze qua bouw en inslag verschillend. Maar verschillend is niet minderwaardig, het is juist aanvullend.

- Wantrouwen dat mannen en vrouwen elkaar op unieke wijze aanvullen. Het kan angst voor het onbekende zijn, angst om je over te geven aan de ander en de ander te vertrouwen.

- Mannen leiden zo vaak aan onzekerheid. Als ze onzeker zijn, wordt dat al snel gecompenseerd door te gaan heersen. Die verkeerd ingevulde behoefte aan meerwaarde, brengt de boel nog meer uit balans. Als je dan commentaar krijgt, wordt alles gelijk persoonlijk opgevat, is het gelijk een aanslag op je ego (som mige verdedigen zich zelfs door te stellen, dat je hen, als 'gezalfde des Heren' niet mag bekritisieren) en komt er een neergaande spiraal, waardoor zo'n man steeds meer zichzelf gaat bewijzen, steeds meer 'macho' wordt.

- Gebrek aan inzicht, wat je ware roeping, taak, doel, 'destiny' is. Als een man dat wel weet, is er alle ruimte naast hem, zodat vrouwen zich kunnen ontwikkelen.

- Ook lijkt het, dat vrouwen zich soms niet willen ontwikkelen. Er zijn er die de status quo heel makkelijk vinden; dan hoeven ze zelf niet zo na te denken.

Waarom liet die ervaring ons niet met rust? Omdat in onze beweging altijd vanuit gaven en roeping is geredeneerd. Of iemand nu man of vrouw is, is nooit een punt geweest en mag dat ook nooit worden. Altijd wordt er in de beweging geredeneerd: heb je gaven? Ontwikkel ze; het is tot Gods eer, het maakt je volwassen en de maatschappij zal er baat bij hebben. Heb je een roeping? Zelfde verhaal: ga aan de slag. Zo hebben we nu vrouwelijke leiders, vrouwelijke dirigenten, vrouwelijke bestuursleden, vrouwelijke kunstenaars, enz. naast mannelijke. Het is een boeiende, heerlijke, interessante samenwerking.

In deze situatie is leiderschap niet, dat je een ander eens 'een kansje geeft'. Daarmee ontzeg je die ander zijn uniciteit. Leiderschap draagt anderen en zorgt ervoor dat ieder zijn gaven zal kunnen ontwikkelen, en dat er ruimte komt voor roepingen, en dat er een structuur en kader komt, waardoor deze ontwikkeling een prachtig mooi boeket van diversiteit wordt.

10. In de Heer

Karel leidde als geen ander de zang in de gemeente. De vonken spatten ervan af. Karel, de praisegroep en de gemeente waanden zich wel heel bijzonder in de Heer, als Karel na een uur of wat de dienst overdroeg aan de spreker. De schok was enorm, toen op zekere dag Karel zijn gezin in de steek liet en er vandoor ging met de 1ste sopraan van het praiseteam.

Het is voor te stellen dat de verbijstering groot is. Hoe kan dit nu? En we waren nog wel zo dicht bij God! De zang bracht ons echt 'in de Heer'! Hoe is het mogelijk!

De verbijstering is groot, als men subjectiviteit, ervaring als uitgangspunt neemt. Hoe sterker de ervaring, hoe dichter men zich bij God waant! Tenslotte loopt de hype, extase over in een soort evangelische hypnose waarbij de kick wordt gestuurd door lofprijs en aanbiddingsmuziek. Als er dan ook nog wat rijen tegen de vlakke gaan, wordt er al snel geroepen dat de Heilige Geest werkt, maar, werkt de Heilige Geest dan wel echt? Of is het een soort massa-psychose? Het kan geen kwaad dit heel kritisch te volgen. Dat emoties er wel bij horen, willen wij niet ontkennen, maar ze moeten wel in balans zijn met het denken, de inzet voor anderen, praktisch leven, consequent gedrag.

Daar wijzelf al sinds de 60-er jaren actief zijn middels de creativiteit; weten we vermoedelijk als geen ander hoe makkelijk je emoties op kunt roepen en kunt bespelen via muziek, dans, beeldende kunst, theater, enz. Emoties oproepen en bespelen, doet niet anders dan een ervaring op het esthetische vlak teweegbrengen. Maar dat is wat anders dan God vinden en Hem dienen.

Het N.T. laat ons zien, dat op zekere dag de Heer de bokken van de schaapjes gaat scheiden. Het valt op dat de bokken denken God altijd gediend te hebben. 'Hebben wij niet in Uw naam geprofeteerd, in Uw naam niet demonen uitgedreven...' en laten we het maar aanvullen met 'hebben we niet in Uw naam in de geest gezongen, waren we niet urenlang aan het lofprijzen, waren we niet...' En Jezus zegt: 'Ik ken u niet, ga weg van mij!' En dan zegt de Heer: 'Alles wat je niet aan de minste hebt gedaan, heb je niet aan Mij gedaan...' Jezus maakt het dan erg praktisch: zieken bezoeken, gevangenen bezoeken, hongerigen te eten geven, naakten kleden, met andere woorden: daden van liefde en barmhartigheid. Is dat te zien onder ons?

Jezus wees de gelovigen uit zijn tijd scherp terecht: ze dachten erbij te horen als ze alle cultische leefregels volgden en de offers op tijd brachten. Maar hun geloof, hart en leven waren niet veranderd. Men leefde er niet naar.

Wat is het verschil t.a.v. gelovigen nu, of leiders, of de zangleider uit ons verhaal, die veel en intens met hun mond God belijden, visioenen zien, tegen de grond gaan en niet in het dagelijks leven met de daad, met liefde en barmhartigheid het waar maken? De Joden dachten in het O.T.: als we de regels doen, zijn we dicht bij God... Diverse gelovigen nu denken: als we in vervoering zijn, zijn we dicht bij God... Dat het laatste een

doodlopende weg is, zal duidelijk zijn, indien ons leven in de dagelijkse praktijk niet in overeenstemming is met datgene, wat we zeggen te geloven.

Leiderschap is, dat we een gezonde balans brengen tussen (religieuze) emoties, de inhoud van het geloof en de dagelijkse praktijk. Leiderschap is, om de mensen voor te leven, dat die dagelijkse praktijk de meetlat is, die de Heer zal gebruiken en dat Hij niet zal kijken hoe trouw we in de tienden waren, of hoe vaak we in de dienst kwamen, of hoe vaak we in de Geest vielen, of hoeveel visioenen we zagen, of dat we zelfs dagelijks in de Bijbel lazen of minimaal een uur baden per dag.

Nee, leiderschap is om uit te leggen, dat gekeken zal worden hoe we barmhartigheid deden en liefdebetoon aan de armen, de verschopten, de weduwen, de gevangenen, de allochtonen, de...

11. Kinderen- een kruis

De beweging organiseerde weer een jaarlijkse conferentie. Mensen zouden weer uit het hele land komen. De grote leider inspecteerde alles zorgvuldig. hij gaf precies aan, hoeveel ruimte er tussen podium en de palen van de tent moest zijn en de afstand tot de eerste rij stoelen. Hoorbaar voor iedereen werd de ordedienst geïnstrueerd: 'En denk erom, ik wil op het gras voor het podium absoluut geen kinderen, die ratten hou je maar weg....'.

Je helpt mee zo'n conferentie voor te bereiden en de boel op te bouwen, dan is het even slikken als je dit hoort. Waarom zouden kinderen lastige ratjes zijn? Zei Jezus juist niet, dat de kinderen tot Hem mochten komen? Gaf Jezus kinderen niet een bijzondere zegen? En sinds wanneer is geloven een zaak van alleen z.g. volwassenen? Op dat moment viel die leider van zijn voetstuk! Maar was het dan niet een ongelukkige 'slip of the tongue'? Helaas niet! Deze leider was de zoon van een zendeling. Zijn vader had nooit tijd voor hem gehad. Hij was weggeparkeerd op internaten. Hij projecteerde die frustraties door, en gaf aan kinderen geen plek in zijn geestelijke beweging. Ook gaf hij geen echte aandacht aan zijn eigen kinderen. Die wisten tenslotte niet met affectie, liefde, sexualiteit, stress en mensen om te gaan. Zijn zonen gingen in de fout met vrouwen en er waren echtscheidingen... Wat je zaait zul je oogsten.

Laten we eens om ons heen zien. Hoe vaak zijn niet de kinderen van voorgangers of leiders geen 'zegen des Heren', maar een plaag? En, als we deze kinderen volgen, blijken er nogal wat te zijn, die, nu ze volwassen zijn, niets meer van het Evangelie, een gemeente of hun ouders willen weten. Sommigen zijn zelfs volledig ontspoord. Trieste oogst?

Het is heel zinnig om als leidinggevend heel grondig over dit probleem na te denken en er ook iets mee te doen, anders kun je maar beter als Paulus ongehuwd blijven.

Toen wijzelf kinderen kregen en wij het steeds drukker kregen met 'het werk voor de Heer', kwam dat een keer tussen ons tot een behoorlijk stevige escalatie: wij waren vreemden geworden voor elkaar en als vader moest ik steeds harder de jongens disciplineren. De fout zat niet in de kinderen, dat ze soms onhandelbaar waren; nee, de fout zat in onze prioriteiten en tijdsindeling. We hebben toen een aantal hele duidelijke afspraken gemaakt.

- We waren in ieder geval 3 avonden in de week thuis om te investeren in gezelligheid, 'home', aandacht spelletjes, gesprekken.
- Of de zaterdag of de zondag was er voor het gezin.
- Aan tafel werd niet meer gesproken over 'het werk, christenen, gemeenten, kerk of mensen' (hoe vaak worden kinderen niet volkomen recalcitrant als ze dag in, dag uit aan tafel het hypocriete gedrag van zoveel christenen horen of hypocriet gedrag van hun ouders zien.
- Tijdens het eten wilden wij niet gebeld of bezocht worden.

•Als wij als ouders een meningsverschil hadden (en daar wij als ouders stevige karakters hebben, kon het 'stevig' tussen ons stuiven), gingen we dat onder 4 ogen uitvechten, zonder de kinderen erbij.

•En de kinderen kregen het recht ons uit een meeting of vergadering te halen als het echt nodig was (dat is dan ook een aantal keren gebeurd). Alleen dit laatste al kan voor kinderen zo'n teken zijn, dat zij belangrijker zijn dan het drukke werk van pa en ma.

•Tevens besloten we in de opvoeding ons te concentreren op het wezenlijke: hun karakters en vooral geen heibel meer te maken over bijzaken als kleding, haardracht, smaak, muziekkeuze e.d.

•Tevens wilden wij niet, dat onze kinderen modelkinderen moesten zijn. Ze hadden recht op hun eigen keuzes, hun eigen fouten, hun eigen smaak. Ze waren er niet tot meerdere glorie van pa en ma.

•Ook hoefden ze niet naar van alles en nog wat mee! Onze kinderen kregen volledig de kans een eigen leven op te bouwen. Tijdens de basisschool gingen ze mee naar een dienst. Daar mochten ze trouwens zelf kiezen of ze naar de kinderdienst wilden of bij pa en ma wilden blijven. Dat wilden ze meestal tot ongenoegen van de kinderwerkers, maar wij probeerden dan uit te leggen dat dit de keuze van ons kind was en dat wij daar volledig achter stonden. Ze hebben zo heel wat naast ons zittend (op de grond) afgetekend en fluisterend antwoord op hun vragen gekregen. Na de basisschool waren ze vrij om te gaan of niet.

Het enige waar ze mee naartoe gingen was het jaarlijkse Christian Artists Seminar, want dat was zo inspirerend, creatief, dat was echt te gek. De jongens vroegen ieder jaar aan ons hoe ze zich daar moesten gedragen. Ons antwoord was steevast: je eigen keuzes maken, jezelf zijn. Toen wij op zekere dag op één van deze seminars wat stafmensen hoorden praten over onze kinderen: 'dat die kinderen van La Rivière toch een kruis voor deze gezegende leiders waren', moesten wij inwendig lachen, want die opmerking toonde aan dat onze kinderen het zouden redden! Volgens die paar stafmensen zagen ze er niet uit: gescheurde spijkerkleding, ze rookten, vielen uit bomen, hadden oorringen, hadden soms haar in vreemde snit of kleuren..... Wij als ouders zagen de moed om eigen keuzes te maken, creatief te zijn, een eigen persoonlijkheid te willen ontwikkelen, de eigen verantwoordelijkheid te willen dragen! Wij genoten altijd intens van hun voorkomen.

Terug naar het begin. Goed leiderschap heeft er ook mee te maken, hoe wij met kinderen en tieners omgaan. Naar onze mening moeten ook aan de ruimten voor hen veel aandacht en geld besteed worden! Als wij in zorg en daad in de jongeren investeren, investeren wij in de toekomst. Leiderschap is ook je kinderen boven je werk (dit geldt ook voor iedere seculiere job of verplichting) of roeping te plaatsen, dat betekent dan heldere afspraken als ouders maken en ouders met kinderen! En daar dan ook consequent in te zijn.

12. Carrière

Vol trots vertelde de voorganger over dat nieuwe echtpaar, dat zich zo in het gemeentewerk had gestort! Dat waren pas steunpilaren! Ze waren bijna iedere avond in het gebouw van de gemeente te vinden om bij de diverse activiteiten te helpen. Dat echtpaar was een voorbeeld voor anderen, die maar thuisbleven zitten. Een jaar later was dit echtpaar gescheiden. Verbijstering alom en de voorganger in zak en as.

We weten nog dat we een gesprek hadden met die voorganger: was het wel slim dat echtpaar zoveel te laten doen? Wisten ze iets van de achtergronden van dat echtpaar? Was iemand al eens tactvol thuis poolshoogte gaan nemen? De voorganger wuifde al onze vragen weg. Het was onzin, die mensen waren een geschenk uit de hemel...

Ja, hadden ze toen toch maar eens wat dieper gespit bij dat echtpaar, dan was het wellicht niet zover gekomen. Want, helaas, het komt te vaak voor, dat mensen zich begraven in gemeentelijke of allerlei andere religieuze activiteiten. Te vaak ontsnappen mensen aan de noodzaak om in hun eigen leven, gezin en werk orde op zaken te zetten door te 'escapen' in gemeentelijk werk. Een goed leider zal zich niet mogen laten misleiden door de ogenschijnlijke zo mooie inzet/ijver van die medewerkers. Als de achtergrond of motivatie van die medewerkers niet gezond is, zal het op de duur alleen maar hele ongezonde zaken geven in je beweging of gemeente.

Er zijn er, die mislukt zijn in hun seculiere carrière. Of ze zijn behoorlijk gefrustreerd door hun werkgevers. Activiteiten in een gemeente lijken dan eerst een geweldige bevrijding te geven, maar de voedingsbodem is rot. Binnen korte tijd worden deze activiteiten tot een alternatieve carrière. Hier kunnen ze zich waarmaken; dan gaan ze zich hierin laten gelden; tenslotte worden het heersertjes over hun domein en worden het mini-dictatorijtjes of pausjes, die anderen manipuleren en overheersen. Alle creatieve en geestelijke ontplooiing wordt tenslotte door deze 'dienaren' onmogelijk gemaakt. Meestal moeten we zelfs qua gedrag, woordkeus, smaak, kleding geheel in hun pas lopen. Wees eens eerlijk, kijk eens om je heen! Hoeveel ken je er niet?

Wat is de remedie?

•Voordat je iemand verantwoordelijkheid of leiding geeft, moet je hen goed screenen. Verantwoordelijkheid dragen/leiding geven betekent heel wat. Dat moet mensen geleerd worden. Mensen moeten in het reine komen met hun motivatie, hun verleden (ouders, school, werk, etc.) en hun heden. Men moet in het reine komen met de diepste drijfveren en hun hormonen! Zo heel makkelijk wordt er geroepen 'Ik doe het voor de Heer'. In onze oren klinkt dat eerder verdacht! Het zou zeker een reden zijn om heel grondig iemands antecedenten te onderzoeken.

•Daarnaast moet het mensen geleerd worden iets te leiden! Te makkelijk wordt er maar in het wilde weg ervoor gebeden. Te makkelijk worden mensen voor iets in- of uitgezend. Geven wij hen ook de technische, de vak- en de management-kennis om te leiden of te besturen? O, de Heilige Geest moet het doen? Dat argument krijg je al snel te

horen. Heel veel succes als u uw organisatie, uw gemeente of uw beweging op dat losse zand gaat bouwen. Sta niet verbaasd te kijken, als het tenslotte grondig fout gaat. Een gemeente of beweging is een soort geestelijk 'bedrijf'. Hoe groter, hoe meer ordening, regie, management het vraagt. En dat kan, zonder dat systemen of structuren de inspiratie vermoorden. Velen zijn gaan kijken bij de grootste pinkstergemeente ter wereld van Dr. Cho in Seoel. Iedereen vergaapte zich aan het geestelijke succes. Te weinig heb ik gehoord, dat dit fenomeen mogelijk is, dankzij goede training, strakke regie, professioneel management. Ook situaties als Willow Creek zijn onmogelijk zonder een grondige technische voorbereiding.

In de begintijd van ons werk waren wij er snel bij om een aantal medewerkers op een aantal sleuteltaken te zetten. Ze hadden zo'n inzet en een goede babbel. Ze wisten de boel wel te regelen. Toen na een paar jaar een enorm financieel conflict kwam wegens verliezen, waren ze opeens nergens. 'Nee, de Heer leidde hun elders'. 'Nee, de fouten lagen bij anderen'. 'Ja, de leiding zou wel gezondigd hebben'... Maar om er toen tegenaan te gaan had juist het edele karakter getoond. We zullen nooit vergeten wat dat een ellendige ervaring geweest is. Wat voelden we ons verraden, in de steek gelaten, alleen. Hadden we dit kunnen voorkomen? Ja, als we bij het begin beter en dieper hun ware beweegredenen hadden onderzocht. En dat zie je niet aan iemands meer of mindere vrome jargon.

Wat zijn signalen? Let dan eens op: Hoe gaan mensen met hun bezittingen om. Hoe richten die mensen hun huis in (is dit echt een 'home')? Hoe gaan die mensen met hun kinderen om? Hoe praat de buurt over hen? Hoe zijn ze op hun werk? Hoe is zo'n echtpaar eigenlijk als partners (ook hoe slechten ze hun geschillen)? Wat zijn hun doelen op korte en lange termijn t.a.v. zichzelf, hun leven en het gezin?

Leiderschap betekent tijd investeren in anderen. Het betekent tijd nemen om door vroom jargon en diverse motieven heen te zien om de werkelijke beweegredenen te onderkennen.

Leiderschap betekent dan ook om een plan te ontwerpen om deze mensen uit schijn naar realiteit te leiden. Want een evenwichtige leider staat tenslotte in de realiteit, heeft leren luisteren, kijken, doorgronden, kan delegeren, geeft democratisch leiding, is bereid een onderste weg te gaan, kan zijn excuus aanbieden, stelt zich kwetsbaar op. Hij zal dus niet mensen 'afdanken' (als hun motieven krom zijn), maar helpen deze te veredelen en dus te groeien in volwassenheid en verantwoordelijkheid. Een leider zal noch zelf noch een ander toestaan zich te verbergen achter goedkope slogans als 'Dat het allemaal van de Heer is', of 'Dat de Heer het opeens zus of zo leidde'. Leiderschap is ook consequent, hoe we anderen met weer anderen laten omgaan. En het is zeker gezond naar tijdsindelingen, en beweegredenen te kijken.

13. Telefoonterreur

Het was half twaalf in de avond. Voorganger Van der Beek en zijn vrouw lagen al te slapen. Opeens ging de telefoon. Van der Beek werd wakker en kreunde 'O, niet nog één'. Hij pakte de telefoon en ja hoor: alweer zuster Aarderma. 'Of de voorganger niet met haar bidden kon; ze had zo'n nood; ze was zo alleen; ze zag het niet meer zitten!' Zuster Aarderma had die week zeker al 12x gebeld. Van der Beek wilde een goede geestelijk raadsman zijn, daarom wilde hij nooit een vast spreekuur. Nee, iedereen moest hem kunnen bereiken. Maar door die Aarderma kwam hij nergens anders meer aan toe. En nu ging het ook zijn nachtrust kosten. Het verstoorde het hele leven van zijn gezin. Wat moest hij doen?

Dit voorbeeld zal iedereen die leiding geeft, bekend in de oren klinken. Je wordt heen en weer geslingerd tussen gevoelens van verantwoordelijkheid en dienstbaarheid en de drang om je af te sluiten. Wat moet je doen?

Wij hebben een periode heel intens meegedraaid in de counseling en leiding van een gemeente. Regelmatig raakten wij in dit soort situaties verzeild, dat bij nacht en ontij, gelegen of ongelegen mensen belden of opeens op de stoep stonden. Zo zijn we ertoe gekomen om een aantal categorieën te creëren van nood en problemen. Door hier mee om te gaan, kwam er rust in ons gezin.

Categorie 1: allerlei vormen van problemen, die ook een dag kunnen wachten. We leerden aan alle bellers te vragen wat hun probleem was, waarom er nu aan gewerkt moest worden, waarom er niet b.v. voor morgen een afspraak gemaakt kon worden. Als bleek dat dat best kon, want men hield het vermoedelijk wel uit (het probleem zou ook niet van hun weglopen), dan moesten we niet toegeven aan de manipulatie en druk om NU iets te doen.

Categorie 2: allerlei vormen van problemen, die bij doorpraten een medische achtergrond hebben. In dat geval leerden wij niet zelf te gaan modderen, maar om artsen, specialisten of ziekenhuizen in te schakelen.

Categorie 3: Werkelijk acute nood. Als wij de ervaringen van ca. 10 jaar stevige counseling optellen en analyseren, dan moeten wij constateren, dat dit inderdaad een paar keer is voorgekomen, maar het was vrij zeldzaam.

Zeker 70% viel in cat. 1, 20 à 25% in Cat 2. Hooguit 5% in Cat. 3. Iets over die 70% (Cat 1). Heel veel mensen bleken als werkelijk probleem een tekort aan aandacht te hebben, maar ze belden voor de meest merkwaardige zaken: 'ze voelden zich aangevallen', 'ze dachten dat ze gezondigd hadden', 'ze hadden een profetie gehad', 'ze hadden wellicht een visioen gehad', 'ze hadden zoveel gebed nodig', 'ze.....'.

In onze counselingtijd was er één zuster, die een notoire zuignap was, een geestelijke parasiet, die als het maar even kon, alle aandacht op zich wist te vestigen, zodat mensen met echte nood te weinig aandacht kregen. Dit soort figuren kunnen het leven van je gemeenschap volledig gaan verstikken als je er geen paal en perk aan durft te stellen.

In het geval van die zuster willen wij toevoegen, dat dit al een oudere zuster was, ongehuwd gebleven, wat verbitterd. Had altijd gebeden voor een metgezel, en was verder blijven wachten of de ridder op het witte paard zou komen. Dus ze had er zelf niets aan gedaan. Ze gaf God, de gemeente en vooral goede echtparen de schuld van haar eenzaamheid. Dus nam ze onbewust wraak. Ze was in onze gemeenschap terechtgekomen door verhuizing, na jarenlang een telefoongerelateerd probleem in een andere gemeente gedaan te hebben. Het is heel moeilijk geweest om haar een ander patroon aan te leren.

Het blijkt dus van belang om als verantwoordelijken, leiders heel kritisch te zijn en te blijven, hoe en hoeveel je aandacht geeft. Probeer de categorieën toe te passen en handel dan bewust. Doe je dat niet, dan worden er mensen geconditioneerd in een soort zorgafhankelijkheid. Teveel zorg wordt dan een vloek, want ze worden nooit volwassen door iets aan hun probleem te doen, of met een probleem te leren omgaan, of met een probleem te leren leven en op te houden de oorzaak op anderen te projecteren. Onze hulp, zorg en gebed moeten mensen helpen te revalideren tot zelfredzaamheid. Maar bij alles moeten ze nog steeds zelf de stappen doen. Zachte heelmeesters maken stinkende wonden. Door probleemgevallen in de watten te leggen, scheidt een ziekelijke afhankelijkheid en geen aanpakken of oplossen van problemen. Leiderschap is: het inzicht ontwikkelen, wat een goede probleemanalyse is en daarmee mensen te begeleiden bij het zelf oplossen van hun problemen.

Een zending vertelde ons eens dat het natuurlijk heel mooi was, als er bij een hongersplaag zoveel christenen voedsel stuurden. Alleen het structurele probleem werd niet opgelost. Die zending had liever een paar waterpompen en een landbouwdeskundige om nieuwe landbouwmethoden te leren. Toen dat geregeld was, kwam er in dat gebied nooit meer hongersnood. Zo is het met mensen met nood, we moeten geen symptomen bestrijden, maar de mensen zelfstandigheid leren.

14. Management: zegen en vloek?

Broeder Blokstra was heel vroom. Hij had bijbelschool gedaan, had ook een DTS en later een LTS bij Jeugd met een Opdracht gedaan. Eén ding was voor hem zeker: alles dreef op gebed. Gebed moest de motor zijn van de gemeente! Dus waren er voor alles en nog wat gebedsdiensten. Een tijdlang werkte dit fantastisch, maar na enige jaren bleken die gebedsactiviteiten niet de gemeente bijeen te kunnen houden. Hij vond het maar allemaal gemor en gemurmureer: niks gesprekken! Er werd met enige getrouwen nog meer gebeden. Broeder Blokstra was verbijsterd, toen een jaar later een groot deel van de gemeente zich splitste. Het vele gebed had niet een aantal duidelijke problemen kunnen oplossen. Broeder Blokstra bleef bijzonder beschadigd, twijfelend, hulpeloos achter.

Er is een hele categorie leiders de realiteit van het leven ingestapt, die duidelijk denken dat structuren, management, organiseren fout is. Nee, alles moet op een geestelijke wijze gedaan worden. Zal de Geest het ons tenslotte niet leren? Dus veel gebed en weinig overleg! Vaak wordt ook nog neergezien op wereldse zaken als werkoverleg, management, organiseren, e.d. Er zijn er die dat volledig haaks op waar geestelijk leven zien; 'anders had Jezus toch ook wel een organisatie-deskundige erbij gehad'?

Men moet dan niet verbaasd staan als de bovengemelde situaties zich dan voordoen. Uit divers onderzoek blijkt er een soort cyclus van ca. 7 jaar te bestaan. Mensen komen tot geloof; ze ontdekken de Bijbel; ze ontwikkelen een leven met God; ze gaan hun gaven ontwikkelen; ze zijn mondig geworden. En als ze mondig zijn geworden, begint de ellende. Deze mensen willen dienen, dragen, verantwoordelijkheid maar de leiders, die voortkomen uit het bovengenoemde scenario, weten dat niet te hanteren. Dus begint er wrijving te komen. Beide partijen voelen zich onbegrepen. Daar echt gesprekken uitblijven, gaan de standpunten zich verharderen. De leiders zien het als aanvallen op hun roeping, dus God wordt aangevallen en de andere partij ziet iemand veranderen in een dictator. Maar, wilde God niet een collectieve leiding van wijze mensen, oudsten? Als men niet oppast, leidt het conflict tot scheuring, splitsing of het vertrek van de meest waardevolle mensen (n.l. van diegenen die hun gaven hebben ontwikkeld en mondig zijn).

In onze beweging, die bovendien zeer creatief is, werden maximaal gaven ontwikkeld en wil men op allerlei niveaus mondig zijn. Toch is de boel de afgelopen periodes niet uit elkaar gespat ondanks het feit dat er soms grote meningsverschillen waren.

Graag willen wij een aantal nuttige zaken distilleren, die mogen helpen de 5-7 jarige cyclus in het voordeel om te buigen.

- De fase van ontwikkeling vraagt ander leiderschap, als de fase van volwassen medebestuurders/oudsten. Als mensen nog groeien, zich ontwikkelen is leiderschap duidelijk richtingwijzend. Dat heeft uiteraard structuur nodig, maar een andere als in de volgende fase. Die eerste fase is motiverend, inspirerend, initiërend, bemoedigend, uitdagend.

- Maar, als kinderen volwassen worden, worden ouders gelijken: gesprekspartners. Het ouderlijk gezag werkt dan juist splijtend, als het te sterk is, dus je te beroepen op een roeping, gezag, zalving, etc, werkt volledig contra-productief. De kinderen zijn groot, dus dragen ze hun eigen gezag en verantwoordelijkheid inclusief de mogelijkheid van

andere keuzes. Leaders moeten zich op totale andere wijze tot dit soort mensen verhouden: adviserend en niet besluitnemend c.q. uitvoerend. De leider kan dan hooguit de primus inter pares zijn.

•In deze tweede (consolidatie) fase (en de fasen erna) wordt het van belang om te hebben:

- een goed, regelmatig overleg (wekelijkse werkvergaderingen)
- een goed functionerend bestuur waarin niet de leider zijn zin doordrukt. De leider moet goed leren luisteren, de geestelijke toon zetten, iedereen aan het woord laten, zien waar de consensus is. En mocht hij de voorzitter van het college zijn, alleen maar stemmen (doorslag) als de stemmen staken. Maar beter is, de boel nog even aan te houden en werken naar consensus.
- zorgen voor goed management. En daar dan ook mensen met die capaciteiten voor vragen. En dan ook alles wat erbij hoort, (inclusief budgetten) delegeren! Wel een maandelijks rapportage instellen. Laten s.v.p. deze mensen maar alles plannen en doen, wat oudsten of besturen besluiten.
- leer compromissen te bereiken. Te snel wordt iets gezien als een persoonlijke aanval. Te makkelijk verhardend zich de standpunten of wordt er geroepen 'de Heer zei me dat...' (op het moment dat dit gebeurt, is dit een zwakgebod en zal de boel nog nauwelijks te redden zijn). Niet voor niets worden we vermaand om 'niet al te zeer rechtvaardig te zijn'. Leaders dienen bruggenbouwers te zijn.
- Een pioniersfase vraagt om een pioniersaanpak: leiders die de handen uit de mouwen steken, ze doen veelal alleen maar het noodzakelijke overleg; alles drijft op hen. Maar op zeker moment is die fase voorbij n.l. als er andere mensen naast je gegroeid zijn en verantwoordelijkheid willen en kunnen dragen (ook al durft men dat niet eens te vragen). Dan moet de leiderschapsstijl veranderen: het kleine stichtingsbestuur, moet verbreed worden, bestuursleden/oudsten moeten gekozen kunnen worden voor een bepaalde termijn (4 jaar). Daarna opnieuw (her)verkiezingsprocedures. Alle financiën moeten helder verantwoord worden, kortom: openbaarheid van bestuur, waarbij de verantwoordelijken zich vrijwillig onderwerpen aan democratische controle van de gemeente c.q. beweging.
- Wat medewerkers ook te zeggen hebben: luister eerst, tel tot 100 en neem niets persoonlijk. Alle kritiek moet helpen de zaak van het Koninkrijk te verbeteren, ook al heb je er zelf jaren als pionier voor geploeterd. Probeer dus ook maar wat eelt op de ziel te ontwikkelen.
- Zeker voor gemeenten is het geen slechte zaak, als een voorganger op zeker moment naar een andere plaats gaat. Job-rotation kan vele problemen voorkomen.
- Leaders van bewegingen dienen zich heel goed rekenschap te geven in welke fase ze zich bevinden met hun kader! Ga je nooit van je mensen vervreemden; blijf werken aan consensus. Democratisch leiderschap is een hele interessante en creatieve uitdaging, welke uiteindelijk meer hechtheid geeft en een beter draagvlak.

•De derde fase is, als je met instemming van oudsten of bestuurders pas dingen onderneemt en niet eerder! En dan sta je pas echt sterk! Zo kunnen er weer nieuwe initiatieven en dynamiek ontstaan, die dan een breed democratisch draagvlak hebben.

15. De brandkastverklaring

Na jaren kwam het uit, dat voorganger Beekman het niet zo nauw had genomen. Een verschil tussen zijn privé-uitgaven en de gemeentekas was er nooit geweest. En daar broeder Beekman zo vertrouwd werd door de schaapjes, waren de grepen in de kas steeds groter geworden. Eerst had broeder Beekman voor zichzelf hele plausible argumenten gehad! Waren het tenslotte niet zijn schaapjes, mocht hij ze niet scheren? Maar toen Beekman steeds fanatieker werd over het verplicht geven van tienden en het niet duidelijk was, waar al het geld heenging, werden er steeds meer vragen gesteld. Een onvoorzichtige uitgave van een te dure auto deed hem de das om. Beekman kreeg een veroordeling en de schapen zijn nu gedesillustreerd verstrooid.

Hoeveel evangelische gemeenten bestaan niet uit een niet-gecontroleerde stichting? En wie zijn dat? De voorganger, zijn vrouw en dan nog een betrouwbare derde. Om iets te beginnen is dit geen probleem, maar wel moet er van het begin af aan openheid van zaken zijn! De boeken moeten gecontroleerd worden. Het jaarverslag moet je publiceren. Als je niets te verbergen hebt, waarom zou je dan geheimzinnig doen? In het licht is geen duisternis, dus gooi het open, dan kan er ook nooit gezeur over geld ontstaan.

Toen wij na de pioniersfase in de consolidatiefase kwamen, hebben wij grondig over dit soort zaken nagedacht. Waardoor vallen leiders?

•door geld! Het zijn sterke benen die de verleiding kunnen weerstaan. Dus moet je niet alleen op de Heer vertrouwen, maar voorzorgen nemen. Dus kwam er goede externe accountantscontrole en jaarstukken.

•door macht! Een beetje macht, kan een beetje corrupt maken. Veel macht kan veel corrupt maken. Dus kwamen er bij ons nieuwe bestuurs-structuren. Deze voorkomen tevens allerlei vormen van manipulatie. Regelmatig moeten we tekst en verantwoording afleggen. En worden alle daden en activiteiten vergeleken met het op schrift gezette beleid. Aan deze objectieve criteria worden wij en alles getoetst.

•door sex! Als personen ga je ook door hele veranderingen (hierover meer in andere hoofdstukken). Dus schiepen wij een systeem, waarop we wederzijds en door andere bestuurders bevestigd worden. Ieder mens heeft zwakke momenten, maar daarom hoeft je nog niet te vallen. (De slapste rechtvaardiging hoorde ik ooit eens van een leider, die zei 'The devil made me do it'...). Dus moet je praktische voorzorgen nemen. Daar is bij ons heel concreet over gesproken, wat je wel en niet gaat doen, als je alleen reist, etc. Een getrouwde artieste wezen wij eens op mogelijke gevaren, daar zij veel op weg was met haar manager, terwijl manlief thuis was bij de kinderen. Niks hoor, er waren geen gevaren. Manlief was een 'strong believer'. En de Heer bewaarde haar. Het zal niemand verbazen, toen na 2 jaar bleek, dat ze zwanger was van haar manager! Pure domheid dus. Hoe 'geestelijk' je ook bent, je moet niet de kat op het spek binden. Zo zijn er zoveel andere gevallen: als man niet alleen bij vrouwen op huisbezoek gaan. (Van geestelijke naar vleeselijke vertroosting kan heel snel gaan).

•door drugs! Nu zal men zeggen dat de cocaïne of speed wel een hele grote stap is. Maar er zijn veel meer soorten drugs, waarop leiders kicken. Macht kan een verslaving zijn.

De adrenaline van steeds nieuwe en grotere activiteiten kan een verslaving zijn. We kennen lieden, die volledig aan koffie, thee en eten verslaafd waren (en maar preken over heiligheid en tegen de drugs...) En bezit? Ook dan kan heel verslavend zijn, een duurdere auto, dan die andere voorganger; ik vlieg nog veel meer dan die andere leider; nog meer gebouwen dan die andere..., grotere samenkomsten dan... Naar onze mening is er een sterk verband tussen hoogmoed en diverse genoemde verslavingen.

Er is dus heel wat, dat leiders kan corrumperen. Hebben ze er oog voor? In ieder geval hadden wij zelf er open oog voor. En dat was nog in de tijd, toen we een kleine stichting waren. Wij hebben toen een verklaring opgesteld, dat wij beiden vrijwillig zouden aftreden, indien één van ons tweeën iets zou doen, wat ethisch, geestelijk, financieel, moreel niet in de haak zou zijn. Tevens verklaarden wij, dat indien één van ons tweeën ernstig ziek zou worden of overlijden, de ander zich vrijwillig onder curatele zou plaatsen van 3 nader aan te wijzen personen. Deze personen zouden op zeker moment moeten verklaren, dat de onder curatele geplaatste weer volledig tot al het handelen bevoegd is. Tot die tijd: geen besluit- en stemrecht. Waarom? Omdat dit soort ernstige zaken de oordeelsvorming heel erg kunnen beïnvloeden. Een beweging moet goed geleid worden, ook als er op het persoonlijke niveau trieste zaken gebeuren. Deze verklaring ligt nog steeds in de brandkast en bestuurders hebben een kopie. Wij wilden zelf vastleggen, dat leiders consequent ethisch moeten handelen. Woord en daad moeten in overeenstemming zijn. Later werd er een centraal mission statement geschreven, die alle medewerkers en bestuurders dienen te onderschrijven. Ook dat is een gezonde toetssteen.

Jaren later bleek dat het fout zat met een bekend evangelist. Er kwamen toen initiatieven om verantwoording af te leggen. Het is jammer, dat vele initiatieven verzand zijn. Ons advies is desondanks, dat voorgangers en leiders vrijwillig meet- en verantwoordings- en aanspreekmomenten creëren om zichzelf te behoeden voor valkuilen. Goed leiderschap schept ook de verplichting om voorbeeld te zijn.

16. Omgaan met

Het is uiteraard een goede zaak, dat leiders en voorgangers leren omgaan met de Bijbel. Maar eigenlijk is er veel meer, waarmee men moet leren omgaan.

De 'gezalvde' spreker werd steeds bekender. Hij sprak op steeds grotere meetings. Maar om zo'n topperformance te hebben, kostte het al zijn energie. Daarna was hij leeg, vreselijk leeg, zo leeg, dat hij het tenslotte niet meer kon hanteren. Op zekere dag ging hij 's avonds na een enorm geslaagde spreekbeurt, fout met een hoertje in het hotel waar hij verbleef. Alsof er een dijk doorbrak. Voortaan liepen alle belangrijke spreekbeurten hierop uit. Dit kwam na een aantal jaren uit. De ontredding van de mensen en de ontluistering van deze spreker was vreselijk.

Precies zo'n situatie kennen we van een paar beroemde christen-artiesten. Vele jaren geleden begrepen we hier niets van. Hoe kan dat nu? Mensen, die de Heer van harte liefhebben, Hem willen dienen en verkondigen, gaan in de fout! Toen we zelf moesten reizen, spreekbeurten hadden, topprestaties moesten leveren werd het wat duidelijker. Of je nu topatleet, artiest of spreker bent: het maakt niets uit. Van jou wordt een topperformance verwacht, het kost al je energie, daarna ben je leeg! Tot zover is het een heel natuurlijk proces. Die leegte wil zich laten vullen. Daar kun je op een gezonde manier mee omgaan (b.v. in stilte mediteren, een uur of wat afgezonderd naar muziek luisteren, wandelen of rondje fietsen, lichaams-oefeningen), maar je kunt er ook ongezonder mee omgaan: en dan pakken we niet de rust om de batterijen op te laden, maar de kick! En dat kan betekenen dat valium, drugs, drank, sex, gokken hun intrede kunnen doen. Het vraagstuk is in wezen: hoe ga je om met stress! Door zo'n topprestatie wordt er ook nog eens heel wat adrenaline in je lijf gepompt en ook dat geeft de nodige chemische en hormonale veranderingen. Dat je daarna behoefte hebt aan valium, drugs, drank, sex, gokken is heel normaal en niet iets van de duivel. Dus ervoor bidden, het bestraffen enz. helpt dus niet! Er aan toegeven is bijzonder dom en strijdig met de Bijbelse normen en waarden, dus moet je een handelingspatroon leren om na de adrenaline, de stress, de topperformance af te kicken. Naar onze mening is het omgaan met deze verschijnselen een vergeten onderwerp op leiderschaps-trainingen en bijbelscholen. We kennen iemand die na de kansel zo hyperactief was, dat deze volledig of aan de chocolade of aan junkfood ging! Na zo'n top ben je kwetsbaar, je barrières zijn heel laag, dus moet je jezelf beschermen (vergelijk Jezus aan de Jordaan en erna Jezus in de woestijn; Elia op de Karmel en erna Elia's vlucht naar de Sinai).

Maar er zijn heel wat meer terreinen waar we met de situaties moeten leren omgaan. •Hoe zijn je omgangsvormen, tafelmanieren; hoe gedraag je je in een hotel, in gezelschap; hoe spreek je met gezagsdragers; hoe ga je met financiële zaken om en bezit (zakelijk leren zijn).

Een bekende artieste kwam uit een dorp. Ze kon zingen als de engelen. Te snel werd ze ontdekt door de platenmaatschappij en zonder dat men haar had leren omgaan met vele zaken en zonder een goede persoonlijke begeleiding, had ze nu opeens veel geld, deed

nationale toernees, was in de beste hotels. Binnen een paar jaar was dit mooie, lieve, eerlijke en vrome kind volledig verpest en een arrogant secreet geworden. Het werd zo erg, dat niemand meer met haar wilde samenwerken en verdween ze tenslotte in obscuriteit. Waar zat de fout? Bij de maatschappij, die in gebreke bleef, om dit meisje met al die aspecten van bekendheid te leren omgaan. 'If you go public' moet je met al die zaken leren omgaan. Het is geen slecht idee dit soort aspecten op leiderschapstrainingen en bijbelscholen mee te nemen. Want sprekers, die bekend worden, stappen in precies dezelfde valkuilen. Hoedt u voor de arrogantie van bekendheid!

•En wat te zeggen over taalgebruik? Soms is het: hoe bekender, hoe wolliger! Het klinkt allemaal heel vroom, heel mooi, heel dicht bij God, maar heel wat toespraken, die langer duren dan 20 minuten zijn pure herhaling. Als je al dat wollige taalgebruik weegt, blijft er te vaak substantieel bijna niets over! Hoedt u dus voor de wolligheid en zeg gewoon waar het op staat! Juist onze tale Kanaäns benemen de mensen het zicht op God. Wel eens goed geluisterd hoe snel een pasbekeerde zijn frisse, normale taal afleert en geconditioneerd wordt in Evo-speak, Refo-speak, Pinksterspeak, EO-speak, YwaM-speak, enz?

17. Identiteit

De voorganger werd in de loop van de jaren steeds wanhopiger. Er kwam bijna niets uit de mensen! Tegenover collega's was hij altijd aan het mopperen: ze wilden niets, ze deden niets, ze konden niets. Nee, die schaaapjes waren helemaal niets.

Het volk Gods krijgt in gemeenten of bewegingen wel eens dit soort koude douches over zich heen. De vraag is of dit wel terecht is? Leiding geven kan men op 2 manieren

•of steeds de vinger leggen bij wat fout is.

•of mensen stimuleren in hun gaven en nadruk leggen op wat goed gaat.

Een spreekwoord zegt, dat je meer vliegen met stroop vangt, dan met azijn, en hoe waar is dat. Dat is uiteraard niet hetzelfde om te gaan slijmen of manipuleren.

Een gemeente of beweging wijkt in niets af van alle bekende groepsprocessen.

Groepsprocessen kunnen een zegen of een vloek zijn voor het individu. Als het individu geknakt wordt, kan het niet bijdragen tot de gemeenschap (groepsproces). Dus is het heel verstandig te zien hoe de groep en het individu zich tot elkaar verhouden.

Door onze stijl van leidinggeven, onze manier van spreken of optreden, de inhoud van wat we zeggen of doen, kan er een soort natte deken op de individuen gelegd worden. Die stikken dan ook. Vaak gebeurt dit, als zo'n leider onzeker is of een kleine eigenwaarde heeft of gewoon gebrek aan identiteit heeft. Zo iemand gaat zichzelf omhoog prijzen, wat alleen maar kan, als hij anderen omlaag haalt en een bedekking op zo'n gemeenschap legt. Want o wee als hij de gaven en talenten van anderen gaat stimuleren, dan valt hij door de mand. Die verstikkende deken kan zich b.v. uiten in een hele sterke sociale controle! 'In onze gemeente kleden we ons zo...', etc! Het effect op mensen? 'Ik kan niets', dus doen ze niets.

Bijbels gezien weten we dat ieder mens creatief is, ieder mens is naar het beeltenis van God geschapen. Ook de gelijkenis van de talenten daagt ons uit, ons niet te begraven, maar om aan de slag te gaan. Die gelijkenis is inderdaad echt waar! Want als we onze gaven gaan gebruiken, wordt het allemaal veel meer! Als we onze talenten begraven (maar ook door onze stijl van leiding geven zorgen we, dat ze begraven worden of begraven blijven), is de uitkomst afsterven: dood.

Bijbels is, om elkaar te stimuleren door alles wat in ons is, te ontplooiën. Juist een gemeente of beweging zou een broedplaats van velelei talenten moeten zijn. En door het ontwikkelen van talenten, gaven, ontwikkelen we ook de identiteit van mensen. De Bijbel geeft een prachtige opsomming van aspecten van God:

'Ik ben, die Ik ben'

'Ik ben de Alpha en Omega'

'Ik ben de Opgestane'

'Ik ben de weg, de waarheid en het leven',

etc.

Het Ik ben-mechanisme mag ons stimuleren om ook zelf tot ontwikkeling te komen en anderen tot ontwikkeling te brengen. Door dat te doen, wordt onze gemeenschap open, boeiend, vernieuwend, dynamisch, creatief, zetten mensen zich in, want ze zijn betrokken.

Wat we moeten stimuleren zijn alle gaven van mensen en niet alleen de geestelijke! In de gelijkenis, wanneer de bokken van de schapen worden gescheiden, zeggen de bokken: hebben wij niet in uw naam geprofeteerd en vul maar aan: Visioenen gezien, door de Geest knock-out geweest, leiding gegeven enz. De Heer kent deze mensen niet. Terwijl de schapen heel praktisch met het geloof zijn bezig geweest. Alle praktische gaven waren maximaal actief. En dat is iets wat we als leiders maximaal moeten bevorderen: de praktische inzet van iedereen; de maximale ontplooiing van iedereen, waardoor de identiteit van iedereen tot groei komt.

Het betekent wel het einde van de One Man Shows, maar is dit erg? Zei Paulus niet, dat als de gemeente bijeenkomt, iedereen iets mag bijdragen? En dat is wat anders als een zangdienst van een uur en een preek van een uur.

18. Intolerantie

De reli-popgroep 'New Hope' bezocht in 1975 voor het eerst Polen. Het was de eerste keer dat een christelijke muziekgroep dit land zou bezoeken. De leden van de groep kwamen uit de Continentals vandaan, waar ze goddank geleerd hadden, zich aan te passen aan verschillende sociale, politieke en kerkelijke situaties.

De eerste keer dag was erg onwennig. 'New Hope' kwam bij een grote kathedraal aan, hoe zou de priester en de mensen reageren op hun moderne muziek?

De priester en de biddende mensen in de kerk dachten: prachtig die jongeren uit het vrije westen die ons willen bemoedigen met hun getuigenis en muziek; maar het is wel heel erg eigentijdse muziek, kan dat wel?

De twee partijen tastten elkaar duidelijk af. De kans was heel groot, dat dit eerste bezoek zou mislukken. De spanning liep op tijdens de opbouw. Opeens brak het ijs: één van de New Hope leden was gegrepen door een afbeelding in die kerk. Intuïtief pakte hij een kaars, stak die aan en plaatste die kaars voor de afbeelding, waarna hij even in gepeins verzonken bleef staan. Daarna ging hij door met de opbouw.

Een aantal biddende kerkbezoekers (o.a. een aantal oude vrouwtjes) hadden dit gezien. De komende uren ging het als een lopend vuurtje door het district, dat deze westerse jongeren geen heidenen waren, die hun mooie kathedraal kwamen verbouwen, maar echte gelovigen. (een kaars branden is synoniem met een gebed).

Die avond was deze kerk met 3000 zitplaatsen gevuld met 6000 mensen. Door dat ene gebaar sloot de bevolking 'New Hope' in hun hart en kwam er een ware zegetocht. Ook al was de muziek modern en galmdde de kerk enorm.....

Cross-cultureel communiceren, hoe belangrijk is dat niet! En, hoe makkelijk wordt je door bepaalde culturele, religieuze gebruiken gescheiden van je medebroeders c.q. je naaste.

Heel veel van die gebruiken zijn in bepaalde tradities ontstaan. Binnen zo'n traditie hebben ze een bepaalde waarde en diepe zin.

Problemen ontstaan als mensen die vormen, gebruiken en tradities heiliger/ belangrijker gaan achten dan de vormen, gebruiken en tradities van een andere geloofsrichting!

Hoe verschillend de gebruiken en tradities mogen zijn, de essentie van het geloof (het credo) hebben alle confessies gemeenschappelijk: God de Vader, God de Zoon (Jezus Christus), God de Heilige Geest. Datgene, wat alle gelovigen verbindt, is oneindig veel meer, dan vormen van bijeenkomst, gebruiken, tradities.

Leiderschap is om je mensen voor te gaan om het accent te leggen op respect voor een andere confessie en op dat wat wij gemeenschappelijk hebben, dan het accent te leggen op dat wat ons verschillend maakt.

Het accent op verschillen leidt te vaak tot arrogantie: onze kerk ziet het beter, gelooft beter, kent God meer, etc, etc. Die arrogantie leidt te vaak tot intolerantie. En soms tot verkeerde zendingsdrift: een lid van een andere kerk bekeren tot jouw kerk. En heel soms leidt het zelfs tot vormen van vervolging, sociale uitsluiting e.d..

Dit soort zaken zijn volkomen in strijd met de boodschap van Jezus Christus. Hij legde

het accent op liefde, barmhartigheid, echte zorg voor de misdeelden. En hij had niet zoveel op met de theologische scherpslippers.

Wat dan, moeten we alles maar op één hoop gooien? Nee. De geschiedenis heeft het geloof in vele historische beddingen geleid. Wat tot vele verschillende vormen, gebruiken en tradities heeft geleid. Leiderschap is om die historiciteit te aanvaarden en te tonen dat het water in die beddingen uit dezelfde Bron komt.

Dat water mag dan groen, geel, blauw of bruin zijn, maar het blijft water!

Al die stromingen geven een rijk beeld. Vaak zijn stromingen ontstaan als correctie op een oudere stroom. Soms zijn er spanningen tussen de noodzaak tot vernieuwing versus regels en verstarring. Soms zijn vernieuwingen net zo star als de tradities waartegen ze zich afzetten. Soms kan het ontaarden in strijd om macht en wordt uit het oog verloren, dat we waren geroepen om te dienen.

Goed leiderschap zal benadrukken datgene wat ons bindt! Goed leiderschap leert dat we ideeën mogen volgen en niet mensen. Goed leiderschap leert de "volgelingen" respect en tolerantie voor anderen en andersdenkenden.

Goed leiderschap zal vermijden zich af te zetten tegen anderen. Zo'n negatieve afzet kan best stijgkracht geven aan een beweging. Alleen na verloop van tijd komt die bron droog te staan. Op zeker moment is alle negatieve energie verbruikt. En dan? Wat was eigenlijk hun ware motivatie, identiteit, beweegreden? Als daar dan niets is, zal zo'n beweging, groep, richting ophouden te bestaan. 'Datgene wat ons scheidt' is dus een slechte leidsman. Een ware leidsman wordt nu eenmaal gevonden in datgene wat je bent.

19. Duizendpoot

Ze was als kind vreselijk misbruikt. Dat was in de counseling aan het licht gekomen. Die counselor deed zeer correct en consequent zijn werk. Zo werd schil na schil gepeld. Het was een vreselijk verhaal. Maar iedere sessie hielp. Op zekere dag knapte er iets. De cliënt knapte er opeens mee en vluchtte in de armen van een andere christelijke hulpverlener. Deze meende de wijsheid in pacht te hebben en slikte alles voor zoete koek van deze cliënt. Zo raakte de cliënt van de regen weer in de drup. Tot op vandaag is ze blijven hangen in een therapie, alleen maar omdat die tweede hulpverlener meende de wijsheid in pacht te hebben en te eigenwijs was geweest om te overleggen met de eerste counselor.

Het komt vaker voor, dat mensen volledig langs elkaar heen werken. En zo gaat tijd verloren en blijven mensen hangen in problemen. In het voorbeeld is het b.v. geen schande, als je met iemand niet verderkomt. Het is van groot belang je eigen beperkingen te kennen. In de professionele circuits wordt dan iemand doorverwezen en het dossier gaat ook door. Zo wordt voorkomen dat men om de tuin geleid wordt of steeds opnieuw moet beginnen.

Onder voorgangers en leiders lijkt het wel eens of ze alles moeten weten en alles moeten kunnen. Want als dat niet zo is, wordt dat als een persoonlijke nederlaag ervaren. Maar is het niet zo, dat God aan de gemeente/gemeenschap allerlei mensen met velerlei gaven geeft? Laten we dan eens ophouden om als leiders te denken, dat we alles moeten kennen, weten en kunnen. Besef waar je grenzen liggen en zorg tijdig zaken over te dragen aan anderen, indien dat hun expertise is. En leer goed samen te werken ook met seculiere instanties b.v. hulpverlening, Riagg, poli-klinische voorzieningen, thuiszorg, enz. Besef, dat wat via een gemeente en leiders kan gebeuren, beperkt is. Blijf dan niet doormodderen, maar schakel beroepsmensen in of het nu opvang is, psycho-somatische problemen, misbruik, incest, verkrachting, manipulatie, enz, enz. Probeer geen geestelijke macho uit te hangen, dat jouw gebed de boel eens even zal klaren. Besef dat sommige problemen jaren vergen om er alleen al mee te kunnen leren leven. En probeer helemaal geen duizendpoot te zijn, dat levert alleen maar 'burned out' voorgangers op of je overlijdt voor je tijd aan een infarct.

20. Luisteren

Ella had een oudste op bezoek. Wat de oudste niet wist, was, dat Ella in haar tiener tijd een vreselijke vorm van manipulatie had meegemaakt in een andere gemeente. Het was nu jaren geleden. Ze was verhuisd, al jaren getrouwd. Maar toch, zo af en toe kwamen die traumatische ervaringen weer boven. O, ze geloofde absoluut, las ook soms de Bijbel, maar gezien haar hele negatieve tienerervaringen lukte het haar gewoon niet complete diensten uit te zitten of iedere zondag te komen. Deze oudste was nu langs gekomen om daar eens vanuit oprechte zorg over te praten. Maar helaas, hij stelde z'n vraag iets te stellig. De dunne bescherming van Ella brak en vloekend en tierend werkte Ella een volkomen verbouwde oudste de deur uit.

Er valt heel wat te leren van dit voorval: goed luisteren, goed op iemands reacties letten, goed reageren en vooral de goede vragen stellen. En zeker niet doordrammen. Het is ons opgevallen, dat niet veel leiders weten, hoe dun het ijs is, waarop slachtoffers zich voortbewegen, ook al is het jaren na trieste gebeurtenissen. Het kan een ernstig ongeval zijn geweest, of een overval, of incest, of manipulatie, of verkrachting of molest, of.... De bescherming is dun en breekt snel als er zich situaties voordoen, die heel veel of soms maar een beetje lijken op die erge gebeurtenissen uit het verleden. Daarom is het van belang als leiders eens goed leren luisteren, luisteren en nog eens luisteren. En vooral afleren op iemand in te praten.

21. Help, hulpverlening

Wij (Ria en Leen) hebben een aantal zware gevallen begeleid. In een enkel geval voor een periode van meer dan een jaar. De cliënt, waar dit stukje over gaat, was als meisje vreselijk misbruikt. Over het algemeen deden we samen de gesprekken. Op een bepaalde avond moest Ria eerder weg en bleef ik met de cliënt achter om in het laatste kwartier nog wat zaken op een rij te zetten. Opeens trof me een heel intens signaal, als op een lage frequentie uitgezonden, wat zonder woorden door de cliënt werd uitgezonden: 'Als je dichterbij komt en me wilt hebben, kun je mij krijgen!'. Onwillekeurig schoof ik naar achteren. Dat signaal kon ik niet geloven. Hoe kon ze dat nu uitzenden, terwijl ze net een hele serie gruwelijke seksuele belevenissen had verteld. Keurig maakte ik het gesprek zo snel mogelijk rond en liet de cliënte uit. Ik was hier behoorlijk door verward. We werkten in die tijd samen met professionele begeleiding en de vrouw, die dit leidde, legde ik mijn ervaring voor. Er volgde een zeer leerzaam gesprek. Ze vertelde, dat ik het goed ervaren had, maar in werkelijkheid wilde zo'n cliënt dat eigenlijk allerm minst. Ze legde uit, dat de natuurlijke afweer (die ieder mens heeft) door bepaalde ervaringen gebroken kan worden. Wat je dan krijgt, is, dat de signalen die je zelf uitzendt, verkeerd terugkomen met alle gevolgen van dien. En als ik inderdaad toenadering had gezocht, zij mij niet had weerstaan. Bij zowel mannen als vrouwen gebeurt dit, als de bescherming door incest, verkrachting, molest is verwoest. Mijn reactie was de goede geweest: er niet op ingaan, afstand houden. Ze legde uit dat het niet herkennen of begrijpen van deze signalen de reden was, dan nogal wat hulpverleners in de fout gaan met cliënten.

In de jaren na dit voorval zijn wij regelmatig tegen dezelfde soorten signalen aangelopen. Alleen nu begrepen wij het. En we zijn er zeer zorgvuldig mee omgesprongen. Ook bleek dat, als een cliënt mentaal herstelde van zo'n trauma, de natuurlijke afweer/bescherming terugkwam (maar dat kostte soms jaren).

In gesprekken met allerlei leidinggevenden bleek dat er nogal wat waren, die net als wij niet op de hoogte waren van dit fenomeen. Daarom geven wij dit door, opdat met niet verkeerd zal handelen met mensen, die onze hulp zoeken.

22. Genieten en ontspannen

Voorganger Mulder was altijd volop bezig ten dienste van zijn gemeente. Hij keek nooit naar wat hij zelf nodig had. En als men hem zelfs op zijn verjaardag nodig had, stond hij voor hen klaar. Voorganger Mulders bedoelingen waren altijd goedbedoeld, maar hij wist nooit wanneer hij 'nee' moest zeggen. Mevrouw Mulder kreeg er genoeg van dat broeder Mulder zelfs in zijn vakantie zijn oudsten belde met de vraag of alles wel goed ging. Toen zei Mevrouw Mulder hem ronduit, dat wanneer de dingen niet veranderden, hij maar naar een andere vrouw moest gaan omkijken.

Goed gedaan zuster Mulder! Jammer, dat u dat niet eerder gezegd hebt. Als leiders is het belangrijk om te realiseren wanneer er een grens getrokken moet worden. Indien u dat niet doet, zullen anderen voor u uw leven gaan bepalen en wordt u openbaar bezit. Er is niets mis met het maken van duidelijke afspraken in de familie betreffende tijd, tijdsindeling en hoe tijd te spenderen. En bovenal, leer te ontspannen, te genieten, anders gaat het leven met uw partner en opgroeiende kinderen ongemerkt voorbij.

Ook in ons huishouden waren er altijd mensen met vragen en andere noodsituaties. We constateerden dat al deze mensen zoveel van onze tijd in beslag namen, zodat er niets meer voor onszelf en voor onze kinderen overbleef, terwijl zij onze eerste aandacht verdienden. Als vader gaf ik mijn zoontje niet eens de fles. Anderen deden dat, want wij waren altijd 'Bezig voor de Heer'. Nu genieten wij intens van ons eerste kleinkind en vertellen wij andere geestelijke leiders: 'Stop, ga naar de film, naar het strand, ga en reis met onbekende stemming voor een lang vrij weekend of verdwijn naar een hotel'. Alstublieft, leer uzelf te ontspannen en genieten!

N.B. Door een fout is dit hoofdstuk uitgevallen.

23. De God, die er niet is

Kees Stok gooide zich er helemaal in: worshipleider, toen jeugdleider, wat cursussen; hij werd al snel in de omgeving gevraagd om te spreken, want hij was zo eerlijk, direct, enthousiast en radicaal. 'A new star was born', de ster van Kees Stok ging razendsnel stijgen: spreekbeurten door het hele land, spreken op landelijke meetings! Kees was de nieuwe 'coming man'. En toen opeens leek het of Kees door stroop liep. Alles kostte moeite, niets ging meer makkelijk. Kees zag dat alles zo moeilijk ging en riep nu nog vaker dan anders de Here aan. Maar die leek nergens te zijn! De hemel was van koper; de zon van vertwijfeling brandde onbarmhartig en Kees dacht spoedig in zijn woestijnervaring om te zullen komen! Nergens was hulp; Kees was alleen, helemaal alleen, in een zwijgend universum.

Iedereen heeft op een bepaald moment een woestijnervaring. Het schijnt dat degenen, die verantwoordelijkheid dragen of leiding geven het in veel ergere mate hebben. Dat je een woestijnervaring meemaakt (deze kunnen van een korte tijd tot zelfs enige jaren duren) moet ons niet bevreemden. Het hoort erbij, zodat onze wortels diep gaan naar verborgen bronnen van inspiratie en creativiteit. Een woestijnervaring maakt ons volwassen, alle humbug brandt dan weg. Het draagt dus bij voor verdieping en veredeling.

Wat opmerkelijk is, zijn de diverse reacties op de woestijnervaring. Dat kan lopen van acceptatie en geduldig volharden tot complete verbijstering, boosheid en depressiviteit. Hoe zijn deze verschillen mogelijk? Naast verschillen door onze persoonlijkheid (met name door onze emoties) is de belangrijkste reden het Godsbeeld dat wij hebben.

- Geloof je, dat God ieder gebed verhoort, want je dient Hem en bent door Hem gekend. Dan zul je knap teleurgesteld worden.
- Geloof je in de sinterklaas God, dat Hij iedere dag brood en spelen geeft. Dan zul je teleurgesteld worden.
- Geloof je in de automaten-God: je gooit er jouw juiste gebed of juiste Bijbelvers in, en het desbetreffende antwoord kun je ongeveer uit de muur trekken: je zult teleurgesteld worden.
- Geloof je in de God-van-de-kicks; met andere woorden: je wilt steeds naar sterkere emoties: nog langer worshippen, nog intenser bidden, nog meer door de Geest buiten westen gaan: je zult teleurgesteld worden.
- Geloof je in een Wodan-God: iemand die met een hamer hel en verdoemenis over ons heen laat denderen: je zult teleurgesteld worden.

Onderzoek jezelf eens wat je Godsbeeld is, een belangrijke sleutel om edel en sterk uit de woestijn te komen. Nu zal men vragen: hoe dan wel, hoe gaat het dan wel. Dat geheim verklappen we bewust niet, anders hebben we straks een 'most near with God through the desert ministries'. Iedereen zal hierin zijn eigen weg moeten vinden: het avontuur tegemoet van de beproeving.

Het is ook mogelijk je aan de woestijn te onttrekken. Doe dat nooit (ook al lokt dat erg). De resultaten zijn desastreus: mensen die vastlopen, vastvriezen in bepaalde methoden,

woorden, gebaren, uitspraken, termen, visies: de vernieuwing van de Geest stopt en men kan dan een levend fossiel worden.

Door de woestijn worden alle valse zekerheden gestript en kan er een frisse, nieuwe wind waaien. En zie je opeens dat de sinterklaasgod er nooit geweest is, maar dat de ware God, ook in de woestijn, steeds bij je, om je, in je was. Je bent weer een stap volwassener geworden.

24. In vrede gaan

Zuster de Witte was al oud en heel ziekelijk. Soms was ze meer in het ziekenhuis, dan in haar huisje. Uiteraard zorgde de gemeente geweldig voor haar. Iedere morgen, middag en avond was er een bidstond aan haar bed. En zo kwam het, dat ze steeds niet de laatste adem uitblies. De gemeente zag dat steeds als een godswonder, hoewel ze nooit beter werd. Maar ze hadden niet in de gaten dat zuster de Witte zo moe was, zo vreselijk moe en er geheel naar verlangde om bij de Heer te zijn. Ze was al lang klaar om het tijdige voor het eeuwige te verwisselen.

Door hun gebeden hield die gemeente zuster de Witte vast, terwijl men beter de situatie onder ogen had kunnen zien en haar al biddend over de drempel van het eeuwige had moeten dragen. Zo had zuster de Witte uitgezegend moeten worden in plaats van haar leven nodeloos te rekken en tot een kruis te maken.

Deze situatie vertellen we om te laten zien, dat het onder leiders nog wel eens aan inzicht ontbreekt wanneer wat op zijn plaats is.

Het geloof in de overwinning van Jezus Christus staat niet haaks op iemand naar zijn laatste rustplaats te brengen.

Als we het 'overwinningsgeloof' absoluut nemen, hebben we geen mogelijkheden om stervensbegeleiding te doen (we blijven tegen beter in voor genezing bidden met bijv. een aidslijder). Ook hebben we dan geen antwoord of hulp voor degenen die met vreselijke trauma's moeten leren leven (je denkt dat een gebedje hun er wel even afhelpt). Ook hebben we dan geen manieren om in het leven te staan (je denkt dat de verzoening alle onenigheden en conflicten makkelijk oplost als een soort anamnese). En je hebt helemaal geen antwoord, als je temidden van allerlei ellende God probeert te vinden en bidden niet helpt. Zo makkelijk worden verlossing, overwinning en bevrijding knuppels in de handen van leiders, die diegenen met problemen nog platter en hulpelozier maken.

Leiderschap plaatst overwinning en lijden, de gebedsverhoringen en de onverhoorde gebeden, verzoening en de onoplosbare trauma's in de juiste perspectieven. Hier is geen draaiboek voor te geven, daar iedere individuele situatie anders is, waarbij wij als leiders een hart en houding vol van liefde en barmhartigheid dienen te hebben. En zo iedereen en de verschillende situaties moeten leren onderscheiden.

25. Ontmoeting

Broeder Bijlstra wilde dolgraag zijn buurt bereiken. Dankzij een brochure meende hij het antwoord gevonden te hebben door relaties met de mensen aan te knopen. Dus ging hij met burens vissen, samen sport zien en dronk zelfs eens een pilsje in het café op de hoek. Maar toen de buurt door kreeg dat Bijlstra het alleen maar deed om een voorwendsel te hebben om hen te bekeren, werden tactvol de lijntjes naar Bijlstra gevierd. O, ze vonden hem best een aardige man en een keurig gezin, maar van dat redderige gedrag moesten ze niets hebben. En Bijlstra kon maar niet begrijpen waarom hij maar geen voet aan de grond kreeg in de buurt.

Een theoloog merkte eens op, dat het beste moment om anderen te bereiken was, als iemand net bekeerd was, want die pasbekeerde zat nog midden in al zijn oude sociale netwerken.

Helaas vragen gemeenten zoveel van de (pas)bekeerden, dat alle oude sociale contacten na 2 jaar verdwenen zijn. Bovendien heeft hij dan een hele andere taal geleerd: religieus en ziet hij er totaal anders uit (meestal een net pak, geen lang haar meer etc.). Waarom zijn we dan zo verbaasd als we niemand meer bereiken?

In het geval van broeder Bijlstra is het duidelijk: vriendschapsevangelisatie is een contradictio in terminis. Als je een vriend voor een ander wilt zijn, moet je door dik en dun jarenlang in die relatie investeren. Je doet dat ter wille van de ware vriendschap en niet omdat die ander een bekeringsobject is. Vriendschappen zijn alleen maar mogelijk als je echt om die ander geeft, echt in die ander wilt investeren, ongeacht wie die ander is of wat deze gelooft.

Een vriend van ons ging jaren geleden door een hele moeilijke periode. Wellicht zou zijn vrouw sterven. Midden in de nacht kwam hij bij ons, de enigen bij wie hij zijn verdriet kwijt kon. Hij kwam niet om bekeerd of be-beden te worden. Op dat moment bleek dit een echte vriendschap te zijn, want we mochten hem troosten door te luisteren en met hem verdrietig te zijn. Weet hij dat wij christen zijn? Ja. Weet hij wat hij eigenlijk zou moeten doen? Ja. Maar op dat moment en trouwens in onze hele vriendschap kwam het op onze houding en daden aan, niet op onze vrome woorden. Deze mensen zijn nog steeds vrienden.

Eigenlijk zou iedere leider een aantal echte vriendschappen moeten hebben met niet-christenen. Niets is zo goed om zo uit de monoloogcultuur te komen. Die monoloogcultuur plaatst je boven anderen. Je moet in een ware, eerlijke dialoog komen. Er is een ongelofelijke rijkdom in de ontmoeting van andersdenkenden. Het is heel verhelderend om betrouwbaar t.a.v. diegenen te zijn, die niet tot jouw overtuiging behoren.

Jezus ging ons beslist voor op dat pad. Hij was graag in de pubs, bars en andere plekken waar het volk bijeen kwam. De vrome elite noemden Hem een 'party-animal'. De hoeren en tollenaars vonden in Hem een ware vriend, zodat het een echte ontmoeting was.

26. Oordeel

Hanneke van 15 was verkracht. En er ook nog zwanger van geraakt. In grote paniek kwam er heel snel via de dokter een abortus tot stand. Na een paar weken durfde de geheel ontredderde Hanneke weer over straat en bezocht ze haar gemeente. Ze had gedacht in de voorganger een luisterend oor gevonden te hebben, maar die veroordeelde haar omdat ze abortus had gedaan en gaf haar nog een trap na door te vragen, of ze zich niet uitdagend had gekleed, zodat dit haar kon overkomen? Hanneke heeft nooit meer een kerk bezocht.

Een onbarmhartige en onwijze leider kan heel wat kapotmaken. Ook al is abortus niet goed, deze voorganger had moeten begrijpen dat dit meisje in paniek was en totaal geen andere weg zag. Deze voorganger had dit meisje bij de Heer moeten brengen, haar moeten zegenen en dit weggehaalde vruchtje met alle vragen erbij, ook bij de Heer moeten brengen vol liefde en barmhartigheid.

Niet altijd is abortus onbegrijpelijk en te veroordelen. Evenmin is euthanasie niet altijd onmenselijk. Als mensen met vreselijk lijden veel zware pillen krijgen, versnellen die medicijnen het overlijden. Het is o.i. onmenselijker het leven dagen te rekken, als ze daarmee bijna gek van pijn worden.

Zijn we opeens voor abortus of euthanasie? Nee, natuurlijk niet. Toch zijn het wijze leiders, die de verschillende gevallen heel genuanceerd leren bezien.

Zo makkelijk beoordelen we mensen of situaties vanuit leerstellige ivoren torens. Dat nam Jezus de farizeeërs zo kwalijk, omdat de situatie niet uitgebalanceerd werd door liefde, empathie en barmhartigheid. Laten we nooit vergeten: barmhartigheid roemt tegen het oordeel. Leiderschap moet dit als grondwaarde van beleid nemen.

27. Zegenen

Henk was een aardige knul, maar toen hij tiener werd, werd hij onhandelbaar. Al snel ging het van kwaad tot erger: drugs en criminaliteit deden zijn intrede. Henks ouders voelden aan dat het fout ging, maar konden maar steeds niet de exacte problemen benoemen, want alles ging in het verborgene.

Henks ouders baden zich ongeveer de knieën kaal, bestrafden machten en waren bijna die jongen in hun gebeden aan het vervloeken.

Maar niets hielp, de situatie werd onhoudbaar. Toen maakte God op zekere avond duidelijk, dat ze anders moesten gaan bidden. 'Als je je vijanden moet zegenen, des te meer vreemd om in je binnenkamer iemand te zegenen en deze dan verder in de handen van de Heer te leggen. Henk's ouders hielden vol om te zegenen en zie er begonnen langzaam zaken te veranderen: er kwam openheid in het gezin, de wanhopige opstelling van de ouders veranderde. Henk veranderde. Na 2 jaar gaf Henk te kennen met zijn oude leven te willen breken. Tegenwoordig is Henk een steunpilaar.

Iets dergelijks overkwam de schrijver Jamie Buckingham. De vriend van hun dochter mishandelde zelfs hun dochter. Toen zij tenslotte die jongen gingen zegenen kwam er verandering. Nu is deze man de best denkbare echtgenoot voor hun dochter.

Is ons gebed een vloek of een zegening? Als leiders maak je veel mee. En al die dingen, die je pad kruisen, kunnen je wel eens heel moe en bits maken. Ook wij hebben veel van bovenstaande situaties geleerd en passen dat ook toe. En met een verheugend resultaat. We ontdekten dat je zelf opeens anders in zo'n situatie staat, dat je zelfs je vijanden van harte toe kunt bidden, dat het hen wel ga. Want die zegening plaatst hen in de tegenwoordigheid van God. Hij weet het beste wat ermee te doen. Ook ontdekten wij dat je naast mensen, ook situaties, dingen, zelfs dieren kunt zegenen. Zegening is het stille, geheime wapen van Gods koninkrijk.

En laten we eens eerlijk zijn, weet je als leidinggevende altijd alle antwoorden? En krijg je wel t.a.v. alle noden en problemen van mensen of t.a.v. zakelijke en maatschappelijke problemen altijd een antwoord? Heb je zelf een antwoord op al die zaken die op je pad komen? Nee, toch. Het is eerlijk dat toe te geven en wees wijs over al die situaties Gods zegen te gaan uitspreken in je persoonlijk gebed.

28 Ontbinden

Ab en Janneke raakten nauw bevriend en het werd wat tussen deze twee jongeren. Op een bepaald moment leek het of de opbloeiende liefde niet verder kwam. Ze begonnen er bedrukt uit te zien.

In een persoonlijk gesprek kwam het hoge woord eruit. Ab had hiervoor een andere vriendin gehad en daarmee had hij gemeenschap gehad. Na verloop van tijd was die relatie verbroken. Ab was dolgelukkig iemand gevonden te hebben met wie hij wilde trouwen. Maar hij zat er vreselijk mee. Want had hij dan toch niet met dat andere meisje moeten trouwen? De counselor was een wijs mens. Hij legde uit dat trouwen uit verplichting (als er geen liefde is) alleen maar tot echtscheiding leidt. En ja, als mensen vreselijk verliefd zijn en in zo'n roes leven kan het komen tot sex. Maar sex alleen maakt mensen nog geen echtpaar. Ware partners word je door commitment. Dat is wat bindt. Deze counselor stelde die jongeman gerust. Wat gebeurt was, was absoluut geen zonde, hooguit onverstandig. Samen hebben ze toen gebeden en voor Gods aangezicht die oude band ontbonden en die ex-vriendin gezegend. Totaal vernieuwd kon Ab toen verder bouwen aan z'n relatie met Janneke. Deze mensen zijn nu al 20 jaar gelukkig gehuwd. Het is niet op scheiding uitgelopen, want er is niets in deze relatie gaan zitten, wat kon gaan bijten, knagen of rotten.

Deze leider was een wijs man, met veel inzicht in menselijke en geestelijke verhoudingen. Dankzij hem is er nu een gezond echtpaar en niet iemand die door een schuldcomplex kreupel wordt.

Een heel ander geval maakten we mee, toen een meisje van een jeugdgroep uit een bevriende gemeente zwanger raakte. Die voorganger gebruikte dat voorval om eens een voorbeeld te stellen. Hij heeft toen dat stel gedwongen om voor de hele gemeente zonde en schuld te belijden. Dat dit averechts heeft gewerkt zal duidelijk zijn. Het heeft toen tot een enorme verwijdering en conflicten tussen allerlei mensen geleid. Dat stel was al lang van plan te gaan trouwen. Iets gebeurde nu te vroeg of ze hadden de trouwdatum te laat gepland. Hoe dan ook, die gemeente had deze twee jongeren goed moeten opvangen, ondersteunen en helpen in plaats van met de knuppel te meppen. Het effect van de houding van die voorganger op de jeugd was desastreus: er was niets meer waarmee ze eerlijk voor de dag durfden te komen of over durfden te praten. De hele jeugd ging ondergronds, diverse mooie jonge mensen veranderden in stiekeme, hypocriete, achterbakse figuren.

Onze woorden en daden hebben een enorme invloed. Als leiders zijn we er meestal snel bij om machten te binden. In het voorbeeld van Ab en Janneke was de wijsheid om de situatie te ontbinden.

Dat moge ons ook helpen waar we in bijv. zakelijke verbindtenissen helemaal vastlopen. Dan kun je zelfs rechtzaken gaan voeren, maar beter is het, om zoiets te ontbinden, zodat de partijen in vrede verder kunnen.

Dat geldt ook voor echtscheiding. Laat het duidelijk zijn, dat wij geen voorstander zijn

van echtscheiding. Het volgende in een ons bekende gemeente getuigde van heel veel wijsheid en barmhartigheid.

Een stel was enige jaren geleden in die gemeente getrouwd. Maar het ging niet tussen die twee. De conflicten waren vreselijk. Alles was geprobeerd: counseling, gebed, therapie; niets hielp. In dit ene zeer zeldzame geval kwam men tenslotte na jaren modderen tot inzicht, dat we uiteindelijk tot vrede zijn geroepen.

In een hele kleine kring is toen in bijzin van getuigen tegen God verteld, dat het volledig fout was gelopen en er geen andere optie was om de verbindtenis te ontbinden, bij wijze van spreken 'uit te zegenen'. De ringen zijn toen teruggegeven en die twee zijn toen als 'ontbonden mensen' na gebed verder gegaan. De echtscheiding kwam al snel met instemming van de leiders.

Beide personen zijn heel goed opgevangen en begeleid. Na enige jaren zijn ze beide hertrouwd, ze zitten in verschillende gemeenten en het zijn fantastische gezinnen. En als ze elkaar nu tegenkomen (wat wel eens op een conferentie gebeurt), is er begrip en wederzijds respect.

We hopen niet, dat er nu boze brieven aan ons geschreven gaan worden of we alles maar goed vinden. We geven deze wijze opstelling alleen maar mee ter overdenking. Ook wij hebben een aantal van bovengenoemde situatie meegemaakt. De voorbeelden hebben ons toen heel erg geholpen in een wijze reactie.

Starheid werkt nu eenmaal volledig contraproductief.

29. Homosexualiteit

Hans kwam uit een gebroken gezin. Zijn vader had zijn moeder zo vaak in elkaar geslagen, dat het een scheiding werd. Moeder en de kinderen hadden het arm gehad. De jeugd van Hans was dus heel moeilijk. Toen Hans tiener werd, ontdekte hij, dat hij in veel dingen "anders" was, dan andere jongens. Thuis durfde hij er niet over te praten. Op school keek hij wel uit. Zo raakte Hans in een enorme worsteling, wat nog verergerd werd, omdat bidden niet hielp. Hij liet ook voor zich bidden in de gemeente, waar hij wel bewust vaag bleef over zijn 'probleem'. Ook dat hielp niet. Wat nu? Tenslotte durfde Hans het aan om met de voorganger hierover te spreken, daar hij in zo'n ziele-nood was. Er werd voor hem gebeden, er veranderde niets. Machten werden bestraft, er veranderde niets. Verzoening werd gedaan, er veranderde niets. Een periode van vasten en gebed, er veranderde niets. Voorganger en oudsten begonnen ongeduldig te worden, want Hans was nog steeds 'onveranderd'.

Had Hans geheime zonden? Was hij gebonden? Wilde hij niet? Het moest wel aan hem liggen! Er kwam wrevel, vermaning! Geen verandering. Het lag beslist aan Hans zijn geloof, overgave aan God en zijn wil. Hans werd onder druk gezet, hij moest maar aantonen dat hij 'okay' wilde zijn. Er werd een meisje voor Hans gezocht en ze werden aan elkaar gekoppeld. Dit werd een vreselijk pijnlijke affaire! Tenslotte werd Hans de gemeente uitgegooid, want hij was 'ongehoorzaam aan God'.

In de eerste jaren van onze bediening hadden we niet met homosexualiteit te maken. Wel viel het ons op, dat er heel wat voorgangers waren, die heel extreem reageerden als er homo's in hun 'club' boven water kwamen. We maakten er wel eens grappen over "normaal nemen de mannen een vrouw, zijn ze bang nu door een man genomen te worden?". Alles veranderde toen een medewerker homo bleek te zijn en eerlijk zijn strijd kwam vertellen.

Daar er om ons heen zo met homo's gesold werd, wilde wij hier eerst eens rustig over nadenken.

Graag vertellen wij onze observaties.

- Diverse reacties van mannen t.a.v. homo's bleken gebaseerd te zijn op angst en eigen onzekerheid.
- Er bleken verschillende vormen van homosexualiteit te zijn. In het leven van kinderen bleken er twee periodes te zijn, waar hun seksualiteit kwetsbaar was en anders gericht kon worden op basis van druk, trauma's, ervaringen.
- Ook bij ouderen vonden wij latente homosexualiteit, die rond het 40ste jaar aan het licht kwam. (Vele redenen/ oorzaken, waarom dat dan pas 'doorbrak')
- Niet alles is homosexualiteit bijv. transsexualiteit of baby's die van buiten een meisje zijn en van binnen een jongen.

Al dit soort zaken toont aan, dat we werkelijk in een gebroken wereld leven. Dit soort defecten moeten totaal anders benaderd worden als homosexualiteit. Deze defecten zijn bovendien geen zonde!

- Te makkelijk wordt gedacht dat alle homo's maar aanrotzooien en een bron van maatschappelijk kwaad zijn.

•Hoe homo's met hun geaardheid omgaan bleek heel divers te zijn.

- a. Men accepteert deze geaardheid en doet er niets mee. Men kiest voor een soort celibitair leven en vind rust in een soort status quo.
- b. Men ontwikkelt met één persoon een vaste duurzame relatie.
- c. Men heeft in zijn leven een beperkt aantal duurzame relaties vgl. iemand die hertrouwd na echtscheiding.
- d. Men slaat los, allerlei wisselende contacten, aanrotzooien, perversiteiten.

•Met deze analyse zijn we toen eens grondig de bijbel gaan bestuderen. We hebben dit gedaan zo objectief mogelijk. Wat waren onze uitkomsten?

-de culturele context waar het Oude Testament homosexualiteit een grove zonde noemt, had primair te maken met allerlei perversiteiten, offercultussen, afgodendienst, uitzinnige orgiën. Dat deze vorm een zonde is, zal duidelijk zijn.

-Daar waar verwezen wordt naar Sodom en Gomorra, bleek dat de stad niet geoordeeld werd vanwege sodomie, maar vanwege hun afschuwelijke handel en wandel van sociale ongerechtigheid.

-De bijbel zwijgt volledig over de situaties a, b, c; dus zal dat met grote nuanceering bekeken moeten worden.

•Praten wij nu opeens alles maar goed? Nee, maar wel is voor ons duidelijk dat in de gevallen a, b en c deze mensen volledig in vertrouwen aan God's genade gelaten kunnen worden. We kennen nu heel wat homo's in de categorie a, b, c, die een absoluut duidelijk leven met God hebben.

Maar waarom zijn ze nog homo? Ook al gaat nu het voorbeeld mank, als iemand geen voet heeft, groeit die dan aan? Deze persoon moet leren leven met dit feit. En wij als christenen hebben die persoon te accepteren, zoals die is: zonder voet.

En de zonde van de homosexualiteit? De zonden van hetero's zijn net zo groot als ze ook maar met alle partners aanrotzooien.

•Niemand is perfect. Iedereen heeft wel ergens een handicap: een lichamenlijk defect, een traumatische ervaring, problemen in de familie, enz.

Maar weerhoudt ons dat om deel van het lichaam van Christus te zijn? De Heer kwam juist omdat wij imperfect zijn. Hij kwam voor de gebrokenen, zwakken, enz.

Juist voor al dezen en homo's moet er plek zijn in de gemeente. Ook voor hen moet de gemeente een veilige haven van liefde en acceptatie zijn.

•Er zijn wel homo's hetero's geworden, naar onze mening was dat de correctie van een gedragsconditionering (bijv. jongens in prostitutie).

•Het beste wat we zouden moeten doen, is deze mensen (net als alle andere mensen) accepteren zoals ze zijn en hen liefhebben en zegenen. Wij moeten niet voor wat voor reden dan ook hen afschrijven, veroordelen of anders willen conditioneren.

Wij hopen dat de lezer onze mening wil respecteren. We hebben geleerd in onze 30 jaar van allerlei 'ministry' dat zeer complexe zaken, niet geholpen worden met simpele antwoorden en kretologie.

We beseffen dat wij ons met dit hoofdstuk kwetsbaar opstellen. Men hoeft het niet met ons eens te zijn, desondanks vragen we om de analyse en argumentatie biddend te willen overwegen. En waar wij op afgerekend willen worden zijn genade en barmhartigheid.

30. Kritiek

Kees was zo'n echte Nederlander, eerlijk en recht voor z'n raap. Kees was de steunpilaar van de gemeente. Na een paar jaar werd hij oudste. Alles liep goed, tot er een nieuwe voorganger kwam. Deze voorganger kwam nog maar net van de bijbelschool. Hij was niet gewend aan de open, rondborstige manier waarop Kees met situaties omging. De voorganger nam alles zeer persoonlijk op, terwijl Kees het slechts over zaken of situaties had. De voorganger kreeg steeds steviger conflicten met Kees. Dit leidde er tenslotte toe dat Kees aftrad en een andere gemeente zocht. Een waardevolle steunpilaar viel zo weg!

Hoe moeilijk is niet het omgaan met kritiek en hoe makkelijk wordt kritiek geuit en nemen wij het te persoonlijk. Toch is kritiek noodzakelijk om jezelf en situaties in een helder licht te blijven zien.

Om kritiek op een zinnige manier toe te passen is de volgende analyse een hulp.

1. Alle mensen hebben bepaalde kwaliteiten (een soort 'algemene genade'), ook hebben alle mensen zwakheden. Wat sterk en wat zwak is, is per persoon anders. Daarom is maatschappelijk en gemeentelijk leven zo interessant: we leren elkaar aan te vullen.
2. De één heeft meer creativiteit of leiderschaps- of andere gaven dan een ander. Dat maakt deze persoon alleen niet tot een soort 'übermensch', het scheidt hooguit meer verantwoordelijkheid.
3. De één heeft meer techniek dan een ander. Daardoor spreekt deze beter, presenteert beter, danst, musiceert of schildert beter. Maar dat wil nog niet zeggen dat die persoon 'begaafder' of 'gezaifder' is.
4. De een wil zich meer aan bepaalde 'regels' houden dan een ander, die meer vrijheid en experiment beoefent. Paulus zegt dat de één vlees eet en de ander niet. Beiden moeten elkaar accepteren en elkaar niet marginaliseren.
5. De één is doortastender dan een ander (die bijv. maar blijft dagdromen). Hoe belangrijk ijver ook is, het moet in een bepaalde relatie staan tot visie, idealen, dromen en creativiteit.

Een andere observatie is, dat op een bepaald moment christenen problemen kunnen creëren, die de balansen van 1, 2,3,4,5 kunnen verstoren. Om er een paar te noemen:

- a. De gelovigen verbergen zich achter hun geloof. Het geloof als dragende en inspirerende kracht wordt dan een natte wollen deken, die het leven, het avontuur, de creativiteit en het experiment dooft. Sprankelende mensen, levende getuigenissen worden dan zombies.
- b. Gelovigen gaan bepaalde zaken zo absoluut stellen, dat het het gedrag gaat conditioneren: bijv. 'een christen danst niet'; 'een christen gaat niet naar de film'; 'een christen maakt geen beeldende kunst'; een christen ....(en vult u maar in)! Dat zo iemand dit soort regels voor zichzelf stelt, is nog tot daaraan toe. Maar je moet niet op deze wijze een ander manipuleren!

- c. Sommige vrome uitspraken compromitteren juist de vernieuwende wind van Gods Geest. Als mensen zich gaan beroepen op 'God zei me dat', of 'De Geest openbaarde me dat' wordt dat te vaak gebruikt om zich aan iedere kritiek verbetering, openbaarheid van bestuur, gezeggelijkheid te onttrekken. Het maakt de ander monddood. Dit soort kreten blokkeert creativiteit, verbeeldingskracht, openheid, vernieuwing en kritiek.

Het is dus van belang om je te weren t.a.v. valse (verkeerde) interpretaties van het geloof en onnodige lasten die sommige gelovigen op je willen laden.

Want, als we vrij zijn, is er ruimte om te experimenteren met je gaven; is er ruimte om op ieder vlak tot ontplooiing te komen; is er ruimte om op velerlei wijze te communiceren (of juist niet) en zeker op een goede manier met kritiek om te gaan.

Kritiek is nodig om te groeien en om te verbeteren. Onze zwakheden en fouten moeten we juist niet verbergen, maar deze in het licht van eerlijke kritiek aanpakken en omvormen. En dat betreft alle aspecten die in 1 - 5 genoemd werden.

Het creatieve proces, het leiderschapsproces, het proces van volwassen worden is bloed, zweet en tranen. Dat is soms heel erg lastig, maar je leeft wel: intens, volledig en met een gezonde dosis relativering en zelfkritiek.

Is kritiek een probleem? Ja, dat kan het zijn, als we emotioneel té betrokken zijn. Dan kan alles je hevig raken. Een gezonde kijk op het leven is, als we ons realiseren, dat op het moment, dat we in de openbaarheid treden, we door anderen behoorlijk 'geraakt' kunnen worden. Bereid je dus voor op pijn, ongenueanceerdheid en oneigenlijke argumentatie. We moeten ook bezien, wie de persoon is, die kritiek levert.

Er zijn er, die dit volledig uit een negatieve, afbrekende geestesgesteldheid of levenshouding doen. Dat dit soort kritiek nauwelijks verder helpt, zal duidelijk zijn. Kritiek behoort gegeven worden vanuit een 'opbouwende' gesteldheid. Het geven van kritiek vereist ook kunde! Let eens op het verschil als je zegt: 'dat is vreselijk lelijk' of 'dat kun je beslist beter!'. Kritiek is voor een belangrijk deel 'c'est le ton qui fait la musique'. Kritiek zonder liefde, empathie leidt tot niets.

Bereid je dus voor op de stevigste kritiek en voordat je reageert: slaap er soms een nachtje over.

Een andere wijze raad is:

Filter kritiek. Haal eruit waar het tenslotte om gaat en ga niet reageren op bijzaken, procedurele kwesties, etc.

Als je zelf kritiek geeft: vraag je af, wat je eigen geestesgesteldheid of uitgangsstelling is! Woorden kunnen soms erger verwonden dan kogels.

En als je kritiek krijgt: hoe helpt het je om te verbeteren? Wees eerlijk tegenover jezelf en gebruik die eerlijkheid als een trede naar nog meer volwassenheid. Dan is kritiek geen bedreiging, maar versterkt je identiteit.

31. Het elfde gebod

Lees nog eens het stukje in hoofdstuk 2 over de tienertijd van Leen. Hij zondigde tegen het elfde gebod: "Gij zult geen vragen stellen aan leiders". Het heeft Leen toen niet tot een rebelse jongere gemaakt, maar wel tot een radicale oudere. Als we om ons heen kijken, blijkt er nog niet veel veranderd te zijn. Op het moment dat jongeren echte vragen gaan stellen, worden ze afgemaaid. Dezelfde leiders zitten daarna wel te klagen, dat de jongeren zo ongeïnteresseerd zijn en nergens aan mee willen doen. Of de jongeren worden echt rebels! Is het vreemd?

Leiders dromen ervan de strijd te winnen; ze spreken over overwinningen, maar waarmee moeten ze het doen?

Lees eens goed het verhaal van Gideon: hij was rebels en recalcitrant. En wat waren de 500 die hij uitkoos? De rebelse, ruwe types. Vaak zijn dit soort jongeren het goud in ons midden. Als dezen goed begeleid worden, worden dit juist de mensen die de wereld veranderen.

Wereldveranderaars zijn niet de nette keurige oppassende, op tijd ja knikkende marionetten.

Als leiders zullen we moeten leren, hoe met dit soort jongeren om te gaan. Binnen onze beweging hebben we ze graag: het zijn de toekomstige leiders!

Is het makkelijk? Zijn ze makkelijk? Nee! En dat maakt het juist zo belangrijk en interessant. Het is een uitdaging om dit soort jongeren op te leiden en te vormen en ze niet te verliezen.

Hoe gaat dit?

- Onze houding veranderen! Alle vragen zijn van belang! Ook al zijn ze niet te beantwoorden! Maak dat niet belachelijk. Ook moet alles bespreekbaar zijn.
- Neem jongeren, hun leven, hun problemen serieus. Behandel hen volwassen.
- Wees eerlijk als je het antwoord niet weet. Als leider ben je niet God, we zijn niet alwetend en we hoeven dat niet te zijn.
- Sta open voor hun commentaar en kritiek.
- Heb groot gevoel voor humor.
- Wees niet de paus. Ex cathedra is het einde van iedere dialoog.
- Dodelijk is, alsof je als leider God in je zak hebt zitten! 'God zei me dat'; 'de Heer liet me zien dat', etc. Leer dat soort slogans af.
- Ontspan, wees normaal, wees jezelf.
- En dan: durf het avontuur aan!

32. De dichte deur

De Continentals zongen enige jaren geleden het lied 'When God closes a door, He opens a window', een lied uit de musical 'Dreamer' over Jozef.

Er zijn vele redenen waarom in ons leven soms wegen afgesloten worden. Zo'n stap kan soms heel ingrijpend, zelfs traumatisch zijn. Alles wat duidelijk en heilig was, gaat opeens onderuit! En dan? Wat moet je?

In het verhaal van Jozef kwam dat een paar keer voor: gekidnapt, verraden door je familie, ontvoerd, verkocht, gevangenis. Hoe zou je je voelen in dat soort situaties, daar ze volledig onrechtvaardig waren. Hoe had je zelf gehandeld? Er wordt wel heel snel geroepen dat Jozef een proto-type is van Christus. Maar dat vlakt niet uit dat deze jongeman de meest gruwelijke dingen meemaakte. Het zal je maar gebeuren!

Maar het gebeurt dagelijks om je heen en ook zelf maak je onrecht, miskennis en problemen mee. Dan komt het erop aan hoe je de boel bekijkt.

Jozef had er volledig door verlamd en geknakt kunnen raken.

Na de wanhoop en twijfel zag hij die gesloten deuren als een uitdaging voor nieuwe mogelijkheden.

De vraag die tot ons komt: hoe gaan wij zelf met deze situaties om.

Dan blijkt het een wereld van verschil te maken, wat voor gezichtspunt je inneemt t.a.v. die problemen/ situaties. Veranderen daardoor op dat moment die situaties? Nee! Maar wel veranderd je eigen houding t.a.v. die situatie. En dan blijkt die gesloten deur je een weg op te leiden van nieuwe mogelijkheden. Had je niet je gezichtspunt veranderd, dan had je nooit dat open raam, of die andere weg gezien.

Leiderschap is mensen helpen niet te focussen op de gesloten deuren, maar op de open ramen.

Onze organisatie is 3x bijna failliet gegaan: in '76, in '83 en in '93. Het zijn toen hele moeilijke tijden geweest. Toen alles verloren leek, was er dat open raam en was het een startpunt van vernieuwing. Het genereerde nieuwe creativiteit. En juist dat bewees ons bestaansrecht. Snoeien doet pijn, maar daarna is er wel meer vrucht.

33. Verschillen

Wij (Ria en Leen) waren op elkaar verliefd geworden, omdat we zo verschillend waren. Er was iets heel bruissends tussen ons. Maar toen we na ons trouwen in één flat kwamen te wonen, werden die verschillen een vloek! Als je twee sterke persoonlijkheden in één doos stopt, gaan ze elkaar bijten en bevechten.

Alzo gebeurde het, dat Leen en Ria na een jaar steeds grotere conflicten kregen. We probeerden elkaar aan te passen om iets gemeenschappelijks te vinden. Maar al dat 'schaafwerk' leidde tot niets. Toen werd het breekwerk, het leidde tot niets.

De verschillen werden onoverbrugbare conflicten, totdat het in het derde jaar van ons huwelijk zulke toestanden gaf, dat we besloten te gaan scheiden.

Na de ergste ruzie ooit lagen we 's nachts van onmacht te huilen. Voor het eerst waren we zo eerlijk niet elkaar de schuld te geven, maar we fluisterden tegen God: "Ik kan het niet, het lukt me niet!" Die eerlijkheid werd het begin van verandering.

Werden we andere mensen? Nee, we leerden elkaar te accepteren en niet langer elkaar te veranderen. We leerden compromissen te maken. Na een jaar waren we, zoals alles begonnen was: we hielden van elkaar omdat we zo verschillend waren.

In een EO-programma vertelden wij jaren later, hoe we in galop op een echtscheiding afstevenden. Dat gaf even een schok in het land. We kunnen volmondig zeggen dat verschillen blijvend zijn en dat de leefbaarheid bepaald wordt door de wijze hoe we de verschillen accepteren en hanteren. Eigenlijk is het zo, dat we elkaar perfect aanvullen! We moesten dus ook leren de juiste contact- en communicatiepunten te vinden.

Is leiderschap niet anders dan te zoeken hoe verschillende onderdelen een werkend geheel kunnen vormen? Is een beweging, een gemeente niets anders dan een werkplaats waar alle verschillende onderdelen juist mogen uitblinken in uniciteit en toch een werkend geheel mogen zijn: eenheid in verscheidenheid! Dat is het geheim van 'het lichaam des Heren'. Het laatste, dat mag gebeuren, is dat we klonen van elkaar worden! Maar hoe vaak zien we niet om ons heen hoe mensen de leider of voorganger gaan naäpen en dat vindt zo'n voorganger nog mooi ook! Helaas!

34. Tolerantie

Ria sprak 'ergens' op een vrouwenbijeenkomst. Haar toespraak lokte interessante reacties uit. Na afloop kwam er een vrouw naar Ria.

"Ja, ze was heel blij met de opmerkingen over open zijn t.a.v. je kinderen. Dat probeerde ze. Maar nu was haar zoon gaan samenwonen! Je kon er met niemand in de gemeente over praten. Zo snel sprak men er schande van. Ze zat er vreselijk mee! En als hij samenwoonde, was hij nog wel behouden?"

Ria vroeg: "Is ze aardig? En is ze lief voor uw zoon?" Die vraag had die vrouw niet verwacht! "Eh, ja, dat wel, eigenlijk is ze heel aardig en heel lief" kwam het uit het bezorgde gezicht! Waarop Ria stralend zei: "Wat staat u dan in de weg om deze jonge vrouw lief te hebben, leren te waarderen, te omarmen, te zegenen, zodat uw zoon en deze jonge vrouw gelukkig worden!"

"Maar", zei de vrouw: "samenwonen is toch fout? Ik weet er niet mee om te gaan".

Ria zei: "Zoveel in het leven loopt niet volgens ons spoorboekje, daardoor lopen zoveel christenen vast."

"We moeten leren situaties te zien, zoals de Heer die ziet. Hij zag in de vrouw, die overspel had gepleegd, een koninklijk mens; Hij zag in een dief een koningszoon! Wat zien wij in mensen? Ook al zijn er dingen, waar je niet mee eens bent, mag dat geen belemmering zijn voor liefde, genade, barmhartigheid en solidariteit. Door zo te zijn tonen we juist wie de Heer is en wat Hij wil. Het oordeel mogen we gelukkig aan God overlaten." De vrouw zei: "Dus ik mag gewoon met haar omgaan en mijn zoon kan gewoon bij mij blijven thuis komen en.....!" Opgelucht vertrok zij.

Leiderschap moet natuurlijk letten op principes. Leiderschap moet nog veel meer de basiswaarden van het Evangelie benadrukken: die van liefde, tolerantie en barmhartigheid. Goed leiderschap zal helpen de ander te accepteren, zoals deze is.

Keuren Leen en Ria dan alles maar goed? Wat Leen en Ria boven alles bemoedigen is het gebed en de zegening van de ander (gelovig of niet), van de ander zijn levenssituatie; en die in de handen van de Heer van hemel en aarde te leggen en te vragen of God's Geest in hun leven, karakter en levensdoelen mag werken. Dan valt alle klemmende benepenheid weg en is er ruimte.

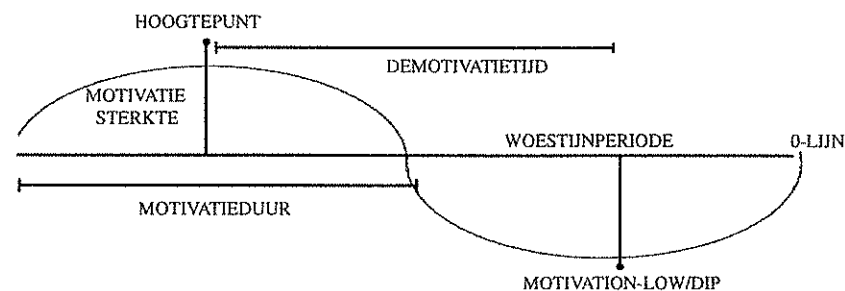
35. Motivatie

Één van de grootste problemen waar leiderschap mee te maken heeft, is de motivatie en dé-motivatie.

Als we terugkijken naar de eerste jaren van onze beweging, dachten we dat "als je maar een goeie bijbelstudie gaf, of een lange gebedsavond, dat je dan de mensen maximaal en langdurig motiveerde." Niets bleek minder waar te zijn. En op zeker moment was je eigenlijk iedereen weer kwijt! Hoe kwam dat? Door het motivatie-proces te bestuderen, er over te lezen en die zaken toe te passen, kregen wij het volgende beeld.

Motivatieboog

Er is een motivatieboog

Op de tekening kun je zien dat er een motivatieduur is. Let op: bij de meesten is die van korte duur. Slechts enkelen hebben een langdurige motivatie.

Er is ook een motivatiesterkte. Let op: bij de meesten is het zwak. Slechts enkelen hebben een sterke motivatie.

Er is ook een motivatiecyclus. Iets begint met enthousiasme, komt tot een hoogtepunt, dan komen teleurstellingen en het demotivatiedproces begint. Tenslotte is de motivatie nul en val je in een gat.

Hoe sterker en langer de motivatie: hoe dieper en langer het gat. En dat kan zelfs voor iemand een hele woestijnperiode zijn. Zo'n periode zorgt wel dat mensen sterk worden, diepe wortels krijgen. Als ook de teleurstellingen, demotivaties onderdeel van het totale proces gaan worden, levert dat weer de energie voor een nieuwe motivatie en nieuwe groei. Goed leiderschap kent deze golfbeweging en bereidt mensen voor op demotivatie en leert hen de woestijnperiode te begrijpen. Een paar opmerkingen over de duur. Ons zijn wat zaken opgevallen:

- jonge werknemers (18 - 24 jaar): motivatieduur max. 2 jaar, dan zoeken ze een andere werkkring.
- vrijwilligers in gemeentewerk c.q. organisaties: motivatieduur gemiddeld 3 maanden. (Het is dus verstandig om mensen maar voor een beperkte periode te vragen. Dit voorkomt opbranden).
- leden van koren, bands (hebben een langere motivatie per jaar: ca. 9 maanden); na 5 jaar komt er een probleemfase (dit heeft voor een deel ook te maken met leiderschap en volwassenheid).

- leiding van gemeenten (oudsten, kringleiders): na 5 tot 7 jaar komt een probleemfase (dit heeft ook te maken met leiderschap en volwassenheid).

Opbranden, uitblussen

Blijf je van de mensen een veel langere tijd (als de duur van hun motivatie) een maximale inzet verlangen, dan komt opbranden en krijg je volledig uitgebluste figuren: mensen die niets meer willen of kunnen. Leiderschap is om ieders verschillende motivatie te herkennen en daarmee wijs om te gaan.

Leiderschap en motivatie

Hoe wij leiding geven zal in belangrijke mate mensen motiveren of demotiveren.

Factoren die van invloed zijn:

- onze overtuiging
- ons enthousiasme
- onze eigen inzet
- hoe wij anderen ondersteunen in hun taak en behoeften (facilitair leiderschap).
- human resources management: kennen wijde gaven, goede en zwakke kanten van de mensen. Weten wij dit maximaal toe te passen?
- perioden herkennen!
Dit is een vrij gecompliceerd proces. Van groot belang is: waar leiders op zeker moment op een andere wijze leiding moeten gaan geven.

Het zal duidelijk zijn dat een pioniersfase een leider nodig heeft, die als een soort generaal zijn leger stuurt. Maar terwijl zo'n leger aan de slag gaat, leren de soldaten vaardigheden, er komt kennis. Korporaals en kapiteins komen tot ontwikkeling. Volwassenheid van deze mensen is er na 5 - 7 jaar. Gaat de generaal dan door om op de oude wijze te 'commanderen', dan betekent dat toenemende conflicten met de gegroeide dragende gezagslaag eronder: de korporaals en kapiteins willen ook gehoord worden. Wordt er niet geluisterd kan het tot zodanige conflicten komen dat groepen zich splitsen, mensen weglopen en grote schade ontstaat. Dat had voorkomen kunnen worden. Als de leider ziet, dat zijn mensen "volwassen" worden, zal het leiderschap moeten veranderen. De pioniersfase is voorbij. Er komt nu een periode van consolidatie. De "macht" komt nu bij de bovenlaag (van korporaals, kapiteins en de generaal). Democratische structuren moeten geïmplementeerd worden. Geef deze mensen les in bestuurskunde.

Zo'n consolidatiefase van ca. 3 jaar is heel gezond. Licht alles eens door: wat heeft zin en wat niet. Is overal de juiste mens op de juiste plek? Kunnen gaven zich ontwikkelen? De pionierleider is in deze tijd hooguit de primus inter pares. Na zo'n consolidatie ontstaat er nieuwe hechtheid, groeit een nieuwe motivatie, komt er nieuwe dynamiek en een nieuwe beweging is geboren.

Wie dan leiding moet geven en hoe, is een zaak, die democratisch doorgesproken moet worden. Dat kan de oude generaal zijn, maar het hoeft niet.

Dit brengt ons bij het herkennen van de soort motivatie van iedereen. Eigenlijk zou er

een spectrum-analyse moeten zijn voor de verschillende motivatiesterkten.

0 _____ max.

- Alleen voor plezier	- het 'heilige moeten'
- tijdverdrijf/ hobby	- zo sterk dat je de bergen verplaatst, al is dat steen voor steen.
- snel 'er moe van' zijn	- maakt "top-performance" mogelijk.
- van (hele) korte duur	- voor lange(re) perioden
- de meesten	- weinigen
- amateurs (ook al heeft men een kunstzinnige opleiding, je blijft een amateur)	- profi's (bijv. artistiek ga je door; het is je "roeping", ook al kun je er niet van leven)

Hierna komt de volgende fase van de analyse:

- a. zelfanalyse! Waar ben jezelf (en anderen) op bovengenoemde schaal van nul tot honderd?
- b. doel-analyse! Wat wil jij (willen anderen) bereiken?
- c. mogelijkheden analyse! Wat beheers jij/ heb jij voor mogelijkheden en talenten? Wat is je vakkennis? Dat geldt ook voor de anderen.

Haalbaarheid

Deze 3 samen bepalen duur en haalbaarheid van het project c.q. gestelde doelen. Komt dit plaatje niet bij elkaar, stel dan je doelen bij en ga niet mensen over de kop jagen of overspannen verwachtingen wekken (bijv. we gaan de hele wereld bereiken). Dit soort teleurstellingen kun je dus beter bij het begin gelijk al vermijden.

En wat helemaal niet mag, is, mensen gaan manipuleren (om die) doelen te bereiken. Zinnen als: "God zegt me, dat jullie allemaal zaterdag mee op straat moeten evangeliseren", zijn echt uit den boze.

Niet manipuleren, maar juist iedereen en ieders gaven bemoedigen.

Motivatiebronnen

Er blijken verschillende bronnen te zijn, waaruit mensen motivatie kunnen putten. Het is goed deze bronnen te weten en ze op de juiste wijze en tijd in te zetten.

Allereerst wat verkeerde bronnen zijn:

- manipulatie. Dit kan beslist mensen in beweging zetten. Maar het is negatieve energie en het verdampt na verloop van tijd.
Gemanipuleerde mensen raken meestal zwaar beschadigd, zodat er tenslotte niets gebeurt. Zelfs kan men het geloof verliezen en het vertrouwen in alle mensen. (Goede therapieën kunnen alleen dan nog helpen).

- Winstbejag bijv. "Ik wil zo rijk worden als....." Ook in de christelijke sector zijn mensen actief voor het geld in plaats van om te dienen. Geldzucht is een motivatiebron van negatieve energie. Dit soort mensen creëert enorme brokstukken en kan over lijken gaan.
- Faam: bijv. "Ik wil zo beroemd worden als Amy Grant of Billy Graham. Zolang men naar anderen blijft kijken en blijft vergelijken ga je je zelf verkeerd ontwikkelen (je wordt nooit Amy Grant of Billy Graham). Competitie is een negatieve energie. We gaan niet iets doen uit competitie, maar om zelf iets neer te zetten.
- Angst! bijv. "Als je nu geen piano studeert, dan is papa straks boos. Als je dat of dat niet doet, is God boos. Er is geen zegen, omdat jij....", enz.. Angst kan een tijdlang motiveren, maar het houdt spoedig op!

Wat zijn positieve bronnen?

- het bewust worden (gemaakt worden) van je eigen mogelijkheden en talenten. Dit is een sterke basis-motivatie.
- het verstaan van Gods wil: Hij heeft ons met opzet talenten, gaven en mogelijkheden gegeven. Hij wil graag dat wij deze ontwikkelen en gebruiken.
- God heeft een uniek plan met mijn leven. Ik heb een unieke bestemming. Er is een doel om voor te leven.
- evaluatie! Hoe motiverend is het niet om regelmatig het proces, het project te evalueren: ah, we zijn daar al! We zijn goed op weg en kunnen fouten corrigeren.
- meditatie, gebed, overdenking. God kan ons door zijn Woord en Geest kracht en motivatie geven.
- beleving: samen iets beleven is zeer motiverend. Dat kan een overlevingstest zijn tot een lofprijsavond.
- helderheid over het zinvolle en mooie van de idealen c.q. doel. Want daar 'gaan we voor'. De grootste motivator is de gedachte.
- beloning is een motivator. Dit kan geld zijn, immers iedere werker moet redelijk betaald zijn. Maar het kan ook waardering zijn: zeggen tegen de persoon of in de groep wat je waardeert (En dat is vele malen beter dan melden wat je fout doet/ wat ze fout doen).
- het vieren van het behaalde resultaat. Het begin van iets is een bijzonder moment, zo moet het beëindigen dat evenzeer zijn.
- en last but not least: als leiding ben je van ongelofelijke invloed!

Tot slot: laten we niet vergeten dat werken met elkaar naar een doel een heel nobel, reinigend en leerzaam proces is. Het is een pad met vallen en opstaan, met voortgang en tegenslagen.

36. Communicatie

Jan was een enthousiaste jongen. Hij wilde zich heel bewust inzetten.

Dus de jeugdleider liet Jan dit doen en dan dat. Maar ja, enthousiaste mensen kunnen ook wel eens fouten maken. De jeugdleider moest Jan gaan corrigeren.

Wist die jeugdleider hoe je dat echt moest doen? Nee, dus de jeugdleider ging Jan steeds maar vertellen wat hij fout deed. Het zal niemand verbazen, dat binnen een jaar Jan voor niets meer te porren was. En de jeugdleider begreep maar niet, waarom Jan zo gedemotiveerd was. Zelfs "stevige" bijbelstudies en "heftige" toespraken mochten Jan (en anderen) nauwelijks motiveren.

Hier stuiten we op een elementaire vorm van leiderschap!

Iedereen kent de uitspraak: "C'est le ton qui fait la musique", oftewel: hoe zeg je iets eigenlijk?

In wezen willen wij in dit hoofdstuk een pleidooi houden, dat iedereen, die leiding geeft, de basisbegrippen van communicatie leert.

Een leider, die gaat zeggen: "Je moet naar mij luisteren, want ik ben de leider (of Gods gezalfde of i.d.)", staat voor een verloren zaak! Dat zijn geen geloofwaardige argumenten. Leiderschap bewijst zich door de manier waarop leiding gegeven wordt.

Leiderschap bewijst zich, doordat mensen je ideeën en je leiderschap gaan volgen. Dit leiderschap komt uit een sterk, evenwichtig innerlijk en is niet afhankelijk van de functie van leider zijn.

Hoeveel mensen denken niet, dat ze iets te zeggen hebben, omdat ze jeugdleider zijn of voorganger, of voorzitter van iets, of leider of iets anders zijn.

Waar we voor pleiten, is het ontwikkelen van het innerlijk van een leider. Een bekende serie leiders waren de profeten Elia, Elisa en Gehazi.

Elisa volgde Elia op, want zijn innerlijk was in orde. Gehazi kon Elisa niet opvolgen, want bij hem ging het om de status van leider en niet om het innerlijk. Daar betaalde Gehazi tenslotte een grote prijs voor.

Gehazi loog en werd corrupt; Elia en Elisa niet! Het ontwikkelen van het innerlijk van leiders blijkt dus ook goed voor de maatschappij te zijn, ze weerstaan verleidingen.

Terug naar 'hoe zeg je het nu'. Communicatiedeskundigen noemen de volgende basisregels:

- a. Vertel de mensen eerst wat goed ging (en dat dan ten opzichte van de set up, voorbereidingen, plan, etc.).
- b. Vertel ze dan wat beter kan (dat is 1000 x beter dan mensen vertellen wat ze fout deden)
- c. Vertel ze dan hoe je dat dan moet doen! Concrete aanwijzingen en geen vage verhalen als 'de Heer zal je leiden' of 'je zult wel zien!

Zo'n heldere en concrete feed-back helpt enorm, motiveert en dwingt iedereen om goed over alles na te denken.

37. De 'horny' teens

In ons werk hebben we ieder jaar te maken met ca. 500 tieners die gevormd en getraind worden en tenslotte als (young) Continental of Discipel op een muzikale zendingstour gaan. Met velen zijn gesprekken. Ook gaan ze allemaal eerst door een professionele trainingsperiode van 8 dagen voordat ze op tour gelanceerd worden.

Die gesprekken zijn heel open en strikt vertrouwelijk. Vele vragen worden op je af gevraagd. Ook observeer je veel. Een paar afwegingen t.a.v. tieners:

- Ze kunnen zo makkelijk tussen allerlei stemmingen en emoties wipwappen.
- Doordat de hormonen hun chemie gaan beïnvloeden, zie je ze van extravert een introverte periode doormaken. Het beste was ze heel rustig daar doorheen te laten gaan en vooral niet komen met vragen als 'hoe gaat het nu?'
- Kleding, uiterlijk wordt opeens heel belangrijk. Het is een hele dure periode!
- Hoe ga je met je seksualiteit om? Masturberen is geen zonde. Het hoort erbij. Veroordeel ze niet.
- Er kunnen perioden met extreem gedrag zijn; heb dan geduld.
- Veroordeel ze niet, wat er ook gebeurt, probeer met hen door deze periode heen te wandelen.
- Schaadt hun vertrouwen nooit, ze zijn heel kwetsbaar. Zeker als er iets uitlekt.
- Ze proberen allerlei zaken uit, ze experimenteren. Dat hoeft niet noodzakelijkerwijs fout te zijn. Concentreer niet op wat ze doen, maar waarom ze iets doen.
- Heb aandacht voor de basis normen en waarden, dat is dus niet kleding, voorkomen of de kleur haar.
- Wijs ze nooit af, heb een open hart en een open denken.
- Leer relativiseren en heb gevoel voor humor.

Als tiener vroeg Leen ooit eens aan leiders de mening over masturbatie. Die antwoorden kunnen een boek vullen vol tegenstrijdige en onware antwoorden. Zo'n ervaring is geen bemoediging om open over zoiets te praten. Het resultaat is, dat je alleen door zo'n worsteling moet (met alle kans om een stevig schuldcomplex te ontwikkelen).

Is de tienertijd tegenwoordig moeilijker dan vroeger? Ja, dat is het!

- a. Ze moeten al heel vroeg definitieve studiekeuzes maken.
- b. Er is een chronisch gebrek aan tijd (en dat komt niet door de TV, maar door de vele activiteiten en studiedruk)
- c. Velen verwachten van tieners een volwassen gedrag, maar het zijn nog tieners, gevolg: een verwachtingscrisis.
- d. tieners worden steeds vroeger geslachtsrijp. Ca. 100 jaar geleden was men rond het 18-de jaar geslachtsrijp; kort erna ging men trouwen. Nu is men al geslachtsrijp rond het 12-de jaar; trouwen doet men pas ca. 14 jaar later. Dit is niet zo'n gezonde toestand. Gevolgen? Grote spanningen, gewetensnood, tienersex, ongewenste zwangerschappen, enz.. Een vraag is hier: hoeveel discipline kun je van een tiener verwachten? Vooral discipline en moraal die

100 jaar geleden een 20-jarige moest hebben! Antwoorden zijn hier niet makkelijk. Wij hebben wel de zekerheid dat één van de antwoorden ligt in goede vriendschappen. En in open ouderen, waarmee alles bespreekbaar mag zijn, zonder dat ze met het morele vingertje gaan wijzen.

38. The 'roaring' twenties

Ongeveer in dezelfde tijd, dat wij trouwden, trouwden nog een aantal stellen uit dezelfde jeugdgroep. Terwijl wij onze conflicten uitvochten, zagen wij tot onze verbazing die andere stellen versneld oud worden.

Het snelle, flitsende, jonge, bruisende, opwindende, uitdagende was in 3 jaar verstoff. Ze waren gesetteld, netjes in pak of jurk, typische 'huisje, boompje, beestje' types. Waar was het leiderschap om dit leven boeiend te houden?

Tegen de tijd dat we door onze crisis heen waren, waren wij nog steeds jong, creatief, met zin in het leven. Het huwelijk dreigde ons eerst kapot te maken, maar werd een bron van dynamiek, want dat gebeurt als je een + en een - samenvoegd. Het leven met verschillen gaf ons een hele aparte "schwung". Dat is zelfs terug te vinden in onze huisinrichting. We gingen naar films en concerten. We lazen andere dingen, hielden van verschillende T.V.-programma's, kortom: leven was boeiend! Ook sexueel was het een creatief terrein. Er is heel wat mogelijk naast standje zendeling. Dus beleefden we vele extasen. Kortom het leven was waard geleefd te worden. De roaring twenties waren één groot boeiend dynamisch experiment.

Ook hebben wij singles erg zien verpieteren. Er was geen leiderschap of inzicht om deze vereenzaming te stoppen. Ook een single kan creatief zijn en blijven en een zinvol leven ontwikkelen. Een apart probleem blijkt hoe een single met seksualiteit moet omgaan, want al ben je alleen, dat lijf wil heus wel. Het is trouwens merkwaardig hoe weinig 'couples' vriendschappen durven te ontwikkelen met alleenstaanden.

Leiderschap moeten mensen bemoedigen dat het avontuur om eens buiten het bootje te stappen heel waardevol is. Leiderschap mag mensen uitdagen om een zinvol en creatief leven te leiden en dat is wat anders dan de eindeloze herhaling van bidstonden, zangrepetities en bijbelavonden. Niet dat we onverstandige risico's moeten nemen, maar het kan geen kwaad in het persoonlijk, gezins- en gemeentelijk leven de saaiheid te verslaan. Lukt dat, dan zijn we een levend getuigenis van God's creativiteit.

39. The "boring" thirties

Maar wat je ook doet om de sjeu erin te houden, de verveling slaat ergens toe in je dertiger jaren. Het werk neemt je meer dan ooit in beslag. Kinderen vreten thuis aan alle tijd. Aan alle kanten zuigen alle activiteiten en verplichtingen de laatste energie uit je en voor je het weet ben je voor elkaar vreemden geworden. Wat praat je nog met je vrouw? Wat zie je nog je man? Eilandjes ben je geworden in hetzelfde huis: je bent vervreemd.

Dat overkwam ons ook. We hebben hier een hele crisis door gehad. Niet doordat we zo anders waren, maar omdat we niet meer communiceerden!

Op zekere dag hebben we toen de stekker uit de telefoon getrokken, de kinderen bij opa en oma gebracht. We zijn stevig gaan vrijen en daarna zijn we heel bewust gaan praten: over wat ons bezighield, onze zorgen, onze dromen.

Het waren hele diepe, eerlijke en mooie momenten. Toen hebben we ook een aantal afspraken gemaakt: hoeveel avonden in de week we thuis zouden zijn voor elkaar en de kinderen, dat of de zaterdag of de zondag voor het gezin zou zijn.

We gingen bewust tijd investeren om het leven weer interessant te maken. En daar je al lang had gezien, dat je partner niet die ideale figuur was of dat ideale figuur had, gingen we dingen samen doen of voor elkaar doen om elkaar weer interessant te maken (elkaar terugwinnen en terugvinden). En dat bracht een nieuwe spanning en glans aan ons bestaan.

Bij collega's hebben we gezien, dat men deze verveling heel makkelijk kan verbergen achter vroom jargon of vakjargon: voor de Heer moet ik.....; God roept mij om.....; de nood/ zorg van deze mensen vraagt mij om..... En zo zijn er vele bijna plausibel klinkende argumenten te vinden, waarom je de verveling thuis niet het hoofd zou bieden. Wil je tot een echte diepe kameraadschap uitgroeien, dan zul je concrete stappen moeten afspreken en die ook gaan doen, zodat je mooier dan ooit naar elkaar toegroeit. Ook dit is leiderschap om creatief een commitment uit te voeren.

En de singles. Als je hebt zitten wachten op de ridder met dat witte paard, wel, die komt nooit! Dus werp je in de strijd, ga op jacht, kijk ook eens op andere conferenties, weken, weekenden. Durf eens over de heg te kijken van je eigen club. Verander van baan, ga op reis, durf een risico te nemen, maar doe iets. Leiderschap is ook om oog te hebben voor de vereenzaamde singles in de dertiger jaren. Stimuleer deze tot nieuwe uitdagingen.

40. Hoera- “mid-life” crisis!

En dan komen je veertiger jaren. Je dacht het helemaal voor elkaar te hebben en dan slaat een nieuwe crisis heel onverwacht toe door veranderende chemische hormonale verhoudingen.

We kennen er, die dit domweg ontkennen: ze zijn zo dicht bij de Heer, wat zou hun kunnen gebeuren? Ze zijn zo zeker van hun zaak, dus er kunnen geen zwakten zijn!

Bereid je voor op deze crisis, want hij komt en meestal onverwachts. Uiteraard zijn er grote persoonlijke verschillen, maar toch?

Je kunt opeens dromen van een andere vrouw of man, tot zelfs heftig verlangen naar een andere partner. Als je dan op zondag wakker wordt en je moet die morgen preken kan dat knap verwarrend zijn. Het wordt nog moeilijker als je er niet open met je partner over kunt praten.

Het gekke is, dat je toch zielsveel van je partner houdt, dus hoe kan dat nu? Ben je gek aan het worden? Heeft je partner ook wel eens zoiets gedacht?

Is de duivel bezig om je uit elkaar te drijven? Of is je geloofszekerheid aan het slijten? Gebed, voorbede, noem alle rituelen maar op: het helpt niet! De hormonale veranderingen gieren door het lijf.

Je ontdekt, hoe makkelijk je verliefd kunt raken op een ander. Je ontdekt dat je weg zou willen lopen. Je zou nog één keer een andere zaak kunnen opzetten. Je zou een andere uitdaging willen. Wat doe je daar nu mee?

In onszelf en anderen hebben we dit allemaal zien gebeuren. Dus wat deden wij ermee?

- Samen veel praten. We hielden niets geheim. Hoe schokkend ook, we vertelden het elkaar. Nu kijken we met humor terug op deze gekke tijd.
- We zagen dat al die gedachten, dromen, verlangens op zichzelf niet zondig waren, daar we begrepen waardoor ze ontstonden. Eraan toegeven, dat zou zonde zijn en ons hele leven verwoesten. Dus hielden wij die deurtjes potdicht. Bovendien besloten we om er alles aan te doen niet in situaties verzeild te raken, die een echte verleiding zouden creëren. Dus niet meer alleen reizen, s' avonds niet meer alleen naar een bar gaan. Ook niet alleen op huisbezoek gaan, enz, enz. Door gewoon wat alerter te leven bespaarden wij onszelf veel pijn en ellende.
- Kennissen en leiders die hier wel aan toe gaven, trokken na verloop van tijd de haren uit hun hoofd. Waren ze maar bij hun oude, vertrouwde Marietje gebleven. Nu zaten ze in een ander huis, met een andere vrouw met weer een baby; help, het leven was zo nog verstikkender geworden.
- Doorgaan om in elkaar tijd te investeren. Of eens lekker uit de band te springen, iets heel onverwachts doen. Wij zijn tamelijk preuts, toch gingen wij de sauna in. En we gingen bijv. naar dansles.

Die midlife-crisis heeft ook nog andere elementen:

- De kinderen gaan het huis uit. Daarmee moet je leren leven. En als je partner de zorgzame moeder was, wat zijn haar mogelijkheden om nu een zinvol bestaan

te scheppen. Help haar daarbij.

- Zowel man als vrouw kan in een dip raken of zelfs geheel burned out worden! Dan is het leven grauw en niets heeft zin. Ria maakte dit mee en het kostte jaren om hier bovenop te komen. Dat vergde van Leen heel wat geduld.

Leiderschap is om ook deze fase te herkennen en er met wijs beleid doorheen te laveren en anderen helpen er doorheen te komen.

41. Relaxed and “over the hill”

En dan stap je de vijftiger jaren in. Een nieuwe rust maakt zich van je meester! Je hoeft je niet meer te bewijzen; de hormonen komen tot rust; de overgang voorbij. Er komen nieuwe diepten en nieuwe hoogten.

Liefde verdiept zich tot een sterke kameraadschap. Als herboren partners kun je het leven aan. Je werkt aan nieuwe vonken en de vonken kunnen er nog steeds afspatten. Een periode waarin genieten van en nieuwe dingen doen een nieuwe charme aan het bestaan geven. Er blijkt nog zoveel meer te zijn, dat een creatieve uitdaging in zich heeft. De eerste kleinkinderen zijn een aparte ervaring.

Ook kun je van veel afstand nemen. Een nieuwe rust, een nieuwe sterkte, een nieuwe groei.

Een nieuwe fase van leiderschap breekt aan, waarin je jongeren mag bemoedigen en stimuleren. Je bent de competitie voorbij. Een periode waarin gewerkt moet gaan worden aan je opvolging. Je eigen verantwoordelijkheden mogen minder worden, die van jongeren meer worden. Zweer als leider ieder hanig gedrag af, dat kun je met een hartinfarct bekopen.

Dit is het tijdperk van wijze leiders, die het managen aan anderen mag gaan delegeren. Zijn wijsheid en inzicht worden van belang vanwege zijn ervaringen, niet om zelf nog de hamer en zaag te hanteren.

42. onze zestiger jaren en begin 70

Dit overlapt de periode 2005 – 2019 van onze organisaties. De groei van alle activiteiten hield aan. Met name de Nederlandse Continental groepen groeiden snel, totdat er in 2008 zo'n 15 groepen jaarlijks op toernee gingen. Dat ging behoorlijk klemmen met allerlei trainingsfaciliteiten. Besloten werd om het Continental Art Centre uit te breiden. Eerst kwam er aan de linkerkant een extra kantoordeel, opslagfaciliteiten en woningen bij. Daarna werd een complete theaterhal gebouwd. Er was een feestelijke opening op 5 oktober in 2005 door minister president Jan Peter Balkenende. En vele jaren konden zo intern alle groepen getraind worden. Het was intens, mooi en zegenrijk. Maar er is een grens van belasting voor iedereen...

Leen kwam met alle aansturingen van zoveel projecten op de grens van een burnt out. We vonden een mogelijke opvolger in 2007. Deze persoon heeft Leen beslist ontlast, zodat er even wat adem en rust kwam. Helaas bleek achteraf, dat deze persoon beslist niet de juiste inzichten had om deze grote en breed vertakte organisatie met zoveel aspecten te leiden. Na een jaar moesten we afscheid nemen. Maar diverse beslissingen van galmden nog lang na, helaas. Leen had evenwel net genoeg nieuwe energie om een proces van langzame downsizing in te gaan zetten.

Eerst hebben we dat jaar 2007/2008 als een mislukking beleefd. Later zagen we de lessen. We hadden nog veel beter een mogelijke assistent c.q. opvolger moeten scannen, scouten en opleiden. Het moeten sterke personen zijn, die het gewicht van zoveel verantwoordelijkheid kunnen dragen. Nog later hebben we met veel nadenken en bidden gezien dat die opvolger nooit zou komen. De tragiek van ons als pioniers: er zijn geen opvolgers. Is dan alles voor niets geweest? Absoluut niet. De getuigenissen van al die vele jongeren, die door onze Continentals gingen, spreken boekdelen. De dankbare getuigenissen van talloze kerken en organisaties spreken boekdelen. En tot vandaag zien we op talloze plekken in Europa ex-continentials en ex-christianartists participants fantastische dingen doen, leiding geven, gemeenten opbouwen, maatschappelijke projecten realiseren. Actief zelfs zijn in politiek en vakbeweging. Of ze doen bijzondere projecten in het echte seculiere cultuurlandschap. De meest wezenlijke kantelpunten uit onze geschiedenis ben ik in 2016 op papier gaan zetten. En deze heb ik verwerkt tot een masterclass cultural leadership, die in 2018 (op mijn 72ste jaar) van start ging. De lessen zijn geen fantasie, maar allemaal in de praktijk gedaan en getest. Die masterclass serie is eigenlijk mijn "legacy".

Lichamelijk waren er ook de nodige veranderingen. De boel gaat echt slijten. De bekende pillen en spuitjes gaan komen. Eerst vind je dat vervelend. Maar we hebben het omarmd. In onze omgeving bleken veel ouderen te klagen over hun gedoe. We besloten om nooit te klagen over onze aandoeningen, en om juist positief steeds de volgende stap de toekomst in te doen.

Tsja, seks wordt minder. Dat is jammer. Maar er komen hele mooie andere zaken voor in de plaats. We hebben ontdekt hoezeer we eigenlijk met elkaar

verknoopt zijn in denken en aanvoelen. Dat levert mooi gespreksmateriaal op. En de kameraadschap stijgt alleen maar, ook dat is kostbaar. Maar ook het genieten van alle mooie momenten, die iedere dag brengt. Genieten van de zeer volwassen kinderen en volwassen kleinkinderen. Allemaal unieke personen.

Een hele mooie periode was Ria's winkel. Ria vroeg zich in 2006 (ze was toen 60!) nogal af, wat het leven nog in petto kon hebben voor haar. Haar talenten zijn mode en styling. En als uitkomst van nadenken en bezinning begon Ria een winkel in mode, kleding en kunst, brocante aan het Pijnackerplein. Dat leverde iedere dag hele boeiende ontmoetingen op. Daarover kan nog eens een apart boek geschreven worden... Helaas, de economische crisis maakte tenslotte dit mooie avontuur onmogelijk. In 2014 moest ze de winkel sluiten. Maar de contacten met die buurt zijn blijvend tot heden.

2014 was verder een merkwaardig jaar. We moesten een jaar Christian Artists Seminar overslaan, want er waren problemen met de EU over de jaarlijkse subsidie. De vrijgevallen tijd zette Leen in door hoofdspreker te zijn op diverse andere seminars en festivals in Europa. Maar ook moest onze kunstbond fuseren met CNV Vakmensen. Het resultaat was dat de vele leden betere ondersteuning kregen. Een eerste grote outsourcing. Maar een hele grote tegenslag was het failliet gaan van Continentals Nederland. Wij hadden ze al een paar keer gewaarschuwd dat het niet goed ging. Tsjja, eigenwijsheid leidt tot mismanagement en het resultaat was dat zeer pijnlijke faillissement. Vele mensen raakten zeer teleurgesteld. Ook bleek achteraf bedrog en misleiding in het spel. Ons heeft het een deel van ons pensioen gekost (dat was voor een deel in Continentals NL geïnvesteerd met een licentie terugbetaling). Tot overmaat waren er zelfs die ons de schuld gaven van dit faillissement, terwijl wij alleen maar verantwoordelijk zijn voor het Europese beleid...

Vanaf 2008 zijn we dus langzaam gaan afbouwen en outsourcen. Onderdelen gingen naar de CCLI, onderdelen gingen naar Koormuziek.NL, naar Smallstone media, naar Ecovata, Leger des Heils, etc

De organisatie werd dus steeds kleiner. Met ons pensioen waren er geen personeelsleden in dienst. We richten ons op de kerntaken om de legacy toegankelijk te maken en te houden. Rechten goed te regelen. En ons te richten op coaching van jongere generatie. De teleurstellingen hebben wij inmiddels verwerkt en omgezet in leermomenten...

We hebben een enorme organisatie mogen opbouwen en we hebben die ook mogen afbouwen. Maar de zegeningen zijn gelukkig blijvend. Terugkijkend kunnen we zeggen dat ons beider leven heel veel heeft mogen bijdragen tot schoonheid, inzichten, bijzondere ervaringen voor velen.

We zijn dus nu in de 70! En geloof ons, dat is het oude 50 (!). En we blijven pioniers, nog steeds nieuw talent stimuleren, coachen, lezingen geven, lector zijn...

Nawoord

Hier houden onze ervaringen als leiders op. Natuurlijk is er een episode voor de zestigers en zeventigers, maar dat willen wij bewust niet schrijven, daar we uit eigen ervaringen wilden putten.

Natuurlijk zijn er nog een paar hoofdstukken te schrijven over: als anderen jaloers op je zijn, of over je roddelen, of je kapot willen maken, of je in een kuil willen lokken, of je willen compromitteren, of of over je liegen, of.....

Daarover schrijven, zou een heel ander boek geven. Dat hebben we niet gedaan daar het boek Spreuken (OT) heel wat verstandige aanwijzingen geeft hoe je daar mee om moet gaan. Trouwens ook in het N.T. staat het nodige.

DIT boek wilden we schrijven over zaken, die je zelf in de hand hebt, besluiten die je zelf kunt nemen, actiepunten die je zelf kunt realiseren.

Zijn wij perfecte mensen, volmaakte leiders? Nee! We hebben eerlijk ook onze fouten verteld.

We hopen dat al onze ervaringen menig (beginnend) leider mag bemoedigen. We hebben ons heel kwetsbaar opgesteld door eerlijk over onze ervaringen en opinies te schrijven.

Iets leiden is mooi, maar soms ook heel moeilijk. Je betaalt er een prijs voor, daar het je hele leven verandert. Bovendien grijpt jouw leiding in in het leven van anderen.

En dat moeten we ons steeds opnieuw afvragen: wat is het effect? Wat werkt het uit?

Kleine dingen kunnen soms grote gevolgen hebben.

In ieder geval kunnen een hele serie fouten vermeden worden. Daarvoor is dit boekje prima te gebruiken.

T.z.t. hopen we een vervolg te schrijven

Moge dit boek een stimulans zijn voor goed leiderschap.

Leen en Ria La Rivière

P.S. Indien iemand staat naar het opzienersambt (leiderschap) dan begeert hij een voortreffelijke taak.

1 Tim 3:1-13:

Dit is een betrouwbaar woord: indien iemand staat naar het opzienersambt, dan begeert hij een voortreffelijke taak. Een opziener dan moet zijn onbesproken, de man van één vrouw, nuchter, bezadigd, beschaafd, gastvrij, bekwaam om te onderwijzen, niet aan de wijn verstaafd, niet opvliegend, maar vriendelijk, niet strijdlustig, of geldzuchtig, een goed bestierder van zijn eigen huis, die met alle waardigheid zijn kinderen onder tucht houdt; indien echter iemand zijn eigen huis niet weet te bestieren, hoe zal hij voor de gemeente Gods zorgen? Hij mag niet een pas bekeerde zijn, opdat hij niet door opgeblazenheid in het oordeel des duivels valle.

Evenzo moeten de diakenen waardig zijn, niet met twee tongen sprekende, niet op winstbejag uit, maar het geheimis des geloofs bewarend in een rein geweten.

Laten ook dezen eerst op de proef gesteld worden, om daarna als zij onberispelijk blijken, hun dienst te vervullen. Evenzo moeten (hun) vrouwen zijn: waardig, geen kwaadsprekers, nuchter, betrouwbaar in alles.

Diakenen moeten mannen van één vrouw zijn, hun kinderen en hun eigen huis goed bestieren.

Want zij, die hun dienst goed hebben vervuld, verwerven zich een ereplaats en veel vrijmoedigheid om te spreken door het geloof in Christus Jezus.

Voor contact, reacties spreekbeurten:
CONTINENTAL SOUND/CHRISTIAN ARTISTS
Postbus 81065, 3009 GB Rotterdam
Tel.010-4212592; 06 51384805 (Leen); 06 51241002 (Ria)

Leen La Rivière schreef de volgende boeken:

- 1975 **Kaf en koren** (3 edities)
- 1981 **Evangelisatieconcerten** (10 edities)^o
- 1985 **Revivals & music** (2 edities)
- 1986 **Finale** (4 edities), Bijbelse visie op muziek^o
- 1987 **Kunstig & koninklijk**, Bijbelse visie op creativiteit & kunst^o
- 1989 **Zei Ik dat het makkelijk was**
- 1990 **Nadenken**
- 1993 **De creatieve gemeente**^o
- 1994 **Het koninkrijk van daadkracht**^o
- 1995 **Pas-de-Deux**, Bijbelse visie op dans, beweging, theater^o
- 1996 **Het koninklijk en zijn gerechtigheid**^o
- 1997 **Lessen Leiders Leven** (samen met Ria La Rivière)^o
- 1998 **Megastories**
- 1999 **Op Weg**, Bijbelstudieboek^o
- 1999 **Klepel van de klok**^o
- 1999 **De kunst van het leven** (samen met Jan-Peter Balkenende en Roel Kuiper)^o
- 1999 **Millenniumverhalen = Megastories**
- 1999 **Overvloed, overdenkingen voor het CNV**
- 2000 **Megasongs**
- 2000 **Hoe het verder ging**
- 2002 **De gemeente en de publieke ruimte**^o
- 2003 **Gebeden**^o
- 2004 **Kunst en Creativiteit**, Bijbelse principes, deel 1 * ^o
- 2006 **Lofprijzing en Aanbidders**, Bijbelse principes, deel 3
- 2011 **Creatief Leiderschap**
- 2011 **Inspiratie en Visie**, overdenkingen voor CNV Vakmensen
- 2011 **De Boodschap**
- 2013 **Geloof in de Publieke Ruimte**
- 2016 **The Lectures**^o
- 2019 **Lessen leiders leven**, Copybook editie

^o= ook verschenen in het Engels

*=vertalingen van diverse boeken in het Bulgaars, Portugees, Frans, Duits, Italiaans, Slowaaks, Roemeens, Grieks, Spaans, Pools, Engels, Tjchisch, Hongaars.

Speciale waardering:

In 1999, op 11 oktober werd Leen geridderd voor zijn enorme bijdragen op het gebied van kunsten en cultuur en vakbeweging.

In november 2014 kreeg hij de Life Time Achievement Award van de Nederlandse christelijke muziekindustrie en media voor al zijn werk.

Ria La Rivière schreef de volgende boeken:

- 1989 **Zei Ik dat het makkelijk was?** (samen met Leen La Rivière)
- 1987: **Snippers** *
- 1991: **Snatters** *
- 1993: **Vrouwen vergaderen** (op verzoek van het CNV)
- 1995: **Snotters** *
- 1997: **Snuffes**
- 1997: **Lessen, leiders, leven** (samen met Leen La Rivière) *
- 1999: **Hoe het verder ging** (samen met Leen La Rivière)
- 1999: **Een scheur in je leven** *

*= vertalingen kwamen ook in het Engels uit

Speciale waardering:

Op 30 april 2003 werd Ria lid in de orde van Oranje-Nassau, vanwege haar enorme verdiensten op sociaal en cultureel terrein

AANVULLINGEN: Naar aanleiding van diverse reacties over achtergronden en verdere handvatten voegen wij een aantal hoofdstukken toe uit het boek **DE BOODSCHAP**.

Allereerst: **HET KONINKRIJK GODS en ZIJN GERECHTIGHEID, deel 1 : sociale actie en deel 2: politieke keuzes.** Het vertelt waarom leiderschap zich op Bijbelse gronden zich ook moet bezighouden met deze sectoren van de samenleving.
Dan een stuk over **RENTMEESTERSCHAP**. En dat heeft alles te maken met de **NAASTE**
Dan een analyse van **Gods Koninkrijk en zijn waardigheid**
Dat wordt gevolgd door een hoofdstuk over de **KERK**
Waardigheid zal beslist uitgesproken moeten worden en gehandeld moeten worden ten aanzien van vrouwen. Dus kunnen volgens het Koninkrijk van God vrouwen leiding geven? Het hoofdstuk: **Het Koninkrijk en vrouwen. Ik raad aan om na dit hoofdstuk nog eens hoofdstuk 29 over homosexualiteit te lezen. Deze broeders en zusters uit de lgbt gemeenschap horen er volledig bij**
Dan een hoofdstuk over de visie van het Koninkrijk op schoonheid en de kunsten: **Het Koninkrijk & schoonheid.**
Een groot gevaar voor Gods Koninkrijk is **corruptie**. Een hoofdstuk daarover
Dan **Hoe voer je actie?** Wijze lessen uit het leven van Mozes. Wijze lessen voor leiderschap
Daarna een hoofdstuk over **PUBLIEKE GERECHTIGHEID**. Hoe breng je e.e.a. in de praktijk. En we sluiten af met uitleg over een **GELIJK SPAN**. Door dat goed te begrijpen kun je in deze samenleving allerlei bedrijven en allianties aangaan.

28. *Het Koninkrijk & Gerechtigheid (1)* (Sociale actie)

*'Zoek eerst het Koninkrijk en Zijn gerechtigheid en al het andere zal u geworden.'*¹

Het Koninkrijk is voor een belangrijk deel herkenbaar aan het zoeken naar de Bijbelse gerechtigheid.
Zoeken we *Die* gerechtigheid? Jagen we ernaar? Oefenen we dat uit? Bijbelse gerechtigheid komt maximaal tot ons in de persoon Jezus Christus. Hij was *dé* gerechtigheid² en Hij sprak over de gerechtigheid. Hij is ook onze gerechtigheid (= verzoening met God). Door een persoonlijke relatie met Hem, door Hem na te volgen, door Zijn woorden in praktijk te brengen, geven we gestalte aan de gerechtigheid.
Het gerechtigheidsprogramma van Jezus komt maximaal tot ons in de Bergrede (zie Hoofdstuk 3). De Bergrede is een diep aansprekend getuigenis van de bewogenheid die God heeft met ons, de mensheid. De Bergrede sluit naadloos aan bij de 10 geboden en de oproep van vele profeten uit het Oude Testament, die spraken van het doen van recht, gerechtigheid, de zorg voor vreemdelingen, armen, wezen, zieken, weduwen, het in toom houden van geweldenaars en rijken. In het Nieuwe Testament wordt dat nog eens dunnetjes herhaald in de brief van Jacobus. Maar ook Jezus zegt een aantal hele heldere sociale zaken over het Koninkrijk:

'Wanneer dan de Zoon des mensen komt in zijn heerlijkheid en al de engelen met Hem, dan zal Hij plaatsnemen op de troon zijner heerlijkheid. En al de volken zullen vóór Hem verzameld worden, en Hij zal ze van elkander scheiden, zoals de herder de schapen scheidt van de bokken, en Hij zal de schapen zetten aan zijn rechterhand en de bokken aan zijn linkerhand. Dan zal de Koning tot hen, die aan zijn rechterhand zijn, zeggen: Komt, gij gezegenden mijns vaders, beërft het Koninkrijk, dat u bereid is van de grondlegging der wereld af. Want Ik heb honger geleden en gij hebt Mij te eten gegeven. Ik heb dorst geleden en gij hebt Mij te drinken gegeven, Ik ben een vreemdeling geweest en gij hebt mij gehuisvest, naakt en gij hebt mij gekleed, ziek en gij hebt mij bezocht; Ik ben in de gevangenis geweest en gij zijt tot Mij gekomen. Dan zullen de rechtvaardigen Hem antwoorden, zeggende: Here, wanneer hebben wij U hongerig gezien en hebben wij U gevoed, of dorstig en hebben wij U te drinken gegeven? Wanneer hebben wij U als vreemdeling gezien en hebben U gehuisvest, of naakt, en hebben U gekleed? Wanneer hebben wij U ziek of in de gevangenis gezien en zijn tot U gekomen? En de Koning zal hun antwoorden en zeggen: Voorwaar, Ik zeg u, in zoverre gij dit aan één van deze mijn minste broeders hebt gedaan, hebt gij het Mij gedaan. Dan zal Hij ook tot hen, die aan zijn linkerhand zijn, zeggen: Gaat weg van Mij, gij vervloekten, naar het eeuwige vuur, dat voor de duivel en zijn engelen bereid is.

Want Ik heb honger geleden en gij hebt Mij niet te eten gegeven, Ik heb dorst geleden en gij hebt Mij niet te drinken gegeven; Ik ben een vreemdeling geweest en gij hebt Mij niet gehuisvest, naakt en gij hebt Mij niet gekleed, ziek en in de gevangenis en gij hebt Mij niet

bezocht. Dan zullen ook zij Hem antwoorden en zeggen: Here, wanneer hebben wij U hongerig gezien, of dorstig, of als vreemdeling, of naakt of ziek, of in de gevangenis, en hebben wij U niet gediend?

Dan zal Hij hun antwoorden en zeggen: Voorwaar, Ik zeg u, in zoverre gij dit aan één van deze minsten niet gedaan hebt, hebt gij het ook aan Mij niet gedaan. En dezen zullen heengaan naar de eeuwige straf, maar de rechtvaardigen naar het eeuwige leven.³

Door de minsten zo te behandelen geven wij hen een nieuwe waarde als mens. Naar mijn mening is dit één van de kernpunten van het Koninkrijk.

Gerechtigheid is niet alleen een religieuze ervaring (de verzoening van Jezus), maar is ook heel concreet en heel praktisch.

En hier beginnen de problemen. In mijn boek *Nadenken*⁴ riep ik op tot het opnieuw overdenken, doordenken van vele maatschappelijke problemen, van belang daar men zich in b.v. evangelische kringen concentreert op persoonlijke geloofsopbouw en de concrete actie van het geloof zich vaak beperkt tot evangelisatie, zending en hulpverlening aan druggebruikers e.d.

De Bijbelse oproep tot actie is veel groter en weidser en omvat *ieder terrein* van ons leven! En bestrijkt ook het sociaal, economische, het maatschappelijke en politieke bestel.

Een eerste stap is actie in persoonlijke kring. Daar horen de werken van barmhartigheid opnieuw vorm te krijgen.

Ons getuigenis is juist hoe we zijn en leven en juist niet ons verbale geweld à la 'Jehova's getuigen'.

Een tweede stap is actie van de kerkelijke gemeente: organisatie van diaconaat. Dit is een eerste vorm van structurele hulp voor de armen, mishandelden, hulpbehoevenden. Paulus riep hier toe op.

Een derde stap is georganiseerde actie t.a.v. misstanden. Veel problemen zijn niet incidenteel (voor een incidenteel probleem kun je een actiegroep oprichten), maar structureel.

Wat doe je aan structurele problemen om zo gerechtigheid gestalte te geven?

Christenen hebben door de eeuwen heen daar een paar antwoorden op gevonden.

In de middeleeuwen werden de gilden opgericht. Binnen zo'n gilde was er zorg, opleiding, bescherming. Sommige gilden waren voorlopers van de vakbeweging.

De Franse Revolutie maakte korte metten met de laatste restanten van de gilden, ook de kerk leed enorm onder de Franse revolutie. Het bracht geen vrijheid, eerder grotere tegenstellingen en verpaupering. Daarna waren er in de 19e eeuw geen tegenkrachten om het kapitaal en de industriële revolutie in banen van gerechtigheid te leiden. Iedereen kent de afschuwelijke uitwassen van het industrieproletariaat. Is het vreemd dat Marx zoveel aandacht kreeg? Het misbruik van mannen, vrouwen en kinderen was een aanklacht. Het is te begrijpen dat ca. 100 jaar geleden christenen deze structurele misstanden begonnen

aan te pakken. Mijlpalen waren het eerste sociale congres onder leiding van Abraham Kuyper en de encycliek Rerum Novarum. De christenen wilden geen revolutie maar verandering via bijbelse lijnen van gerechtigheid: Geen bommen gooien, machines vernielen, maar in overleg (dat was en is nog steeds een stukje getuigenis) werken aan de invulling van de bijbelse opdracht hoe te zorgen voor de armen, hoe te werken aan de afschuwelijke mensonterende arbeidsomstandigheden, verpaupering, enz. Vele evangelische hulporganisaties die prostitutie, drankmisbruik, etc. bestreden, begonnen hun zegenrijke werk ook in die tijd.

In wezen is de christelijke vakbeweging niets anders dan de georganiseerde vorm om structurele problemen aan te pakken.

Wat waren 100 jaar geleden de belangrijkste punten:

- maatschappijvernieuwing;
- mondig maken van de werknemers;
- belangenbehartiging.

Dit zou bereikt moeten worden via overleg en pas in de laatste plaats via staking.

Heel veel is bereikt via de vakbeweging en de fantastische inzet van vele oprechte christenen kan over deze 100 jaar alleen maar geroemd worden.

In sommige evangelische en reformatische kringen wordt wel eens met een boogje om de christelijke vakbeweging heengelopen. Hoe kan dat?

- Soms zijn er misvattingen b.v. 'het gaat bij de vakbeweging alleen maar om hebzucht, macht, revolutie, staking'.

- Soms beseft men niet dat de christelijke vakbeweging vanuit een zeer evangelisch elan is geboren en dat klinkt na 100 jaar nog steeds door.
- Soms vergeet men dat je structurele problemen niet individueel kunt oplossen. Samen, met elkaar heb je de mogelijkheid om te getuigen van de gerechtigheid en er in concrete actiepunten vorm aan te geven.
- Soms denkt men dat de vakbeweging in onze tijd niet meer nodig is. Dit laatste staat volledig haaks op de werkelijkheid.

Helaas, ook al zijn vele afschuwelijke misstanden verdwenen, vele andere problemen zijn ervoor in de plaats gekomen:

- de enorme hoeveelheid werklozen, arbeidsongeschikten;
- de nieuwe armen, kansarmen;
- de vele vreemdelingen binnen onze poorten;
- vluchtelingen;
- zorg voor de Schepping van God (milieu).

De christelijke vakbeweging vertaalt dat in een paar richtinggevendende noties, die beleid en acties vormgeven:

- rechtvaardigheid;
- vrijheid;
- rentmeesterschap;
- verantwoordelijkheid;
- duurzaamheid;
- participatie;
- solidariteit.

Het heeft zin de CNV-literatuur hier eens over na te lezen. Iedere christen: evangelisch, reformatorisch, katholiek zal ontdekken hoe integer de oproep van de 10 geboden, de Bergrede, de oproep van de profeten heel

concreet en praktisch zijn uitgewerkt in deze basisstukken.

Zelf komend uit een christelijke traditie die op afstand bleef van de vakbeweging, kan ik na gedegen studie en afweging alleen maar stellen: Ja, de christelijke vakbeweging is Bijbels te onderbouwen, nodig en noodzakelijk en van nieuw groot belang nu we de grote problemen van de 21e eeuw moeten aanpakken.

Het helpt niet je op te sluiten in je eigen kerk als fort. Het helpt ook niet om van Europa een 'onneembaar fort' te maken.

De grootste uitdaging ligt voor ons: hoe vertalen we het verhaal van de barmhartige Samaritaan in onze directe leefomgeving, in ons werk, in onze arbeidsvoorwaarden, in onze plaats, in de landspolitiek, in Europa, mondiaal. Het ambt van alle gelovigen legt de verantwoordelijkheid in onze eigen handen, mijn hand. En daarmee moet ik wel gaan handelen. Dus bidden, nadenken, bespreken, beleid vormen, actiepunten ontwikkelen, processen beïnvloeden, keuzes maken, stemmen.

1. Matt. 6:33
2. Joh. 16:8-10; Rom. 3:22; 2 Cor. 5:21; 2 Petr. 1:1
3. Matt. 25:31-46
4. Nadenken © 1990, Uitgave Continental Sound/Christian Artists

29. Het Koninkrijk & Gerechtigheid (2) (Politieke keuzes)

*'Uw Koninkrijk kome, Uw wil geschiede gelijk in de hemel, also ook op aarde.'*¹

Ik kom vanuit een achtergrond, waar niet gestemd werd. Politiek, stemmen etc, dat werd geassocieerd met macht, overheersing, dwang, goedkope compromissen (in plaats van standvastigheid) en toppunt van wereldgelijkvormigheid.

Als wedergeboren christen was politiek het laatste wat je zou doen. Nee *'gij geheel anders, gij hebt Christus leren kennen'*.² Dus je sloot je af voor deze boze buitenwereld, je was een heilige elite. En waren er problemen langs de weg, dan ging je net als de arrogante priester en Leviet in het verhaal van de Barmhartige Samaritaan³ langs de andere kant van de weg, want jouw discussies waren zoveel hoger, heiliger als 'dat aardse' want tenslotte overdacht je het karakter van God, de Verlossing, Zijn wederkomst, je toewijding. Dus vuile handen maken? Nee...

Zo denkend had ik niet in de gaten dat juist de persoon (Samaritaan) waarop de Joden zo neerkeken de moed had vuile handen te maken om het probleem op te lossen.

En wat zegt Jezus? Wil je God liefhebben boven alles en je naaste als jezelf, doe dan als die Samaritaan, want hij toonde barmhartigheid in actie!

Wat hield ik mezelf boven alles verheven met mijn redenatie 'omdat Jezus geen politieke partij heeft opgericht, moeten we nu ook geen politiek bedrijven'. Hoe dom en oppervlakkig dacht ik.

Inderdaad was Zijn Koninkrijk niet van deze wereld, zoals Jezus zei tegen de machthebber van zijn tijd Pilatus. Die kon alleen maar cynisch zeggen 'wat is waarheid'.⁴ En vanuit zijn politieke keuzes, liet hij Jezus kruisigen. (Terwijl Jezus juist *de weg, de waarheid en het leven* is.) Desondanks wilde Jezus wel dat Zijn volgelingen *in* deze wereld zouden leven en in ieder aspect 'zout' en 'licht' zouden zijn, alleen zonder *van* deze wereld te zijn, (dat is vol van de geest van de wereld b.v. hebzucht, jaloersheid, naijver, kwaad, roddel, benadelen, oneerlijk zaken-doen⁵ etc.)

De discussie met Pilatus over macht⁶ was wel terdege een politieke discussie.

Lees eens terug het gedeelte van de Bergrede (zaligsprekingen).

Dat stuk is dynamiet, dat is pas een oproep en uitdaging. Dat stuk is het sociaal, politieke en economische programma van Jezus' Koninkrijk, dat via ons zijn uitwerking heeft in het hier en nu.

Nu wordt wel eens gesteld dat die Bergrede alleen maar 'Verkondiging' is. Dan nog steeds roept het ons heel praktisch op tot daden. Geen daden die vrome niemandalletjes zijn, maar daden die de Bergrede omzetten in de vraagstukken van gerechtigheid. Een gerechtigheid die niet alleen theorie is, maar het DOEN van gerechtigheid. Dat doen is bovendien gebaseerd op de uitwerking van het begrip 'naastenliefde', dat is voor die ander iets doen of

samen met die ander iets doen.

Het doordenken van die oproep brengt het Koninkrijk tot daadkracht.

Hoe ging het in de eerste eeuwen? Allereerst maakte Paulus gebruik van zijn burgerrechten, ook dat was een politieke keuze! Ook Jacobus neemt sociaal en politiek scherp stelling.⁷ Leest men de kerkvaders en de N.T. brieven, dan blijkt al snel dat echt niet alleen de slaven en het plebs het Evangelie aannamen, het was ook de middenstand: ambachtslieden, boeren, vissers, kooplui en al na de eerste eeuw zijn er ook de nodige christenen onder bestuurders, soldaten, etc. Zelfs waren er gelovigen binnen de familierelatie van de Caesars en de Senaat.

Het had een vreedzame revolutie kunnen worden, maar Caesar besloot dat hij God was, met de verplichting aan alle burgers dat te erkennen. Weigering leidde tot vervolging. Maar liever als Sadrak, Mesak en Abednego in de vurige oven, dan te knielen voor een afgod. Jammer dat het uit de hand liep, desondanks was het bloed van de martelaren (met hun moed en waardigheid) het zaad van de kerk. De moed te kiezen voor en te leven en te sterven voor de idealen van het Koninkrijk was ook een politieke keuze (dus het niet erkennen van Caesar als 'Heer') die velen imponeerde.

Tenslotte leidde e.e.a. tot een totaal andere situatie.

Christenen maakten dus keuzes, die wel terdege een grote politieke invloed hadden. Dat sloeg tenslotte door in de situatie dat de kerk van de middeleeuwen ook wereldse macht moest hebben en de controle op de staat moest hebben.

Dat leidde ook tot niets.

Uit de geschiedenis blijkt dat de staat de kerk niet moet controleren, evenmin moet de kerk de staat controleren. Maar christenen zitten in beide terreinen. Beide terreinen hebben elkaar trouwens veel te zeggen, want op beide terreinen moet gezocht en doordacht worden wat identiteit is en hoe vanuit die basis normen, waarden en cultuur gevormd worden.

Wat was ik vroeger blind. Ik las zo makkelijk over Bijbelse voorbeelden heen van de mannen Gods die politieke verantwoordelijkheid droegen en integer werk leverden tot zegen van een volk (en niet eens in deze zin alleen Gods volk).

Voorbeelden:

- Jozef, brengt het zelfs tot onderkoning van Egypte. Ook als hij weg kan, blijft hij op zijn positie.
- Daniël, topadviseur van de koningen van Mesopotamie, nu te vergelijken met minister.
- Sadrak, Mesak en Abednego te vergelijken met commissaris van de koningin c.q. gouverneur.
- Mordechai, vertrouwensman van de koning van Perzië vgl ministersfunctie.
- Nehemia (eerst hoge positie aan het hof in Perzië, later gouverneur van Judea).
- En niet te vergeten de Richteren van het oude volk Israël. Ze waren geestelijke en politieke leiders.
- Opmerkelijk is dat zelfs de heidense potentaten Kores en Nebukadnessar dienaren van God waren met hun politieke beslissingen.⁸
- Apart wil ik vermelden dat de oude profeten ook een aantal politieke uitspraken deden. Een hele belangrijke is

van Ezechiël waar hij in hoofdstuk 32 de vloer aanveegt met de leiders van het volk. Maar over de hoofden van zijn volk spreekt hij iedere politieke leider aan hoe zij behoren om te springen met het volk. John Smith zei eens dat dit hoofdstuk verplicht voorgelezen zou moeten worden bij de opening van ieder parlementair jaar in het parlement. De misbruik van macht, van een positie wordt hier glashelder aan de kaak gesteld.

De hele geschiedenis tot op heden zijn er christenen geweest, die zich integer hebben ingezet in de politiek. Persoonlijk vind ik de meest aangrijpende de evangelical William Wilberforce die 200 jaar geleden zo lang in het Engelse parlement actie voerde om de slavernij afgeschaft te krijgen. Dit lagerhuislid slaagde! Vanuit zijn geloof was hij bovendien een groot filantroop die waar mogelijk barmhartigheid praktiseerde.

Hoe ik het ook wend of keer, hoeveel jaren ik mijn stellingen doordacht, het bracht mij steeds tot de conclusie dat je je als christen niet aan de politiek mocht onttrekken, ook dat is het domein waar gerechtigheid uitgeoefend moet worden. Politiek is niets anders dan de hoeveelheid regels die je afspreekt om de samenleving te laten functioneren.

Doordenk je de Boodschap van het Koninkrijk dan zit daar alles in om in actie te komen voor een rechtvaardige samenleving. Van je geloof loopt dus een directe lijn naar de inbreng van een christelijke levensvisie/wereldbeeld, afwegingen, keuzes.

Grappig genoeg spelen bij de inrichting van de staat dezelfde afwegingen als bij een vakbond: n.l. de vragen van gerechtigheid, solidariteit, barmhartigheid, naastenliefde.

En wat betekent dat dan praktisch qua wetgeving t.a.v., strafmaat, buitenlands beleid, binnenlands beleid, onderwijsbeleid, subsidiebeleid, cultuurbeleid, mediabeleid, gezondheidszorg, nieuwe armen, kanslozen, etc.?

In een veranderd politiek landschap, ook door grote internationale veranderingen, zijn vele vragen weer uiterst actueel!

De vraag die ik mij stelde: Wat heeft het Koninkrijk met de politiek te maken, wordt beantwoord met Jezus' antwoord: doe als de Samaritaan: durf de handen uit de mouwen te steken; zet je in en trek je niet terug.

Wat zijn mogelijkheden voor politieke actie voor christenen?

Er ligt natuurlijk een heel scala om tot een positieve invloed te zijn:

- stemgedrag;
- lid worden;
- deel nemen aan studietoelagen, kieskringvergaderingen;
- deel nemen aan bestuursopleidingen;
- gemeenteraadslid;
- commissies bemannen;
- landspolitiek (Tweede Kamer, Eerste Kamer);
- etc.

Daarnaast is er nog een rol voor christenen b.v. in de plaatselijke politiek, zonder je gelijk politiek te binden. B.v. als de gemeenteraad een beslissing wil nemen die strijdig is met de gerechtigheid, dan actie voeren (handtekeningactie, petitie, gesprekken). De kerk kan hierbij

facilitair optreden.

Laten we dit alleen doen als het doel alleen tot nut of zegen is, b.v.:

- stel dat men jongerenhonden, kinderspeelplaatsen, skatebanen, voetbalveldjes, e.d. wil sluiten: kom in actie;
  - acties voor veiligheid, milieu e.d.;
  - actie voor opvang en integratie van minderheden e.d.
- Ook hierin mogen onze persoonlijke daden een lichtend licht zijn.

1. Uit het 'Onze Vader', Matt. 6:10
2. Ef. 4:20
3. Luc. 10:25-37
4. Joh. 18:36-38
5. Gal. 5:19
6. Joh. 19:10-11
7. Jac. 2:6
8. Jes. 44:28; Jes. 45:1 (Kores wordt hier zelfs Gods gezalfde genoemd!) Jer. 27:6-8

15. Rentmeesterschap

In christelijke politieke kringen en christelijke sociale kringen is het begrip 'rentmeesterschap' erg belangrijk. Waarom?

Het 'rentmeesterschap' blijkt één van de belangrijkste pijlers van gerechtigheid te zijn n.l. de wijze waarop en waartoe wij alles beheren en besturen.

Allereerst de schepping.¹ God plaatste deze in de handen van de mensen om die te bewerken en te bewaren.

Dan vergelijkt Jezus het Koninkrijk van God met iemand, die toen hij op reis moest, *zijn bezit* aan deze slaven toevertrouwde.² De één kreeg vijf talenten, de andere twee en de derde één talent (behoorlijk grote bedragen). De eerste twee wisten 100% erbij te verdienen. De derde begroef het. En deze persoon werd daarvoor veroordeeld. Waarom? Omdat hij geen goed rentmeester was geweest. Hij was niet trouw geweest aan zijn opdracht. Het opmerkelijke in dit verhaal vind ik, dat de eigenaar *niet* had gezegd hoe ze ermee moesten werken. Hij had zijn slaven de absolute creatieve vrijheid gegeven. Het Koninkrijk van God is trouwens zo belangrijk dat we er alles voor over mogen hebben.³

Het belang van het goed beheren en vrucht geven blijkt ook uit een andere gelijkenis n.l. die van de onrechtvaardige pachters (beheerders).⁴ Deze onrechtvaardige pachters wilden zich het bezit toeëigenen, gingen op een vreselijke manier om met de slaven en vermoordden tenslotte de erfgenaam en weigerden op

1. Gen. 2:15
2. Mat. 25:14-30
3. Mat. 13:44-45; Luc. 12:33
4. Mat. 21:33-41

tijd de huur c.q. vruchten af te dragen. Dat deze pachters veroordeeld werden, zal duidelijk zijn.

*'Dient elkander, een ieder naar de genadegave, die hij ontvangen heeft, als goede rentmeesters over de velerlei genade Gods.'*⁵

Er is geen verschil tussen natuurlijke gaven, geestelijke gaven⁶, bezit, zaken doen, zorg voor arbeiders, mensen in nood, bestuur, de natuur, enz. Over alles en in alles moeten wij goede rentmeesters zijn, als dienaren die erop uit zijn, dat iedereen en alles tot wasdom en ontplooiing komt.⁷

Van koffiezetten tot landsbestuur; van kunst tot de waterhuis-houding; van plaatselijke politiek tot massa-media; van gezin tot ziekenzorg; van onderwijs tot de liturgie: alles heeft te maken met goed rentmeesterschap. Je hieraan onttrekken of alles op zijn beloop laten, zal door de Heer veroordeeld worden als begraven van talenten.

Gerechtigheid is het rentmeesterschap in iedere levenssfeer op te pakken en te gaan uitoefenen. Het resultaat kan alleen maar een waardevolle, boeiende, zinvolle, inspirerende, uitdagende, sociale, menswaardige samenleving zijn met echte ontplooiing.

5. 1 Petr. 4:10

6. 1 Kor. 4:1-2

7. Mat. 24:45-51

Wie pakt de uitdaging op? vgl. Luc. 12:42: *'En de Heer zeide: Wie is dan de trouwe, de verstandige rentmeester, die de heer over zijn bedienden zal stellen om hun op tijd hun deel te geven?'*

18. Naaste

*'Maar hij wilde zich rechtvaardigen en zei tot Jezus: en wie is mijn naaste?'*¹

Hoe menselijk is het en hoe vaak doen we het niet: ons verschuilen achter schijnargumenten en spitsvondigheden. We vragen:

– Wie is mijn naaste?

– Wat is waarheid?

– Is er wel een God en gebod?

De lijst vragen is lang. Graag houden mensen zich met deze vragen bezig. En ondertussen doet men niet, wat men had kunnen doen. Het verschuilen achter zogenaamde legitieme rechtvaardige vragen wordt dan tot ongerechtigheid. We zien dat in de politiek gebeuren, we zien dat bij onderhandelingen tussen werkgevers en vakbonden, we zien het binnen bedrijven gebeuren, ach op zoveel plekken.

Het bijbelcitaat is de opmaat tot het verhaal van de barmhartige Samaritaan. Jezus vertelt dan dat verhaal om duidelijk te maken wat naastenliefde is.² Die daad van zorg werd niet gedaan door een religieus-educatief leider of een artistiek-zakelijk leider, maar notabene door iemand waarop de samenleving neerkeek (in de Nederlandse context een moslim-zigeuner). Jezus zegt dan: 'Ga heen, doe gij evenzo'³: gerechtigheid in actie.

Die praktische gerechtigheid, het betonen van die barmhartigheid kwam ergens vandaan. De vragensteller aan het begin van dit hoofdstuk begon n.l. met eerst te vragen: 'Wat moet ik doen om

1. Luc. 10:29

2. Luc. 10:30-37

3. Luc. 10:37

het eeuwige leven te beërven?⁴ Jezus vraagt dan aan deze persoon: Wat staat er in de wet? En die persoon weet dat prima te verwoorden: *'Hij antwoordde en zeide: Gij zult de Here, uw God liefhebben uit geheel uw hart en met geheel uw ziel en met geheel uw kracht en met geheel uw verstand, en uw naaste als uzelf.'*⁵ Het moet Jezus duidelijk zijn geweest, dat de discussie alleen maar theorie was. Wat die persoon niet deed was het *echt geloven en er dus naar handelen*. Jezus zegt dus heel opmerkelijk: *'Doe dat en gij zult leven.'*⁶

Geloven en doen!

Wat? De samenvatting⁷ van de wet, de profeten (met als kern de 10-geboden) wordt verwoord in: Heb God lief met je hart, verstand en daden. Vanuit deze verticale verhouding is het alleen maar mogelijk datzelfde horizontaal (t.a.v. de 'naaste') te doen.

Alleen deze sterke innerlijke overtuiging geeft de mogelijkheid tot sociale, barmhartige acties, tot een menswaardige samenleving, waarin recht en gerechtigheid heersen. Zonder visie verwildert het volk.⁸ Zonder geloof stopt de motor van barmhartigheid, sociale actie, verantwoordelijkheid en gerechtigheid en grijnst ons een grauw landschap van puur pragmatisme toe.

Waar en hoe moeten we beginnen? Met de zaken die voor de hand liggen, die het 'naast' zijn.

4. Luc. 10:25

5. Luc. 10:27

6. Luc. 10:28

7. zie ook o.a. Mat. 22:34-40; Rom. 9:8-10; Gal. 5:14; Jak. 2:8

8. Spr. 29:18

30. Het Koninkrijk & Zijn Waardigheid

Ik blijf maar terugkomen op de Bergrede (zie Hoofdstuk 3), wat er ook uitspreekt is een enorm respect, een unieke waarde die God geeft aan de mensen en aan bepaalde acties. Je wordt er gewoon stil van. Trouwens als je het leven van Jezus bekijkt, dan word je zeer getroffen hoe Hij waarde geeft aan kinderen, vrouwen en zelfs buitenlanders.

Wat een lichtend voorbeeld. Ja, het Koninkrijk is een Rijk van waardigheid, dat door ons heen mag stralen naar anderen.

Die waardigheid vertaalt zichzelf direct in waarden b.v. de vruchten van de Geest (zie Hoofdstuk 15, 18, 22). Vruchten groeien, met andere woorden, het mag wat tijd kosten dat ons leven getransformeerd wordt van onze egocentriciteit naar de waarden van het Koninkrijk. Wat een innerlijke rust geeft dat om niet meer door jezelf (of anderen) voortgejaagd te worden. Vanuit Gods hand mag je eindelijk je eigen leven leiden, een leven met nieuwe normen.

Want vanuit die waarden loopt de lijn door naar de normen die we willen hanteren voor onszelf, je leven met anderen, de samenleving. Ware normen blijken dan toch rechtstreeks ontleend te zijn aan het Evangelie. Hoe praktisch blijkt ook hierin het Koninkrijk te zijn.

Die Evangelische normen en waarden geven je een nieuwe identiteit. Identiteit is, hoe je bent (de feitelijkheden) dat is wat anders dan hoe je je voelt over jezelf (gevoelens en beeldvorming moeten onderworpen zijn aan je geloof en je daden). En dit nieuwe bewustzijn geeft je een oase van rust temidden van turbulente tijden, doordat je weet 'wie je mag zijn in Christus'.¹

En in deze oase van rust, die je mag zijn, is opeens weer ruimte om te genieten, om te leven, om creatief te zijn, om plezier te hebben, om te lachen en om te huilen. Hoe rijk, diep, groots en goed is dan het leven aan de hand van God, het leven van het Koninkrijk.

Ja, het Koninkrijk transformeert ons tot mensen met een koninklijke waardigheid, die mij als mens een nieuwe waarde geeft.²

1. 2 Cor. 5:17; Gal. 2:16; Gal. 3:26,28; Gal. 5:6; Filip. 4:19; Filip. 2:5; Ef. 3:6; Ef. 2:10; 2 Tim. 1:13
2. Zie ook de passage uit Matt. 25:31-46, zorg voor de minsten.

31. Het Koninkrijk en de Kerk

Nergens staat geschreven dat de manifestatie van het Koninkrijk de kerk zou zijn. Dus moeten we voorzichtig zijn hoe we de waarde van de gemeente bepalen. Jezus zelf zei niets over het vormen van geloofsgemeenschappen, Hij droeg ons alleen maar op om het Evangelie van het Koninkrijk uit te dragen en uit te leven.

De apostelen noemen wel het bestaan van diverse kleine (huis) gemeenten (de oerkerk) en een enkele grotere gemeente.

En als men er over nadenkt is het samenkomen als gemeente een logisch iets, immers hier is een plek waar men onderricht kan worden in de Bijbel en mag men tezamen God eren (liturgisch aspect). Een gemeente heeft ook de nodige sociale aspecten (vluchthonk), of hele belangrijke transcendente aspecten (vergiffenis ontvangen en geven).

Wat is voor mij een kerk?

De 'ideale' gemeente wordt naar mijn mening prachtig beschreven in de Corinthebrief.¹

'Telkens als gij samenkomt, heeft ieder iets: een psalm of een lering of een openbaring of een tong of een uitlegging; en dit alles moet tot stichting geschieden.'

Uit dit vers blijkt dat deze bijeenkomst een hele creatieve is.

Geen one-man show, maar bijdragen van verschillende

kanten. Hoe ver staat dit soms af van onze huidige kerken. Waarom verlaten jongeren onze kerk, kan het niet zijn omdat zij geen bijdrage kunnen leveren, omdat wij hun creativiteit en gaven niet benutten?

En waarom zouden de jongeren, of gemeenteleden geen bijdrage kunnen leveren? Waarom kunnen zij niet meedenken en meebidden over liturgie, lezing, preek, muziek? En waarom zou de gemeente geen creatieve gemeente kunnen zijn met veel muziek (van klassiek tot reli-rock), met dans, mime, drama en beeldende kunsten? Een gemeente waar de gaven gaan functioneren (geestelijke en creatieve), zal een groeiende gemeente zijn², een gemeente met een Woord voor de wereld, een Woord dat velen opnieuw aantrekt: het Evangelie van het Koninkrijk.

En dat betekent tevens: ook praktische werken van het Koninkrijk: diaconaat, hulpverlening, ook dit is een bijbels getuigenis.

1. 1 Cor. 14:26

2. Zie mijn boek:

'de Creatieve Gemeente' © 1993 Continental Sound/
Christian Artists.

27. Het Koninkrijk & Vrouwen

Door de zondeval ging de bedoelde harmonie verloren: tussen God en de mensen, tussen mensen en de natuur en tussen man en vrouw. Misbruik, manipulatie, strijd om de macht kwam.¹ Niet de goddelijke manier van dienen heersen, maar brute macht. Niet werken vanuit geestelijke autoriteit maar autoritair.

Toch was het de bedoeling dat man en vrouw, hoe verschillend ook, gelijkwaardig hun leven zouden leiden en samen zouden *heersen en de schepping bewaren*.² Er wordt wel eens geroepen dat de Bijbel juist het boek is, dat vrouwen onderdrukt en emancipatie tegengaat. **Niets is minder waar.**

De hele Bijbelse geschiedenis door heeft God, ondanks de zondeval, vrouwen tot ieder ambt geroepen:

- *Leiding van het volk Israël* uit de slavernij in de vrijheid:

Mirjam was lid van het leiderschapsteam (Mozes, Aäron en Mirjam).³

- Na de verovering van het Beloofde Land werden de stammen geleid door *Richteren*. Eén was een vrouw: Debora.⁴

- *Koninklijke waardigheid*: Ester was koningin en redde door haar optreden haar volk.⁵

- *Zaken doen*: De vrouw in het spreukenboek is geen degelijk 'tutje' maar een hardwerkende tante, die succesvol was in zaken.⁶

- *Romantiek*: In het lied der liederen (het Hooglied) wordt

de opwindende schoonheid van een vrouw bezongen en het prachtige gelijkwaardige liefdesspel van vrouw en man. Gods Woord vindt romantiek ook van belang! Van elkaar genieten en elkaar laten genieten is wat anders als elkaar 'gebruiken'.⁷

- *Zorg*: Er wordt gesproken over het zijn als 'een moeder Israëls'⁸ het toppunt van zorg en inzet.

- Israël was een schitterende jonkvrouwe⁹, maar gedroeg zich helaas als een goedkope hoer.

- *Overgave*: Maria¹⁰, de moeder van Jezus is het toppunt van overgave. In die tijd was zomaar zwanger worden de grootste schande die je je kon voorstellen. Alle geslachten zullen haar eren.

- *Profeten*: Een profeet was zo mogelijk het hoogste geestelijke ambt, het dichtst bij God. Mirjam was profetes.¹¹ Anna was profetes.¹² Ook de dochters¹³ van Philipppus waren profetessen. Zij spraken dus en gaven ook onderricht. Debora was profetes¹⁴, Chulda was profetes¹⁵, Hanna was profetes.¹⁶

- *Rondreizende evangelisten*: Aquila & Priscilla¹⁷ waren een rondreizend echtpaar, die de gemeenten opbouwden. Dat haar naam zo genoemd wordt, geeft aan dat ze een duidelijke taak had.

- *Voorgangers*: Er waren ook vrouwelijke voorgangers, zo blijkt uit het slot van een paar brieven: '*Nymfa en de gemeente bij haar aan huis.*'¹⁸ '*Claudia en alle broeders laten u groeten.*'¹⁹ '*De oudste aan de uitverkoren vrouw.*'²⁰

- *Volgen van Jezus*: Het was in die tijd, in die culturen (en eigenlijk nog steeds) hoogst ongepast als vrouwen met mannen meereisden of nareisden. Jezus maakt er geen probleem van. Hij gaf vrouwen echte waarde. '*Er was een hele groep vrouwen die Jezus volgden.*'²¹

- *Leiderschapsteam N.T.*: Ook Paulus heeft in ieder geval één keer een vrouw meegenomen in zijn zendingsteam, zo blijkt uit een opmerking. Hij zegt trouwens dat andere apostelen dat af en toe ook wel deden.²²

- *Respect & Waarde*: Jezus brak op verschillende plaatsen volledig met culturele opvattingen en traditie:

1. Hij sprak (eerst alleen) notabene met een Samaritaanse(!) vrouw.²³

a. Je ging niet om met Samaritanen als Jood zijnde.

b. Je sprak niet alleen met vrouwen. De manier zoals Jezus haar benadert is bijzonder respectvol.

2. Hij honoreerde het geloof van een heidense vrouw. (Als Joodse rabbi ging je echt niet om met heidenen.)²⁴

3. De vrouw die op overspel betrupt was²⁵ (waarom hadden ze ook de man niet meegenomen? Dat hij er niet bij was, toont naar mijn mening aan dat het set-up was, waarbij in opdracht van de farizeeërs een man een situatie of een zwakheid van die vrouw misbruikt had), werd door Jezus niet veroordeeld. Hij bleek alle begrip te hebben voor menselijke zwakheden. Alleen: ga heen en zondig niet meer. Hij herstelde haar eigenwaarde.

4. Hoeren en tollenaars²⁶ (de outcast van die cultuur) waren voor Hem echte mensen, met wie Hij graag omging, feest mee vierde, Hij at en dronk zelfs met hen (en brak ook hierin met de cultische regels).

5. Aan het kruis, vroeg Hij zijn discipel Johannes, voor zijn moeder Maria te zorgen.²⁷ Nu Jezus er niet meer zou zijn, zou een weduwe de honger dood kunnen sterven als er geen kinderen waren om voor de moeder te zorgen.

6. Moeders met kinderen waren bij Hem welkom.²⁸

7. *Rechtspositie*. Een vrouw kon je niet zomaar dumpen, Jezus zegt²⁹ scherpe dingen over vrouwen zomaar wegzenden en scheiden. Hij wijst er trouwens op hoe het

in den beginne was: man en vrouw gelijk!

8. *Dienen*: In een huwelijk ben je niet zomaar de baas: als man hou je van de vrouw, en de vrouw van de man.³⁰ De z.g. sterke man moest heel goed voor zijn vrouw zorgen.³¹ Zoals God voor de gemeente zorgt, zo moet de man de vrouw dienen.³² De man moet als een priester in het gezin zijn (dat is geen paus spelen, maar voorgaan in geestelijk inzicht, verzoening brengen, tegenstellingen overbruggen, jezelf opofferen, dus een voorbeeld zijn en geen dictatorschap). Priester schap is ook een geestelijke paraplu zijn, waaronder de ander zich juist kan ontwikkelen.

- *In Christus³³ is noch man, noch vrouw!* Met andere woorden: Door het geloof en de Boodschap van het Koninkrijk komt alles weer terug in de oorspronkelijke scheppingsbedoeling. Het evangelie is dan ook de boodschap van de gelijkwaardigheid van man en vrouw.

- *Rechtsbescherming*: In de oude culturen telden vrouwen niet. Des te opmerkelijker is het dan dat in de wetboeken van Mozes de vrouw een duidelijke rechtspositie kreeg. Ze kon bezit hebben; ze kon erven, de familienaam in stand houden, ze kon niet door een vervelende man zomaar weggestuurd worden. Bij geruchten van overspel moest serieus de zaak onderzocht worden. En werd een ongehuwde jongedame door een vent gepakt, dan zat hij eraan vast. Ook wat deze wetsregels³⁴ betreft had de vrouw een enorme bescherming, die schril afstak t.a.v. de culturen van die tijd, die bol stonden van vrouwenmisbruik, incest, tempelprostitutie, vrouwenoffers, vruchtbaarheidsriten, kinderooffers, enz., enz.

- De hoer die in Jericho de verspieders van Israël verborg, kreeg een plek in Israël, ze is trouwens één van de voorouders van Jezus.³⁵

- Het boek Ruth: Een prachtige idylle. Ook deze buitenlandse vrouw is één van de voorouders van Jezus.³⁶

- Het evangelie van het Koninkrijk was net zo voor vrouwen als mannen. Lees na hoevelen er wonderbaarlijk verlost werden, b.v. Maria van Magdala.³⁷

- Het Nieuwe Jeruzalem³⁸, het grootste kunstwerk ooit gemaakt, wordt vergeleken met een prachtig geklede bruid. Als een vrouw een minderwaardig schepsel was geweest, zou het Nieuwe Jeruzalem niet vergeleken worden met zo'n fantastische bruid.

In Handelingen lezen we een aantal keren over vrouwen, die bijeenkwamen om God te dienen³⁹ of groepen vrouwen die God vereerden. Ook hieruit blijkt hun gelijkwaardige positie.

Door de verlossing van Jezus komt alles weer terug bij de oorspronkelijke scheppingsordening: opdat man en vrouw samen zouden heersen en bewaren, dus hun gezag en verantwoordelijkheid zouden uitoefenen. Beiden gelijkwaardig, en daarbij als man en vrouw beiden uniek, elkaar aanvullend!

Zelf kan ik alleen maar constateren, dat als we de bedoeling van de Bijbel serieus nemen en ook in de relatie man en vrouw het Koninkrijk uitleven er geen feministische of emancipatieproblemen meer zijn. De vrouw in het ambt of de leiding of directie een probleem? Dat kun je niet m.i. op de Bijbel baseren.

1. Gen. 3:16 (Strijd om de macht in plaats van gelijkwaardigheid uit Gen. 1:26)
2. Gen. 1:26-28; Gen. 2:15
3. Ex. 15:20; 1 Kron. 6:3 (Ze was ook leider, anders stond ze niet in deze lijst); Micha 6:4 (Erkent haar leiderschap)
4. Richt. 4, 5
5. Boek Ester (O.T.)
6. Spr. 31:10-31

7. Hooglied. (O.T.)
8. Richt. 5:7; 2 Sam. 20:19
9. Zie o.a. het boek Hosea
10. Luc. 1:28-38, 49
11. Ex. 15:20
12. Luc. 2:36
13. Handel. 21:9
14. Richt. 4:4
15. 2 Kon. 22:14; 2 Kron. 34:22
16. Luc. 2:36
17. Handel. 18:2, 18, 26; 1 Cor. 16:19; 2 Tim. 4:19
18. Col. 4:15
19. 2 Tim. 2:21 De opsomming van mannennamen met een vrouwen naam geeft aan dat deze vrouw net als de anderen in de bediening stond.
20. De tweede Johannesbrief is gericht aan een vrouw. Als er sprake is van 'kinderen' in deze brief moet m.i. veeleer aan de gemeenteleden gedacht worden dan aan haar eigen kinderen.
21. Luc. 8:1-3; 23:27, 49; Matt. 27:55; Marc. 15:40-41
22. 1 Cor. 9:1-5
23. Joh. 4:4-42
24. Matt. 15:21-28
25. Joh. 8:2-11
26. Matt. 21:31; Matt. 11:19; Luc. 15:1; Matt. 9:10; Luc. 7:37-50
27. Joh. 19:26-27
28. Matt. 19:13-15; Marc. 10:13-16; Luc. 18:15-17
29. Matt. 19:3-10
30. 1 Cor. 7:3-5
31. 1 Petr. 3:7; Mannen moeten eer aan hun vrouw bewijzen. Ze zijn broos vaatwerk en medeërfgenen van de genade (net als de mannen).
32. Ef. 5:25, 28-33; Col. 3:19
33. Gal. 3:26-28 Let op, ook vrouwen zijn zonen Gods. (En dus ook in alles erfgenamen v. Christus.)
34. Ex. 21:23; Lev. 18; Lev. 20; Num. 5; Num. 6; Num. 27:1-11; Num. 36:1-13; Ook de 10 geboden geven bescherming aan de vrouw: Ex. 20:1-17; Deut. 21:10-14; Deut. 22:13-30; Deut. 24:1-5

35. Joz. 2:1; Joz. 6:25; Matt. 1:5
36. Ruth 4:13-17; Matt. 1:5
37. Luc. 8:1-3; Mannen en vrouwen geloofden het Evangelie, zie o.a. Handel. 8:12
38. Openb. 21:1-2
39. Handel. 16:13; Handel. 17:4,12

26. Koninkrijk & Schoonheid

De baas van het Koninkrijk is God. Het trof mij dat op diverse plaatsen in de Bijbel als extra aspect van God genoemd wordt: Zijn schoonheid c.q. heerlijkheid!¹ Waarom? Zo vaak denken we aan God als de Persoon van het Woord. Nu is het zonder meer ongelooflijk dat de Eeuwige tot en met ons wil spreken.² Maar waarom wil Hij zo nadrukkelijk met ons mensen communiceren?

Wij zijn geschapen naar Zijn beeld en gelijkenis.³ Wij zijn een uitdrukking van Zijn creativiteit. Ja, God is de God van het scheppen en dat karakteraspect zit in ons allemaal. Zonder God wordt alles amorf. Met God wordt alles weer een dynamisch wordingsproces. Wij worden herboren, nieuwe scheppingen.⁴ Maar ook onze uitingen mogen deel zijn van het Koninkrijk.

Houdt God dan ook van onze creativiteit? Van onze expressies?

Van onze kunst?

Hierop valt volmondig *ja* te zeggen. Ja, het Koninkrijk van God heeft alles te maken met onze creatieve expressies.

Meer nog, God stelt er bijzonder prijs op.

Beeldende kunsten

De hele wereld was bij de schepping één groot kunstwerk. Telkens zegt God bij iedere scheppingsdag 'Zie het was goed'. Dit woord betekent ook mooi, schoon.

De Tabernakel (van Mozes)⁵ en de Tempel (van Salomo)⁶ waren hele bijzondere kunstwerken. Zelfs het heilige der heiligen was vol beeldhouwwerk.

Mensen en regeringsleiders kwamen van verre om dit kunstwerk te zien.

God is een kunstminnend God, dat blijkt b.v. ook uit het komende Nieuwe Jeruzalem⁷ dat uit de hemel zal nederdalen.

Adembenemend van schoonheid, onvoorstelbaar indrukwekkend.

Opmerkelijk is dat de volkeren en de machthebbers⁸ alles van waarde (het woord geeft ook concrete voorwerpen aan) en uniciteit in het Nieuwe Jeruzalem brengen: kunstvoorwerpen, volkskunst, uitvindingen, etc. Alles krijgt een plek! Wat een fantastische stad om een eeuwigheid in door te brengen! God is een God van creativiteit en (beeldende) kunsten. (Om dit onderwerp volledig te verstaan verwijs ik naar mijn boek *Kunstig & Koninklijk*.⁹)

Muziek

God houdt van muziek, o hoe verlangt Hij naar onze liederen. Hij troont op de lofzangen van Zijn volk.

Hoe duidelijk blijkt dat uit de Psalmen! Muziek speelt door de hele Bijbel O.T. en N.T. een enorme rol: Vele soorten worden genoemd b.v. instrumentale muziek (David die Saul kalmeert¹⁰), volkswijsjes, klaagliederen, protestliederen, lofliederen, danswijsjes. De muziekbeoe-

fening loopt door tot in de nieuwe hemel en nieuwe aarde, zo blijkt uit het boek Openbaring¹¹, waar tot in alle eeuwigheden muziek zal blijven klinken. Ja, God is een God van creativiteit die zich verklankt in talloze muzikale stijlen, vocaal en instrumentaal. (Om dit onderwerp volledig te verstaan verwijs ik naar mijn boek *Finale, Bijbelse Visie op Muziek*¹² en het boekje *Revivals & Music*.¹³)

Podiumkunsten

Is God ook een God die waarde hecht aan onze lichamelijke expressievormen? Het is even zoeken in de Bijbel, maar ook hier is het nodige te vinden. Iedereen kent de geschiedenis hoe David danste om God te eren, toen de ark Jeruzalem werd binnengebracht.¹⁴ Maar er zijn veel meer teksten die gaan over dans, mime, acteren, enz.

Ja, God houdt ook van onze lichamelijke expressievormen.

(Voor een uitgebreide verhandeling verwijs ik naar het boekje 'Pas-de-Deux'.¹⁵)

Overige vormen

De Bijbel staat vol met andere kunstvormen die allen door God gewaardeerd worden.

Poëzie: sommige Psalmen, Hooglied, 1 Cor. 13.

Proza: Ester, Job, Ruth o.a.

Story-telling: b.v. de gelijkenissen (Jezus was wat dat betreft een groot kunstenaar). De parabelen zijn bovendien een grote uitdaging om de kunst van 'story-telling' weer in ere te herstellen. Zo'n parabel daagt de luisteraar uit een bepaalde kant te kiezen en door dat te doen komt er

een interactie met zijn motivatie, geloof, je leven en worden 'waarheden' op een bijzondere wijze overgedragen. *Sieraden, mode*: Bestudeer maar eens de kleding van priesters en levieten.

God gelooft in een diversiteit van de culturen.

Met Pinksteren is het wonder¹⁶ dat de culturen niet teruggedraaid worden en geconformeerd worden met het Hebreeuws. Nee, iedereen verstond de boodschap in zijn *eigen* taal. Wat met Babel fout ging, wordt hier op een bijzondere wijze hersteld en was voor de gelovigen van toen de aanzet om het Evangelie crosscultureel uit te dragen. Dat wordt later nog eens bevestigd door de kerkvergadering¹⁷ waar de apostelen zich uitspreken dat de gelovigen uit de heidenen zich niet hoefden te houden aan de Joodse wet, met andere woorden men hoefde dus niet eerst Jood te worden om daarna Christus te kunnen volgen. De culturele diversiteit is sindsdien reden van de groei van het aantal christenen. Sinds de 19e eeuw wordt dat in principe ook weer in zending en missie toegepast met als resultaat dat op alle continenten het aantal christenen snel groeit. (Los van demografische ontwikkelingen; alleen in West-Europa is er weinig groei.)

Ja, Gods Koninkrijk is een Koninkrijk van creativiteit en schepping. We hebben de aard van onze Vader. Hij stelt het op prijs als we creatief zijn: nu *hier* en straks *later*.

1. Jes. 33:17; Jes. 33:21; Ex. 15:11; Ex. 24:16; Ps. 63:3; Ps. 104:31; Ps. 138:5; Hab. 2:14; Matt. 6:13; Openb. 19:1
2. Ps. 50:1; Ps. 85:9; Luc. 4:36; Luc. 24:32; Joh. 11:42; Joh. 16:1,33

3. Gen. 1:26-27
4. 2 Cor. 5:17
5. Ex. 25; Ex. 26; Ex. 35-36:8
6. 1 Kon. 5:17-6:38; 1 Kon. 7:13-51; 2 Kron. 3:1-4:22
7. Openb. 21
8. Openb. 21:25,26
9. Kunstig & Koninklijk © 1987.
Uitgave Continental Sound/Christian Artists.
10. 1 Sam. 16:14-23
11. Openb. 5:8-9; Openb. 14:3; Openb. 15:1-4
12. Finale, Bijbelse Visie op Muziek © 1986.
Uitgave Continental Sound/Christian Artists.
13. Revivals & Music © 1991.
Uitgave Continental Sound/Christian Artists.
14. 2 Sam. 6:5,15-16
15. Pas-de-Deux © 1994.
Uitgave Continental Sound/Christian Artists.
16. Handel. 2:5-12
17. Handel. 15:1-20

21. Corruptie

*'Wie in zeer weinig getrouw is, is ook in veel getrouw. En wie in zeer weinig onrechtvaardig is, is ook in veel onrechtvaardig. Indien gij dus niet getrouw geweest zijt ten aanzien van de onrechtvaardige Mammon, wie zal u dan het ware toevertrouwen? En indien gij niet getrouw geweest zijt ten aanzien van het goed van een ander, wie zal u het onze geven? Geen slaaf kan twee heren dienen, want hij zal òf de ene haten en de andere liefhebben, òf zich aan de ene hechten en de andere minachten; gij kunt niet God dienen en Mammon. Dit alles hoorden de Farizeeën, die geldzuchtig waren, en zij hoonden Hem. En Hij zeide tot hen: Gij zijt het, die voor rechtvaardig wilt doorgaan voor de mensen, maar God kent uw harten. Want wat hoog is bij mensen, is een gruwel voor God.'*¹

In dit stukje gaat Jezus tot op de bodem van iemands instelling. Ben je in weinig getrouw, dan kun je ook over veel getrouw zijn. Ben je in weinig corrupt, dan ben je dat ook in grote zaken. Hoe makkelijk begint alles niet in het kleine. Zijn we trouw over de postzegelkas? Nemen we wel of niet zonder te vragen een pen mee van kantoor... Deze kleine keuzes blijken enorme gevolgen te kunnen hebben.

Willen we echt uitgroeien tot leiders, of bedrijven leiden, of groot zijn in politiek, of... Dan zullen we onderop moeten beginnen. Als we bewijzen dat we correct werk leveren op de werkvloer, dan kunnen we hogerop. Bewijzen we daar dat we betrouwbaar zijn, dan weer een stap hoger. Het zijn sterke benen, die de weelde kunnen verdragen, dus moet er voorbereiding zijn, oefening, groei, uitdaging. Wat wel eens in het leven vergeten wordt, is dat je betrouwbaarheid en loyaliteit *niet* door vette salarissen kunt kopen. Van alles wordt arbeidsvoorwaar-

1. Luc. 16:10-15

delijk gedaan om dit probleem weg te masseren, maar Jezus legt het scherp op tafel: het is in wezen een geestelijk principe. Of je kiest ethisch voor het ene gedrag *of* voor het andere. En dit begint in kleine dingen.

Salonsocialisten, die niet de ware problemen van de arbeiders aan den lijve ervaren hebben, kunnen nooit overtuigen tot solidariteit. Ik zie teveel 'in naam' figuren om mij heen. Sommigen leerden om b.v. geestelijk leider² te zijn, maar waren ze echt geroepen, en hebben ze dat op het geestelijke slagveld laten louteren? Sommigen leerden om b.v. vakbondsfunctionaris te zijn, maar weten ze ook echt wat werken is en de ware problematiek van de werkvloer? Sommigen leerden om manager te zijn, maar hebben ze ooit leiding van anderen geaccepteerd of ondergaan? Dit zie ik ook in de politiek: weten de politici nu wel echt, waar het gewone volk mee te maken heeft? Wetgeving moet regulerend dienen, maar niet onnodig het leven belemmeren. Kan men nog wel op een zo laag mogelijk niveau besluiten nemen? Principes van gezag in eigen kring en subsidiariteit.

Het gaat dus om vragen van gerechtigheid en het dragen van verantwoordelijkheid op het laagste niveau. Daar vallen de eerste keuzes. En van daar uit naar boven: een 'bottom to top reveil'. Het verklaart ook, waarom mensen zo geschokt zijn door omkooptschandalen van leiders (geestelijk, bedrijven, politiek, etc.): je vertrouwen is geschaad; de gerechtigheid (recht handelen) is verkracht; men heeft een loopje genomen met het ethische fundament van de maatschappij. Hieruit blijkt dat een z.g. waardevrije maatschappij niet kan bestaan. Als ik, als eenvoudig burger/werker niet ethisch wil handelen, kunnen zelfs de meest sterke centrale macht of de zwaarste straffen mij niet tegenhouden. Ik zal dus op mijn niveau moeten kiezen voor gerechtigheid of corruptie.

2. vgl. Luc. 20:47

Waar Jezus helemaal de vloer mee aanveegt, is met mensen die zich alleen maar voordoen als: 'pretenders'. 'Gij zijt het, die voor rechtvaardig wilt doorgaan voor de mensen, maar God kent uw harten.'³ Wat een troost voor allen die worstelen met zovele schijnvertoningen. De Heer heeft hen door!⁴ Ergens anders zegt Jezus: 'Wacht u voor de zuurdesem, dat is de huichelarij, van de Farizeeën.'⁵ Die schijnvertoning steekt mensen aan, zoals gist in deeg doorwerkt. Mensen worden geïnfecteerd, maar toch zal het aan het licht komen, zodat de mensen de schellen van de ogen vallen. En dan zal blijken wat echt en onecht is. Het kwaad, het bedrog, de oplichterij, de onderdrukking heeft maar een beperkte tijd. Want dat wat echt, wat recht en gerechtigheid is, is eeuwig. Een troost als we wel eens te maken hebben met corrupte situaties. We worden opgeroepen tot het hart der dingen door te dringen en de schijn te ontmaskeren⁶ die zo makkelijk iedere machts- en gezagsstructuur kan corrumperen.

En als we dan z.g. hoog in de boom zitten, laten we steeds onszelf onderzoeken! Zitten we er alleen nog maar, omdat het ons ego streelt? Dan komt er een dag, dat je zult vallen.

3. Luc. 16:15

4. Luc. 18:9

5. Luc. 12:1b

6. Luc. 12:2-4

28. Hoe voer je actie?

'En Mozes werd onderwezen in alle wijsheid der Egyptenaren en was machtig in zijn woorden en werken. Toen hij nu de leeftijd van veertig jaar bereikt had, kwam het in zijn hart op, naar zijn broeders, de kinderen Israëls, om te zien. En toen hij er een onrechtvaardig zag handelen, beschermde hij hem en nam het voor hem op, die mishandeld werd, door de Egyptenaar neer te slaan. Hij meende, dat zijn broeders zouden inzien, dat God hun door zijn hand verlossing wilde geven, maar zij zagen het niet in. En de volgende dag vertoonde hij zich weer onder hen, terwijl zij aan het vechten waren, en hij maande hen tot vrede, zeggende: Mannen, gij zijt broeders, waarom doet gij elkander onrecht? Maar hij, die zijn naaste onrecht deed, stiet hem van zich en zeide: Wie heeft u tot overste en rechter over ons aangesteld? Wilt gij mij soms ombrengen, zoals gij gisteren de Egyptenaar hebt omgebracht? En Mozes vluchtte op dit woord en werd een bijwoner in het land Midjan, waar hij twee zonen verwekte. En toen er veertig jaren voorbijgegaan waren, verscheen hem in de woestijn van de berg Sinai een engel in de vlam van een brandende braamstruik. En toen Mozes dit zag, verwonderde hij zich over het gezicht, en toen hij erheen ging om het te onderzoeken, kwam de stem des Heren (tot hem): Ik ben de God uwer vaderen, de God van Abraham en Isaak en Jacob. En bevend van schrik durfde Mozes het niet te onderzoeken. En de Here zeide tot hem: Doe uw schoeisel van uw voeten, want de plaats waar gij staat, is heilige grond. Ik heb de mishandeling van mijn volk in Egypte zeer wel gezien en Ik heb zijn zuchten gehoord en ben nedergedaald om hen te verlossen; en nu, kom hier, laat Ik u naar Egypte zenden. Deze Mozes, die zij verloochend hadden door te zeggen: Wie heeft u tot overste en rechter aangesteld, heeft God als een overste en bevrijder gezonden, met de macht van de engel, die hem verschenen was in de braamstruik. Deze heeft hen uitgeleid onder het verrichten van wonderen en tekenen in het land Egypte, in de

*Rode zee en in de woestijn, veertig jaren lang.*¹

Het verhaal van Mozes is een schitterend voorbeeld van een mens die begaan was met anderen. Hij was welopgevoed, had gestudeerd, was een goed redenaar en hij meende het heel serieus. Gebaseerd op zijn menselijke kennis en inzicht werd hij een onrechtbestrijder. Maar zijn handelen voor gerechtigheid veroorzaakt alleen maar moord. Ook al was de situatie heel plausibel, het rechtvaardigt geen moord; Mozes beging een nog veel groter onrecht dan wat hij wilde bestrijden. De grote onrechtbestrijder moet eerloos vluchten als resultaat van wel heel gepassioneerd handelen, maar gestuurd door eigen inzicht en op eigen kracht. Toch zag God dat zijn intentie zuiver was; Mozes gaf echt om zijn volk. Het kostte alleen 40 jaar om dat te veredelen en hem te veranderen. Toen hij echt zover was, dat hij alleen op God vertrouwde en van Hem wijsheid, inzicht en leiding vroeg, toen pas kon hij de grote bevrijder en wetgever worden van zijn volk.

Het verhaal van Mozes legt een dilemma op ons bord. Zoeken we de wijsheid van 'Egypte' om ons te sturen of de wijsheid van God?² De inzichten van deze wereld zullen nooit in staat zijn om op de juiste manier onrecht te bestrijden. We komen dan niet van de regen in de drup, eerder van de regen in de stortbui van nog meer onrecht.

Geweld roept nog meer geweld op. Haat leidt alleen maar tot nog meer haat. Alleen vergeving leidt tot bevrijding, alleen het pad van respect en liefde leidt tot verzoening. Het uitoefenen van gerechtigheid rechtvaardigt niet altijd alle middelen.

1. Hand. 7:22-36
2. Hier ligt trouwens een wezenlijk punt voor identiteitsorganisaties. Te makkelijk jagen ze 'kwaliteit' na om te kunnen concurreren met de wereld, en veronachtzamen ze de innerlijke motivatie en geestelijke principes. Na verloop van tijd is er inderdaad dan geen verschil meer en zal deze geseculariseerde organisatie het bestaansrecht verliezen. Een identiteitsorganisatie bestaat dankzij de identiteit van haar mensen, personeel, bestuurders; daar moet op gelet worden.

34. Publieke Gerechtigheid

Niet lang geleden bracht het CDA een interessant document uit genaamd: 'Publieke Gerechtigheid.' Dit document geeft helder weer wat de grondslagen zijn voor de samenleving en dat zonder een publieke gerechtigheid die grondslagen niet kunnen bestaan. Het gaat te ver om de hele motivering, de noodzaak en de gewenste gevolgen hier weer te geven. Maar bij het doorlezen van de Bijbel vond ik in het kort de grondslag van publieke gerechtigheid als volgt verwoord: *'want niet de hoorders der wet zijn rechtvaardig bij God, maar de daders der wet zullen gerechtvaardigd worden. Wanneer toch heidenen, die de wet niet hebben, van nature doen wat de wet gebiedt, dan zijn dezen, ofschoon zonder wet, zichzelf tot wet; immers, zij tonen, dat het werk der wet in hun harten geschreven is, terwijl hun geweten medegetuigt en hun gedachten elkander onderling aanklagen of ook verontschuldigen.'*¹

Is het niet verwonderlijk, dat al vanaf de schepping de principes van goed en kwaad handelen, het principe van gerechtigheid, in het hart van ieder mens gelegd is? Het blijkt dus dat elk mens volgens de principes van gerechtigheid kan handelen. De vraag is of men dat dan ook doet. Gods oordeel gaat uit van het feit hoe men volgens lijnen van gerechtigheid geleefd heeft. Voor gelovigen is het zo, dat de wet (samengevat in de 10-geboden) datgene wat gerechtigheid is, alleen maar verduidelijkt. Ook voor de gelovige geldt: hoe vervullen wij de opdracht van de gerechtigheid.

Maar nu terug naar het onderwerp publieke gerechtigheid. Ook al zijn de principes bij ieder wellicht in aanleg aanwezig; wat nu als de burgers geen blijk geven van een 'publieke gerechtigheid'? Dan kan de overheid de principes van recht alleen maar handhaven met vormen van straf. Alleen, helpt dat? Hier ligt een groot dilemma. Bewezen is dat je kunt straffen wat je wilt, maar als de innerlijke

1. Rom. 2:13-15

overtuiging ontbreekt, leidt dit tot niets. Ons innerlijk moet besneden zijn.² Wat dan? Moet de overheid dan godsdienst en bekering gaan promoten? Dat gaat ook niet. Maar dan zal onherroepelijk de hele discussie over normen en waarden vastlopen. Trouwens vage kreten als 'burgerzin' doen helemaal niets.

Er zal niets anders opzitten dan dat al op de basisschool uitgebreid de 10-geboden besproken, uitgelegd en toegepast worden. Daarna de samenvatting 'Hebt uw naaste lief als uzelf.'

Het hele menselijke verkeer berust eigenlijk op deze verkeersregels. Worden deze meest fundamentele waarheden begrepen, dan kan vervolgd worden met toepassingen als 'Grondrechten en Mensenrechten'.

Maar kun je niet beter alleen het laatste doen, zonder het eerste? De koudwatervrees voor de absolute basis (die duidelijk religieus is) is grote onzin. Het laatste is afgeleid van het eerste en heeft niet voor niets al zo'n 3500 jaar vorm en inhoud gegeven aan de samenleving. Of mensen nu wel of niet gelovig zijn, de waarheid mag niet verhuld worden.

Daarnaast zal de overheid moeten blijven straffen. Alleen moet dit gekoppeld worden aan opvoedingsprogramma's en dienstverleningsalternatieven om een maximale re-socialisatie mogelijk te maken. Dit geldt ook voor de kleine vergrijpen. Als dat niet goed begeleid wordt, krijg je beslist grote problemen. Daarnaast zal er een opvang- en verzorgprogramma moeten zijn voor randgroepjongeren, kanslozen e.d. En dat is zeker een noodzakelijke praktische vorm van gerechtigheid die door de staat gefinancierd (maar niet uitgevoerd) zou moeten worden.

Terug naar het begin: uiteindelijk gaat het erom om de innerlijke motivatie te stimuleren. Doen we dat op school? In het werk? In de politiek? In de vakbeweging? In de media? In het gezin?

2. Deut. 10:16; Jer. 4:4; Kol. 2:11; Rom. 2:28-29

41. Ongelijk span

'Vormt geen ongelijk span met ongelovigen, want wat heeft gerechtigheid gemeen met wetteloosheid, of welke gemeenschap heeft het licht met de duisternis? Welke overeenstemming is er tussen Christus en Belial, of welk deel heeft een gelovige samen met een ongelovige? Welke gemeenschappelijke grondslag heeft de tempel Gods met afgoden? Wij toch zijn de tempel van de levende God (...)'¹

Deze tekst is talloze keren uit zijn verband gerukt om te voorkomen dat een gereformeerde met een katholiek zou trouwen, of een baptist met iemand van de pinkstergemeente, of een christen met een niet-gelovige. Wat een pijn en ellende heeft dat allemaal niet gebracht. Het is extra pijnlijk omdat deze tekst zo misbruikt is.

Laten we eens bekijken wat hier nu echt mee bedoeld is. Het criterium is, dat als men niet gelijk de lasten draagt, of de dragers in verschillende richtingen lopen, dat tot niets leidt. Wat is dan dat gelijke of ongelijke element? Dan gaat het om *principes*: b.v. gerechtigheid en wetteloosheid. Als we dat eens naar de dagelijkse praktijk vertalen, betekent dit: als je met iemand een zaak, winkel of bedrijf wilt opzetten moeten de zakenpartners dezelfde motivatie (principe) hebben. Als de een het eerlijk en recht wil doen en de andere partner wil snel rijk worden door te frauderen, dan gaat dat niet samen. Let op, je moet dus in hetzelfde basisprincipe van je bedrijf geloven en dat uitwerken. Dus: als de bedrijfspartner geen christen is, maar net als de christenzakenpartner gelooft in eerlijk en rechtvaardig zaken doen, dan is het een gelijk span, en zal het een succes zijn.

Dit principe laat zich dan naar ieder terrein van het leven, de maatschappij en politiek vertalen. Daar waar de motivaties en doelen gelijk liggen, kan er samengewerkt worden als 'gelijk span'.

1. 2 Kor. 6:14-16a

De tekst geeft vijf aspecten waar we naar moeten kijken om te zien of een gelijk span mogelijk is. Het zijn de volgende:

- a) Gerechtigheid versus wetteloosheid.
- b) Licht versus duisternis.
- c) Christus versus Belial.
- d) Geloof versus ongeloof.
- e) Tempel Gods versus afgoden.

a) Gerechtigheid versus wetteloosheid

Dit is hierboven al enigszins toegelicht. Je kunt het ook zo zeggen: werken volgens eerlijke regels, recht, in waarheid. En dus niet frauderen, geen valsheid in geschrifte, slechte kwaliteit, zakenleugens, omkopen, etc. etc.

b) Licht versus duisternis

Lichtprincipes hebben te maken met openheid, waarheid, eerlijkheid, ja is ja, je houden aan inhoud en geest van afspraken, inzicht geven, openbaarheid van bestuur, je 'kwetsbaar' opstellen, etc. Duisternis heeft te maken met oneerlijkheid, manipulatie, duistere zaakjes, oplichting, etc. etc.

c) Christus versus Belial

Belial was de God aan wie alles geofferd werd, tot zelfs kinderen toe. Dat waren gruwelen voor God. Christus staat voor dienstbaarheid, eeuwigheid, kwaliteit van leven, sociale verhoudingen, solidariteit, echte verantwoordelijkheid. Geloven we in deze principes, willen we handelen zoals Hij? Of hanteren we het Belial principe: offeren we alles op voor macht, geld, succes? Er blijken inderdaad mensen te zijn, die hun gezin, hun kinderen, hun sociale relaties volledig opofferen om meer macht, geld of status te verwerven. Het zal duidelijk zijn, dat deze twee verschillende drijfveren en uitgangspunten niet te combineren zijn.

d) Geloof versus ongeloof

In deze zin wordt in wezen uitgedrukt dat er eenheid van doel moet zijn. Geloof je er samen in, dat je huwelijk zal stand houden. Geloof je er samen in, dat het bedrijf zal overleven. Geloof je samen, dat... Het is opmerkelijk dat steeds meer bedrijven ertoe

komen om een centraal mission-statement te ontwikkelen. Hoe sterker men daar achter staat, hoe meer men daarin gelooft, des te beter zal zo'n bedrijf draaien. Het bedrijf heeft dan opeens een hart, een ziel gekregen. Het bijbelvers spreekt hier van: 'welk deel heeft een gelovige samen met een ongelovige.' Het is de spijker op de kop slaan. Je kunt alleen maar deel aan iets hebben, als je er samen in gelooft. Het is dus zelfs een zinnige vraag bij sollicitatieprocedures: waarom geloof je in dit bedrijf, waarom wil je er werken? Bij elke vorm van partnerschappen zal het tot niets leiden, als je er niet samen 'in gelooft' en er voor zult gaan.

e) Tempel Gods versus afgoden

Je daden blijken met elkaar een soort bouwwerk te vormen; aan de vruchten kent men de boom. Wel: brengt dat eer aan God? Zijn het de principes van recht, gerechtigheid, solidariteit, verantwoordelijkheid, enz?

Of: maakt het zichtbaar dat je afgoden dient? Wat zijn afgoden? Allereerst allerlei vormen van duistere en occulte praktijken. Afgoden kunnen zijn: ongebreidelde carrièrezucht; macht vanwege de macht; geldzucht; het gaat je om een steeds sterkere 'kick', enz.

Het zal nu wel duidelijk zijn geworden, wat er met 'ongelijk span' bedoeld wordt. De wijsheid, die in dit Bijbelgedeelte zit, is van groot belang. Ga je persoonlijk, zakelijk, sociaal, politiek een partnerschap aan: dit rijtje grondslagen, doelen, intenties, inzet, etc. is dan van groot belang om te zien of je een gelijk span bent, want dat zal stand houden.

Terug naar: 'mogen ze nu wel of mogen ze nu niet trouwen.' Al heeft men dezelfde kerkelijke achtergrond (hetzelfde 'geloof') wil zelfs dat nog niet zeggen, of het een gelijk span is. Te vaak heb ik dat soort huwelijken op de klippen zien lopen. Het vormen van een gelijk span in de persoonlijke sfeer heeft veel meer ijkpunten nodig, wil het succesvol zijn, zie de punten a – e. Of omgekeerd gezegd: kan een huwelijk van een gelovige met een ongelovige of andersgelovige succesvol en mooi zijn? Ja, indien ze terdege aan a – e op dezelfde wijze geloven en dezelfde basisprincipes hanteren.

Naschrift:

De hele geschiedenis van onze activiteiten vind je op www.continentalsound.org en op www.christianartists.org en op www.continentalministries.org

1970 het begin met THE CONTINENTALS,

1970 ook het begin van een jaarlijks groot concert in De Doelen (deze vonden tot 2008 plaats)

1974 de start van reli-pop en rock met NEW HOPE, later gevolgd door BarryMcGuire, Jerusalem, Wings of Light, Cliff Richard, Deniece Williams, Second Chapter of Acts, Ingemar Olsson, etc

1974 start van een jaarlijkse grote productie in Ahoy (die tot 1984 zijn geweest: slot de gigantische Gospel Rock Night)

1974 eerste boek komt uit

1974 de start met de eerste dans productie: Shekinah, later gevolgd met Springs dance, Christian Dance companies, etc

1974 start van speciale missies in communistisch oost-Europa; dit duurde voort tot de val van de muur.

1974 Start van het christelijk cultuur magazine Sjofar (komt nog steeds ieder kwartaal uit)

1975 de start van black gospel met Choralerna, later Edwin Hawkins, London Community Gospel Choir, etc

1975 de start van nieuwe praise en worship met Merv & Merla Watson, later met Dave & Dale Garratt, Graham Kendrick, etc

1975 start van de jaarteam Discipel, dit project duurde tot 2000

1980 de start van de jaarlijkse Christian Artists Seminars

1987 de start van het werk met beeldend kunstenaars

1988 de start van de Christian Artists verenigingen (CAMM, CADB, CABK)

1988 start van Licentie, werd later CCLi

1988 start Continentals Hongarije

1989 aansluiting bij het CNV, erkenning als vakbond

1989 begin van het Continental Art Centre (ruimte was dringend nodig, we hadden 25 full time medewerkers)

1988 – 2002 de jaarlijkse muziek-theater events met Adrian Snel, o.a. The Passion, Alpha & Omega

1991 aansluiting bij WVA en EZA, internationale erkenning als vakbond

1992 start van de Young Continentals

1992 afbouw van het Europese artists management

1998 start van de Continental Kids

1998 start van Continentals Roemenie en Continentals Slowakije

1999 start van Continentals Italië

2000 de Kunst van het Leven (met Jan Peter Balkenende en Roel Kuiper)

2000 Milleniumverhalen (boek, CD, kunst en theaterproducties)

2001 Realisatie van www.auteursrechtkeniscentrum.nl

2002 Realisatie van www.nederlandstoorkunstenaarsregister.nl

2008 begin van de downsizing en outsourcing

2012 serie TV programma's over religieuze diversiteit in opdracht van de stad Rotterdam, zie www.station-r.nl

2014 faillissement van Continentals Nederland (helaas...mismanagement), maar de Europese organisatie

www.continentalministries.org gaat sterk door

2014 begin voor bereidingen MASTERCLASS Cultural Leadership

2018 start van de eerste masterclass Cultural leadership

2019 sluiting van het Continental Art Centre

2019 laatste Internationale Christian Artists Seminar

2019 Leen en Ria gaan verder als coach, lector

Van 1974 tot 2019 heeft Leen 28 boeken geschreven, waaronder vele herdrukken en vertalingen naar zo'n 14 talen. Ook werden er een 110 songbooks uitgebracht. Ria schreef 5 boeken en werden ook vertaald. Ria schreef ook talloze columns in het magazine Sjofar. Leen schreef vanaf 1974 in ieder magazine het hoofdartikel. Leen en Ria gaven vele spreekbeurten, lezingen, toespraken, coaching, adviezen, begeleiding, trainingen, etc

Van 1970 tot 2016 heeft Leen over de 120 LP's en CD's uitgebracht van Continentals, Young Continentals, Continental Kids, Discipel en anderen met o.a. de reli-musical Kom Tezamen, Levend Water, It's getting late, The Apostle, Share, And there was Light, the Dreamer, You are not alone, David, Elijah

Er werden een vanaf 1970 een kleine 40.000 concerten, shows, optredens georganiseerd in alle denkbare kerken, zalen, theaters, sporthallen, arena's e.d. met een totaal van meer dan 15.000.000 bezoekers in geheel Europa. Ca. 5.000 jongeren werden geselecteerd, getraind en uitgezonden als (Young)Continentals(Kid). Ca.150.000 vrijwilligers werden getraind en organiseerden in hun plaats de diverse events. Dat was uiteraard mogelijk dankzij de inzet van een fantastische en hele professionele staf. Hulde ook aan hen.